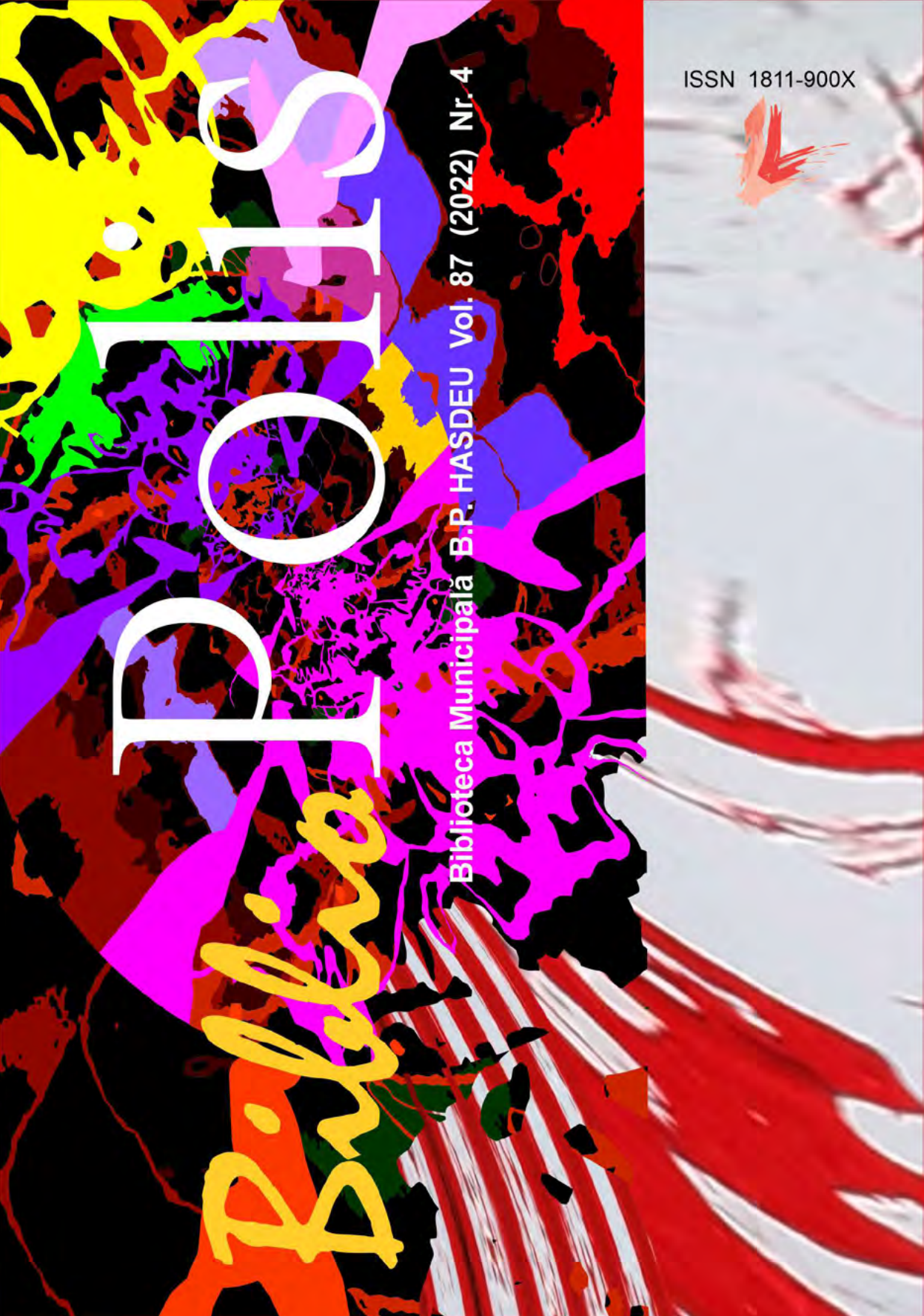

Biblioteca POLIS

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU Vol. 87 (2022) Nr. 4

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is positioned above "Polis".

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 87 (2022) Nr. 4 (serie nouă)

Director-fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Ivan PILCHIN

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERI (*Evaluare*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARI (*Tehnologii, Resurse*);

Ivan PILCHIN (*Editorial, Lectură*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

dr. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

prof. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

dr. hab. Elena UNGUREANU (*Studii și cercetări*);

Natalia ZAVTUR (*Revista presei*)

Revista este editată cu suportul financiar al Primăriei Municipiului Chișinău, sub egida Direcției generale cultură și patrimoniu cultural a Consiliului Municipal Chișinău.

Aprobat de Consiliul științific-editorial al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Secretar general de redacție:

dr. Nadejda IVANOV

Coperta:

Valeriu HERȚA

Tehnoredactare:

Ion VÂRLAN

CUPRINS

EDITORIAL

Ivan PILCHIN

Mindfulness de bibliotecă. 5

STUDII ȘI CERCETĂRI

Elena UNGUREANU

Valentin Mândăcanu și manifestul unei generații de basarabeni. . . . 7

Natalia GOIAN, Sergiu COJOCARU

Locul de muncă – factor important în activitatea personalului
bibliotecii: aspecte ergonomice. 35

Daniela NICHITA

Comportamentul consumatorului: cazul Bibliotecii Municipale
„B.P. Hasdeu”. 56

TEORII ȘI PRACTICI

Lidia KULIKOVSKI

Bătrânii – comoară și povară 63

Viorica MORARU

Cunoaștem tradițiile de la seniori 69

Igor FONARI

Suținerea și ajutorul seniorilor prin educație și instruire 72

Natalia CIORBĂ

Цифровая грамотность для людей старшего возраста = Cultura
digitală pentru seniori: servicii IT la Filiala „M. Lomonosov”. 77

Natalia KRAVCIUK

Eu pot! Eu vreau! Eu merit! 81

BIBLIOTECA DIGITALĂ

Natalia SMIRNOV

Digitizarea colecțiilor speciale la Biblioteca Centrală a BM
„B.P. Hasdeu”. 85

INTERVIURI MAGISTRALE

Mariana Harjevschi: „Existența legislației de bibliotecă semnalează
maturitatea domeniului. Totodată, trebuie să ne asigurăm ca aceasta
mișcă domeniul înainte”
(*Consemnare: Dorin COZAN*). 92

MIHAI CIMPOI – 80

Acad. Mihai Cimpoi: „Bibliotecarul, nesubstituibil de calculator, rămâne și azi un străluminător al căilor obscure pe care le străbate oricine pe oceanul infinit al informației...”
(*Consemnare: Raia ROGAC*).....97

ANIVERSĂRI

Mircea CIOCHINĂ

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” la ceas aniversar111

Анжела ВИНТИЛĂ

Библиотека им. М. Чакира – 30 лет диалога и развития118

Andrei VIZIRU

Filiala „Transilvania” – de o vârstă cu Independența Republicii
Moldova.....122

COMEMORĂRI

Elena CĂRĂUȘ-SINIȚA

„Ororile trecutului nu se vor repeta”: simpozion consacrat
comemorării victimelor deportărilor staliniste126

RECENZII ȘI CONSEMNĂRI

Vitalie RĂILEANU

Între filosofie și lirism...129

IN MEMORIAM

Natalia Zavtur (necrolog)131

REVISTA PRESEI

(*Rubrică susținută de Natalia ZAVTUR*)132

MINDFULNESS DE BIBLIOTECĂ

Ivan PILCHIN,
redactor-șef

Burnout, deadline, downshifting, time management, procrastinare, feedback, inteligență emoțională, reziliență, networking, team building – iată doar câteva concepte-cheie ale limbajului internațional corporativ, care au intrat în uzul nostru la începutul mileniului al treilea și au devenit obiectul de studiu și de interes sporit al specialiștilor în domeniul managementului și al psihologiei organizaționale. Fiecare dintre aceste noțiuni acoperă o realitate complexă, un fenomen sau un proces recognoscibil, configurează un destin, profilează un parcurs profesional, nuanțează un temperament individual în cadrul unei structuri umane. Totodată, unul dintre conceptele-idei care, pe lângă cele enumerate mai sus, devine tot mai prezent în discuțiile și practicile profesionale ale zilelor noastre este cel de *mindfulness* – un instrument mental capabil să sporească creativitatea și performanțele profesionale, să aprofundeze conștiința de sine, să consolideze charisma și pacea interioară.

Mindfulness, în esență, presupune capacitatea de a se concentra activ, de a observa dinamic lucrurile noi, de a fi conștient de fiecare clipă a prezentului, de a direcționa constructiv atenția, de a fi integrat și implicat în procesele profesionale și cele cotidiene. Studiile privind tehnicile de aplicare a mindfulness-ului în afaceri și în sfera creativă sunt tot mai numeroase. Cercetătoarea Ellen Langer, care a fondat The Langer Mindfulness Institute, susține că mindfulness e valabil pretutindeni și oricând, viața fiind alcătuită din momente care pot fi trăite concentrat activ, evitând trecerea conștiinței în regimul de „pilot automat”: „Așa că, dacă faci în așa fel încât momentul prezent să conteze, toate celelalte vor conta”. Psihologul american Daniel Goleman, autorul bestseller-ului *Inteligența emoțională*, consemnează interesul pentru acest instrument mental la cel mai avansat nivel: „Mindfulness-ul a început să capete tot mai multă credibilitate chiar și pentru directorii conservatori. Există centre în care antrenamentul mindfulness-ului a fost

conceput special pentru oameni de afaceri, de la stațiuni precum Miraval Resort, în Arizona, la programele de leadership bazate pe concentrare activă de la University of Massachusetts Medical School. Google University pune deja de ani buni la dispoziția angajaților săi un curs despre mindfulness”.

Valoarea și utilitatea mindfulness-ului pentru angajații bibliotecilor este mai mult decât evidentă, așa cum procesele de muncă zilnică la birou, în sala de lectură sau în cadrul programelor de servicii presupun nu doar concentrarea și direcționarea atenției, nu doar necesitatea echilibrului interior și a interacțiunii eficiente cu utilizatorii sau colegii, ci și expunerea la stres, epuizarea, extenuarea emoțională.

Pentru a recăpăta plăcerea a ceea ce faci și a recâștiga rezistența la mediul solicitant de muncă, specialiștii recomandă exersarea mindfulness-ului prin sesiuni scurte de meditație (de la un minut la trei), care pot fi făcute în orice împrejurare. Acestea pot fi exersate și în bibliotecă. Astfel, Maria Gonzalez, specialistă în mindful leadership, recomandă: „Periodic, de-a lungul zilei, concentrează-te asupra respirației. Poți face acest lucru când te simți prea stresat sau prea copleșit, când ai prea multe de făcut și prea puțin timp sau poate când îți dai seama că te concentrezi din ce în ce mai greu și ești mai agitat”. A doua tehnică, pe care o recomandă experta, ar putea fi numită mindfulness în acțiune: „În loc să adaugi o nouă rutină zilei tale, trăiește-ți ziua un pic diferit, fiind atent într-un mod aparte, pentru câteva secunde de fiecare dată”.

Bineînțeles, strategiile mindfulness nu sunt un răspuns și o soluție pentru toate și nu trebuie transformate într-un cult care să eclipseze gândirea critică și particularitățile psihologice individuale. Nu putem aici să nu fim de acord cu David Brendel, psihiatru și specialist în dezvoltarea capacităților de leadership: „Practicile mindfulness ar trebui să fie folosite pentru a crește procesele noastre raționale și etice de gândire, nu să le limiteze sau să le înlocuiască. Practicile mindfulness nu ar trebui niciodată impuse, mai ales la serviciu”.

În traducerea directă din limba engleză, „mindfulness” ar însemna plinătatea minții. E acea plinătate a conștiinței care este capabilă să creeze oportunități pentru managementul stresului, reziliență profesională, optimizarea performanței vocaționale și atingerea sentimentului de împlinire. Oriunde. Inclusiv la bibliotecă.

STUDII ȘI CERCETĂRI

VALENTIN MÂNDĂCANU ȘI MANIFESTUL UNEI GENERAȚII DE BASARABENI

*Elena UNGUREANU,
dr. hab., șefa Secției Studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

Rezumat: Valentin Mândăcanu a fost un reputat lingvist, traducător și publicist din Republica Moldova, unul dintre semnatarii Declarației de Independență, din 27 august 1991, a republicii care s-a desprins din strânsoarea Uniunii Sovietice. Autor a mai multe publicații de referință, dintre care impactul sociocultural cel mai mare l-a avut volumul *Cuvântul potrivit la locul potrivit* (1987). Poate fi numit luptătorul nr. 1 pentru denumirea corectă a limbii (română, nu „moldovenească”) și revenirea la alfabetul latin, din momentul când, în 1988, cu un curaj ieșit din comun, a publicat în revista *Nistru* (1988, nr. 4) istoricul eseu *Veșmântul finței noastre*. Acesta s-a dovedit a fi un adevărat manifest în procesul de deșteptare națională a basarabenilor, declanșând lupta lor pentru revenirea la grafia latină, eliminând grafia chirilică din uz, proces care a culminat la 31 august 1989 cu Marea Adunare Națională. Sub presiunea societății deșteptate parlamentul de atunci este obligat să schimbe radical legislația lingvistică. Deși progresistă pentru acele vremuri, acea legislație a rămas intactă până în prezent, moment pentru care societatea ar avea nevoie de un alt vizionar de talia lui Valentin Mândăcanu.

Cuvinte-cheie: Valentin Mândăcanu, *Cuvântul potrivit la locul potrivit*, 31 august 1989, limba română, grafia latină, manifest.

„De la noi din sat” – Mihăilenii copilăriei

Destinul lingviștilor este diferit: unii își lasă numele sub sute și chiar mii de articole, pe coperta a zeci de cărți, nemaiajungând în atenția publicului mare, în timp ce alții rămân autori a câte unui sau două texte/volume de mare răsunet. Lingvistul, traducătorul și publicistul Valentin Mândăcanu face parte din cea de-a doua categorie: „a-l evoca pe Valentin Mândăcanu înseamnă a cinsti memoria unuia dintre cei mai dăruți, energici, sinceri și intransigenți luptători pentru apărarea limbii, culturii, istoriei și demnității naționale în Basarabia sub ocupație rusească” [19, p. 195].

S-a născut pe 27 iulie 1930, în satul Mihăileni, județul Bălți, Regatul României, în familia lui Roman și a Irinei Mândăcanu. După o viață care și-a avut apogeul ei, a plecat în lumea celor dreapți la venerabila vârstă de 82 de ani, în 29 octombrie 2012. A rămas în istoria literelor basarabene ca unul dintre cei mai curajoși luptători pentru limba română și grafia latină, dacă nu cel mai curajos. Tatăl său, Roman Mândăcanu, a fost director al școlii în care a învățat și lingvistul de notorietate mondială Eugeniu Coșeriu. Despărțindu-i doar 9 ani (Coșeriu fiind născut în 1921), având interese comune, cei doi au fost prieteni de mici și au păstrat legătura întreaga viață. După școala primară din Mihăileni (1937-1940), ca și celebrul lingvist, face Liceul „Ion Creangă” din Bălți (doar trei clase), liceu despre care Coșeriu avea cele mai frumoase amintiri. În lipsa altor informații, reproducem aici cele povestite de marele savant și așternute pe hârtie de trei profesori bălțeni cu care s-a întreținut la ultima lor întâlnire, în mai 2001 [5, p. 6-7], în ideea că rămân valabile și pentru anii de școală primară și de liceu ai lui Valentin Mândăcanu:

„Eu am avut mare noroc și de aceea mulțumesc tuturor acelorora pe care îi reprezint astăzi și în numele cărora m-am afirmat pe plan național și internațional. Îmi spunea un coleg, după o conferință în Germania: «De unde scoți dumneata toate aceste lucruri?». Și-i răspund: „Eu am învățat la școală: la Bălți, la Iași, apoi în Italia, mai ales în Italia». Și-mi spunea acest domn: «S-ar putea, dar substanța o aveți de-acasă». Probabil că da, dar câți au avut aceeași substanță și câți ar fi putut să se realizeze în același sens. Am avut noroc. Spuneam că am avut noroc că, încă la școala primară, l-am avut învățător pe **Roman Mândăcanu, un învățător pe care l-am iubit toată viața**. Și el, tot așa, fiu de țăran, a studiat cu râvnă, umblând pe jos de la Mihăileni până la Botoșani, a făcut acolo școala normală și a devenit învățător la noi în sat, la Mihăileni. Într-un sens, **anume Roman Mândăcanu a fost cel care m-a descoperit** (când aveam abia 10 ani). Apoi am avut al doilea noroc excepțional, acela de a fi elev la Liceul «**Ion Creangă**» din Bălți. Nu știi dacă era cel mai bun liceu din țară în acel moment sau dacă reprezenta, pur și simplu, norma școlii românești între cele două războaie, fiindcă a fost într-adevăr un liceu excepțional în toate sensurile: și din punct de vedere **științific**, și din punct de vedere **pedagogic**, și din punct de vedere **moral**, mai ales prin faptul că profesorii (de diferite naționalități) erau cu toții **uniți** și în pedagogie, și în înțelegerea sensului național al culturii și al pedagogiei. Deși aveau diferite orientări politice, profesorii se înțelegeau perfect când era vorba de învățătură, când era vorba de aprecierea talentelor care se ridicau. (...) La Liceul «Ion Creangă»

din Bălți colaborem și cu celelalte instituții de învățământ (Bălțiul n-avea universitate, însă **era un mare centru de învățământ**, fiindcă avea mai multe licee: Liceul «Ion Creangă», Liceul de Fete, Liceul Evreiesc și, uneori, un profesor de la noi putea fi înlocuit, eventual, cu un profesor de la Liceul Evreiesc și viceversa. La Liceul Comercial, printre altele, se predă și engleză, care nu se predă la Liceul «Ion Creangă»”.

La vârsta de 14 ani, tânărul Valentin este nevoit să se refugieze cu părinții peste Prut. Acolo își face studiile la Liceul „Carol” din Craiova (1944-1950).

Întrebat de jurnalistul Ștefan Secăreanu despre motivele pentru care a părăsit Basarabia în 1944 („Ați fugit de *ciuma roșie* care venea asupra noastră dinspre răsărit. Nu-i la fel de clar de ce ați revenit în împărăția aceleiași *ciume*”), scriitorul își amintea cu tristețe: „*Ciuma* asta a potopit și a infectat cu „bacili roșii” întreaga Românie. Marionetele românești ale Kremlinului porneau din când în când la vânătoare după basarabeni și bucovinenii refugiați. În timp ce mă aflam la Facultate, tata umbla fugar prin țară. Mie mi se luase bursa, nu aveam niciun sprijin, eram disperat. Între timp, în ziare apărea sistematic un anunț «În atenția cetățenilor sovietici aflați pe teritoriul României», în care se promitea marea cu sarea celor care vor accepta să se reîntoarcă în Uniunea Sovietică. Mi-am luat inima în dinți și m-am «repatriat». Spre deosebire de Silviu Berejan, care și-a regretat repatrierea, limitat astfel în posibilitatea de afirmare, Mândăcanu, întrebat dacă i-a părut rău, a răspuns: „De ce să-mi pară rău? Nu. M-am încadrat rapid în viața basarabenilor mei, mi-am continuat studiile, m-am însurat cât se poate de reușit, am lucrat cum am lucrat, am făcut mult-puținul pe care l-am putut face pentru salvarea limbii române de la pieire...” [23].

Nu se cunosc prea multe despre acea perioadă și sperăm să le putem afla din surse documentare și de la rude în timpul cel mai apropiat, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” propunându-și să-i

editeze în volum *VIAȚA ȘI OPERA*¹. Din cele pe care le-am aflat, reținem un moment relatat de scriitorul Vladimir Beșleagă despre o situație penibilă legată de Valentin Mândăcanu. Când acesta din urmă s-a repatriat din România, a avut nevoie să i se perfecteze din nou actele. Ei bine, birocrații ruși i-au stâlcit numele de mai multe ori, el fiind nevoit să meargă de trei ori la biroul de pașapoarte până și-a văzut ortografiat corect numele. La început era: „Mandikean”, apoi „Mandukean” și, în sfârșit, „Mândăcanu” [2, p. 5]. Era doar începutul calvarului numelor limbii române.

Așadar, revine în Basarabia în 1951, în urma politicilor de atunci stabilite între România și URSS [22]. Fiind student la Institutul Pedagogic din Chișinău (1951-1955) (astăzi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), își încearcă puterile și ca tânăr actor la Teatrul Moldovenesc din Chișinău (1951-1952). Ulterior, un timp lucrează profesor la Școala Pedagogică din Călărași (1955-1957). În anul 1952 se căsătorește, „cât se poate de reușit”, cu Iulia Bevz, care i-a fost alături întreaga viață. E perioada când ceea ce se credea imposibil a prins totuși rădăcini și a început să se dezvolte prin râvna celor rămași acasă sau repatriați – învățământul autohton [17]. Vine cu familia la Chișinău. În perioada 1957-1964 este lucrător literar (redactor) la revista *Învățătorul sovietic*, unde erau publicate articole ale profesorilor, de la facultate sau din învățământul mediu de specialitate, pe care, cu ochiul său ager, le redactează cum știe mai bine. Primele materiale folosite pentru volumul *Exprimarea corectă* (ediția I din 1967) apăruseră inițial într-o seamă de reviste precum: *Învățătorul sovietic*, de ex.: *Cu privire la unele întrebări de ortografie*, 1955, nr. 7, p. 47; *Însemnări despre accentul cuvintelor*, 1959, nr. 6, pp. 37-44 (în colab. cu V. Soloviov); *Manualele de limbă și literatură moldovenească privite sub aspectul cultivării limbii*, 1962, nr. 7, pp. 57-62; *A acorda*, 1964, nr. 6, pp. 63-64; *Limba și Literatura Moldovenească: Câteva observații în legătură cu folosirea prepozițiilor*, 1961, nr. 1, pp. 72-75; *Paronimia și exprimarea corectă*, 1962, nr. 2, pp. 56-61; *Nistru: Cuvinte și expresii*, 1964, nr. 7, pp. 155-157; nr. 8, pp. 158-160; nr. 11, pp. 151-156; *Cultura: Învățământul și televiziunea*, 1970, 12 sept, pp. 2-3; *Observații asupra ortografiei limbii moldovenești*, I, 1973, 6, 13 octombrie, p. 10, 3 noiembrie, pp. 10-11; *A ghici – un verb buclucaș*, 1973, 29 mai, p. 13 ș.a.

¹ Vasile Malanetchi semnală, în 2021, în cadrul unei conferințe, necesitatea editării volumului, vizând Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

O parte din tablete îi găsiseră locul mai întâi în câteva fascicule de *Cultivarea limbii* (din totalul celor 14 apărute): *Însemnări privind folosirea pronomelor relative care și ce*, 1963, pp. 44-47; *Note privind limba emisiunilor radiofonice*, 1966, pp. 19-35; *Note referitoare la exprimarea aleasă*, 1966, pp. 24-29; *Observații în legătură cu limba și stilul gazetei Moldova Socialistă*, 1966, pp. 5-18 etc.

Calitățile de bun redactor și stilizator au fost remarcate de funcționarii de stat și timp de aproape trei ani a fost redactor în cadrul Ministerului Culturii al RSSM (1964-1965), după care alți trei (1966-1968) – redactor-stilizator la revista *Moldova*. Anii '60-'70 au fost deosebit de prolifici pentru Valentin Mândăcanu în ceea ce privește traducerile din limbile rusă și franceză. Traducerile din limba rusă a numeroase cărți, inclusiv cu tentă vădit ideologică, dar și a câteva titluri de manuale pentru școala medie erau modul de a-și câștiga pâinea. Manuale pentru școala medie precum *Geografia economică a țărilor de peste hotare și/sau manuale pentru instituțiile de învățământ mediu special precum Științe sociale și chiar Istoria Uniunii RSS din anii '40-'70* (traduceri din limba rusă efectuate în anii '70 în coautorat, în zeci de ediții și zeci de mii de exemplare) au constituit material brut pentru viitoarele cărți semnate de lingvistul care se documenta neconținut. A făcut mai multe traduceri, din rusă și din franceză, inclusiv câteva biografii romanțate (despre Lev Tolstoi, Mahatma Gandhi, A. de Saint-Exupéry ș.a.). Printre cărțile de educație socială, de popularizare a științei și artistice traduse se numără: Vigdorova F. *Clipe de liniște*. Chișinău: Lumina, 1970; Serafimovici A. *Șuvoiul de fier* (Roman). Chișinău, 1970; Rolland, Romain. *Viața lui Beethoven*. Chișinău, 1971; Segal E. *Sofia Perovskaia*. Chișinău, 1973 ș.a. După experiența acumulată a publicat și unele reflecții privind *Traducerea artistică și imperativul timpului* (Literatura și Arta, 1987, 29 ianuarie, p. 3). O carte deosebită în palmaresul traducerilor făcute de Valentin Mândăcanu este despre spionul *Richard Sorge* (aut. M. Kolesnikov și M.Kolesnikova), Chișinău, 1974), numit și spionul secolului XX, spionul care a schimbat lumea (!) – subiect fierbinte care, credem, a lăsat urme și în mentalitatea traducătorului în ceea ce privește nonconformismul și mai ales curajul, pe care avea să-l manifeste mai târziu.

Enciclopedia ca instituție

Cărțile fundamentale au menirea să culturalizeze populația. Enciclopediile și dicționarele au această funcție primordială, pe care și-au păstrat-o până în prezent. Într-un pseudostat, precum RSSM, *Enciclopedia Sovietică Moldovenească* era o instituție creată (și) pentru a justifica existența acestuia. Nu doar această sarcină, evident, căci instituția în sine a trebuit să propulseze în mase și cunoștințe generale universal valabile. În 1968, Valentin Mândăcanu ajunge secretar general la această importantă instituție (funcție deținută până în 1970), la care a colaborat intens și cu suficiente contribuții toată elita academică, din toate domeniile. Astfel, în perioada 1970-1981, au fost publicate 8 volume în 25 000 de exemplare. Enciclopedia cuprindea cca 40 000 de articole, 4 400 de imagini, 44 de hărți colorate și 244 de hărți în alb-negru. Cu toate acestea, o bună parte din subiectele istorice și filologice erau interpretate în spiritul ideologiei sovietice. O armată întreagă de specialiști și pseudospecialiști au întreținut „buna funcționare” a instituției, până în momentul când istoria și-a schimbat cursul. A fost editată în limbile rusă (*Молдавская Советская Энциклопедия*) și română (cu caractere chirilice, evident: *Энциклопедия*

Vom reține că, din cauza unui istoric extrem de problematic, până în prezent circulă numeroase controverse în legătură cu toate versiunile *Enciclopediei Republicii Moldova*. Activând în acel context de elaborare, îngrijire și editare a ESM, Valentin Mândăcanu nu putea fi decât un intrus, care încerca din răspuțeri să ofere modele de scriere corectă, raportând continuu moldovenească de pe Bâc la româna de peste Prut. Anume din această cauză a fost concediat, fiind învinuit de „românizarea” limbii.

Советикэ Молдовеняскэ), constituind o piatră de încercare pentru oame-nii de știință, editori, redactori și traducători. Grație simțului limbii unor specialiști ca Valentin Mândăcanu, Leonid Cemârtan, Constantin Zubcu etc., primele volume ale ESM au fost redactate dacă nu impecabil sub aspectul corectitudinii limbii, cel puțin plauzibil, ferindu-le de penibil. Cunosc aceste volume, pe care le-am răsfoit cu diferite ocazii, acestea prilejuindu-mi multe întrebări, dar și multe informații prețioase. Întreaga colecție de enciclopedii se poate găsi în casele unor intelectuali până în prezent, ea constituind expresia unei nevoi acute

de culturalizare. Vom reține că, din cauza unui istoric extrem de problematic, până în prezent circulă numeroase controverse

în legătură cu toate versiunile *Enciclopediei Republicii Moldova*. Activând în acel context de elaborare, îngrijire și editare a ESM, Valentin Mândăcanu nu putea fi decât un intrus, care încerca din răspuțeri să ofere modele de scriere corectă, raportând continuu moldoveneasca de pe Bâc la româna de peste Prut. Anume din această cauză a fost concediat, fiind învinuit de „românizarea” limbii. Înșirând o amplă listă de dicționare care erau consultate pe ascuns și amintind de *Dicționarul enciclopedic român* în patru volume, Mândăcanu recunoaște franc: „Pe urmele acestui dicționar, sub aspect terminologic, au mers toate cele opt volume ale *Enciclopediei Sovietice Moldovenești*” [11, p. 84]. Fiind o persoană citită, dar curajoasă și incomodă, a avut mai multe conflicte profesionale cu șefii. Întrebat de Ștefan Secăreanu despre acele situații, reputatul specialist a răspuns: „Prin astfel de necazuri au trecut mii și mii de intelectuali basarabeni, toți fiind bănuți de naționalism, de spirit românesc. Concedierile mele au fost trei, și toate „po sobstvennomu jelaniu”. (...) Prima mea concediere a fost de la Ministerul Culturii. Ministrul de pe atunci, poet de limbă română (este vorba de Petrea Darienco, originar din Transnistria – date furnizate de dl Vasile Malanețchi, căruia îi mulțumim pe această cale – *n.n.*), în 1966, când s-a înființat revista *Moldova* (dânsul a fost cooptat în redacția acestei publicații), nu voia să vorbească cu mine românește, nici când eram în doi. Eu îl întrebam românește, el îmi răspundea rusește, și viceversa. Într-o zi i-a plesnit răbdarea și mi-a strigat tot rusește: «N-am nevoie de naționaliști români! Afară!» Am depus cererea și am plecat... A doua concediere a fost de la *Enciclopedie*, sub învinuirea absurdă de «românizare a limbii moldovenești»... Cea de-a treia concediere, tot forțată, a fost de la ATEM” [23].

În diferite perioade a ținut prelegeri pentru redactorii de carte, pentru ziariști și traducători (care aveau nevoie de instruiri specializate ca aerul). A alcătuit un set amplu de *Îndrumări metodice pentru redactorii ESM* (1968, 153 p). Anii în care a tradus, a corectat și a stilizat textele tipărite în cele mai importante enciclopedii, știrile de la ATEM, pe care le prelua masiv presa locală, când a colaborat cu editurile, cu studioul „Moldova-Film” (pentru care a tradus din rusă câteva filme pentru dublare) și instituțiile care editau reviste (Institutul de Limbă și Literatură – fasciculele *Cultivarea limbii*), au fost deosebit de fructuoși în sensul că i-au livrat (cu înverșunare) o mulțime de exemple, din care mai târziu

avea să se adune o carte de referință. Dar și nervul unui viitor eseu care a zguduit societatea!

Un agent... la Agenția Telegrafică a Moldovei (ATEM)

Istoria acestei instituții (agenție de presă) e mai puțin cunoscută generației actuale, deoarece, din 1990, a fost lichidată, după obținerea independenței funcțiile acesteia revenind unei structuri noi numită azi MoldPres. Scopul unor astfel de întreprinderi nici azi nu poate fi subestimat, acestea fiind generatorul de bază al știrilor într-o țară, dar pe vremea URSS, Agenția sovietică numită TASS (creată în 1902), respectiv ATEM (Agenția Telegrafică de Informații a RSSM, creată în 1940, ca parte integrantă a agenției sovietice TASS) – erau structuri de informare, dar și de îndoctrinare a populației, deoarece în mare parte produceau și difuzau informația pe care o voia regimul. Agenția avea totuși mare nevoie de buni cunoscători ai limbii române (numită la acea vreme *moldovenească*), dar și ai limbii ruse (și ai altor limbi). În calitate de traducător anume aici a fost promovat și Valentin Mândăcanu (1971-1989), deci vreme de aproape 2 decenii. Ca și toate celelalte structuri create, ATEM-ul slujea sistemul, dar în interior munceau și oameni bine intenționați, competenți, care știau foarte bine ce nume poartă limba în care se vorbește. Așa cum recunoștea mai târziu lingvistul, „urgie terorii spirituale de factură stalinistă, prin care am trecut cu toții în deceniile de după război, ne-a învățat să ne camuflăm, să ne ascundem auzului și văzului «inamicului», să recurgem la tot felul de coduri, mai ceva ca în activitatea de contraspionaj, numai să nu-i spunem pe nume limbii române. O numeam *limba noastră*, *limba strămoșească*, o numeam și *moldovenească*, dar precizam neapărat – *literară* și era clar ce limbă se are în vedere” [11, p. 70].

A activat un timp, dar atitudinea intransigentă față de nedreptățile care se făceau limbii, lupta obositoare cu mai marii pentru fiecare expresie și cuvânt în știrile și comunicatele care trebuiau emise în regim de urgență, discuțiile în răspăr cu șefii l-au forțat din nou să se concedieze. A revenit la *Enciclopedia Sovietică Moldovenească*. Și acolo se opoșeau destui ignoranți și farisei. Atât la ATEM, cât și în Redacția *Enciclopediei Sovietice Moldovenești* a încercat, din răspuțeri, să mențină la un nivel apreciabil limba română în toate textele redactate, elaborate și traduse, conferind această calitate în special textelor oficiale, ale căror emițători

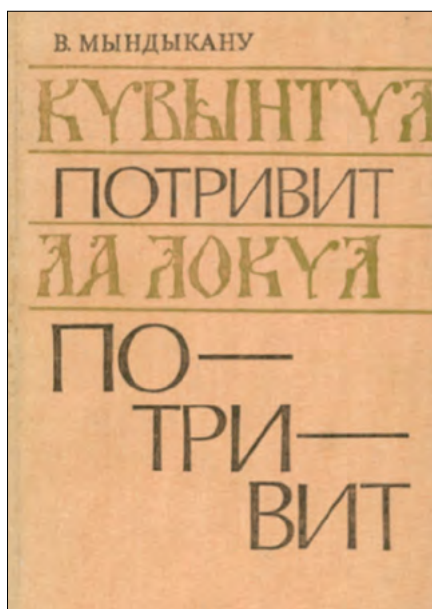
aprioric negau existența limbii române în stânga Prutului. Fără să se bănuiască, într-un anume sens, viitorul revoluționar era în ea ca un agent secret. Pe 20 iunie 1990, prin Hotărârea Sovietului Suprem al RSSM, ATEM a fost lichidată.

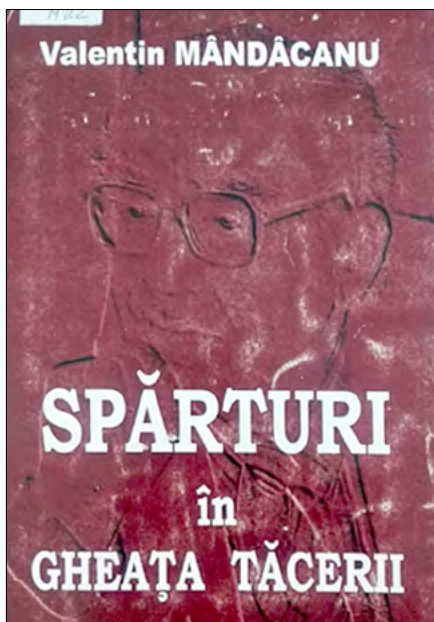
„Zi și noapte în serviciul limbii române”

Deși era, cum i s-ar putea parafraza un viitor titlu de carte, *omul (ne)potrivit la locul potrivit*, dar și *omul potrivit la locul (ne)potrivit*, lucrând la ATEM, era într-o vădită nepotrivire cu misiunea instituției. Toată comunitatea filologică era conștientă că limba vorbită de majoritatea populației luneca de zeci de ani într-un abis al pierzaniei, dar tradiția încetățenită cu toate mijloacele propagandistice era încă foarte puternică.

În 1967 avea deja pregătit suficient material și, cu sprijinul lui Silviu Berejan, care i-a fost redactor, vede lumina tiparului îndreptarul *Exprimarea corectă: Cazuri greșite de folosire a cuvintelor și expresiilor*. „A fost acea carte, pentru noi, basarabenii ajunși la marginea disperării (rusificării, deznaționalizării), un fel de **bombă... cu efect întârziat**” [20, p. 165], lansându-l pe practicianul preocupat de cultivarea limbii ca pe un lingvist sadea printre lingviștii afirmați cu teze de doctor susținute și funcții deținute. Mai mult, datorită acutului său simț lingvistic, a fost considerat *un fenomen* în lingvistica națională (Vlad Pohilă).

Cu mare priză la public, foarte căutată și citită, cartea îi va apărea într-o ediție completată, peste șapte ani (în 1975), iar în 1987 va fi retipărită cu titlul *Cuvântul potrivit la locul potrivit* – cartea are un *Cuvânt-înainte* semnat de Silviu Berejan, cuprinzând 300 de articole propriu-zise și cca 2 000 de cuvinte și expresii (corecte și incorecte). Nu cunosc carte mai frecvent consultată de mine și de colegii mei, spre finele studenției noastre, dar și în debutul carierei mele profesionale, când am fost angajată în Secția stilistică, cultivarea limbii și traducere din cadrul Institutului de Limbă și Literatură al AȘM, condusă

de prof. Ion Ețcu (1988). O am și azi în bibliotecă și o consult când e cazul.

„La drept vorbind, nu a avut dânsul concurenți nici la noi, în Basarabia... Numai să nu fie cu supărare altor lingviști și filologi, pur și simplu intelectuali, sincer și în cunoștință de cauză preocupați de destinul limbii române aici, în stânga Nistrului, care au muncit cu pasiune la ocrotirea și îndreptarea felului cum vorbim și cum scriem. Pur și simplu, cred că **nimeni nu ar mai fi putut face ceva similar** *Cuvântului potrivit*... Nu obligatoriu pentru că nu i-ar fi dus capul, dar, mai ales, pentru că asemenea cărți se scriu de către oameni cu soli-

de, adânci cunoștințe în materie, însă care dețin și un simț aparte al limbii materne, având și o trăire vibrantă a existenței prin limbă a națiunii din care se trag. Unii lingviști sau filologi, chiar dacă au și au avut buna intenție sau poate că s-au și apucat să facă ceva similar, s-au oprit, pe la mijloc de cale, fără a duce la bun sfârșit opera: care din lene, care din teamă, care din lașitate, care din comoditate...” [20, p. 165]. Este de ajuns să amintim în acest sens de cele 14 fascicule de *Cultivarea limbii*, în care mai toți filologii vremii au publicat materiale vizând diverse aspecte ale subiectului dat. Din păcate, nici acele fascicule nu au fost publicate într-un volum de referință, nefiind de găsit azi.

Despre această carte de căpătâi pentru filologi, dar nu numai, au scris mulți colegi. Nicolae Corlăteanu era printre primii care prezenta publicului ediția I a cărții (1979), fiind absolut conștient de rolul și rostul ei, fără nici să bănuiască că într-o zi se va întoarce împotriva lui [4, p. 19]. Vlad Pohilă a scris în mai multe rânduri despre învățătorul și modelul lui de o viață:

„De fapt, ce a însemnat – ce mai înseamnă încă – pentru noi îndreptarul de exprimare corectă al lui V. Mândăcanu *Cuvântul potrivit – la locul potrivit?* Cu siguranță:

a) un model de «gestionare» (depistare, grupare, explicare/comentare etc.) a greșelilor de limbă; un instrument desăvârșit de combatere, prin formularea de soluții judicioase, limpezi, dar și

intransigente, iar în ultimă instanță – salvatoare de vorbire/scriere corectă;

b) **o garanție** – pentru cei care îl citesc, îl studiază, desigur – că își vor corecta la maximum vorbirea și scrierea, debarasându-se de o serie de greșeli tipice provinciei noastre basarabene, în primul rând, de numeroase calchieri din rusă;

c) **o șansă unică de a contrapune un limbaj îngrijit, frumos, elegant, nuanțat urâteniei vorbirii «de mahala», «macaronice», neglijente**, prin această contrapunere oferind beneficiarilor bucuria de a re-descoperi splendoarea limbii literare;

d) **un memento** că «străinismele», în cazul nostru – rusismele, nu pot decât să ne «infecteze», să ne «strice», să ne urâtească limba, iar mai larg – să ne dezvolte o lenevie a spiritului, o lehamite în a căuta cuvintele necesare (și existente), mulțumindu-ne cu un jargon ruso-român, în loc să căutăm formele corecte, soluțiile firești de exprimare, diamantele limbii române;

e) **o dovadă în plus că o limbă poate funcționa nestingherit**, respectiv, poate fi utilizată fără a te rușina cum/că o vorbești numai dacă ea (această limbă) evoluează fără abateri de la norme, de la un standard, care, în cazul basarabenilor, nu poate fi decât limba română literară, exemplară.

Din păcate, îndreptarul lui V. Mândăcanu rămâne extrem de actual și după câteva decenii de la apariție. Spun «din păcate», pentru că, dacă noi eram ceva mai atenți, mai sensibili la sfaturile autorului, un șir – poate chiar șiruri întregi! – de greșeli etalate, lămurite, combătute în cartea cu pricina ar fi trebuit de mult și definitiv să dispară din uzul nostru. (...) Tocmai de aceea considerăm că **îndreptarul lui V. Mândăcanu ar trebui reeditat** (cu un tiraj suficient pentru fiecăre casă de intelectual, de gospodar, în orice familie cu copii – din întreg spațiul nistro-prutean și est-nistean) și să ajungă încă unei generații, cel puțin. Cineva poate insista că între timp vorbirea românească din Basarabia s-a mai îndreptat... Iar altul – că între timp au apărut noi, poate și mai perfide greșeli, calchieri... Dând dreptate ambelor părți, menționăm că **în Cuvântul potrivit... oricum se conține «principala bază de greșeli/abateri/anomalii» din limbajul românilor basarabeni și, în acest sens, revenim la gândul amintit mai sus – cartea lui V. Mândăcanu nu are concurenți...** [20, p. 167].

E de ajuns să amintim aici doar câteva cuvinte și expresii care poluează nestingherit până în prezent limbajul vorbitorilor: *a se primi, a se atârna, a se petrece, a se expune, a se apăra, a trage atenția, a merge vorba, a duce în eroare, a da o întrebare, a precăuta, a reieși, a cadona, a se isprăvi, în rezultatul, a retrăi, a se îndrăgosti în cineva...* Modalitatea de descriere utilizată de Valentin Mândăcanu

s-a dovedit a fi expresia practică a conceptului de normă (în accepție coșeriană) și necesitatea de a utiliza limba exemplară.

Cartea aceasta salva nu doar munca lui Mândăcanu, ci și întreg efortul lingviștilor autohtoni, dezvinovățind o întreagă clasă.

Angajat al aceleiași ATEM, în timp ce-i apare volumul cu pricina, Valentin Mândăcanu se vede silit să-și ia lumea în cap și să se concedieze din nou, din cauza unei atmosfere dușmănoase și insuportabile (era prin 1989, când încă nu împlinise vârsta de pensionare). Dar bomba editorială își făcuse/făcea deja efectul, un răsunet al acelei explozii urmând să se producă în 1989, în piața Marii Adunări Naționale, când mulțimea ieșea în stradă să-și aprobe limba și alfabetul.

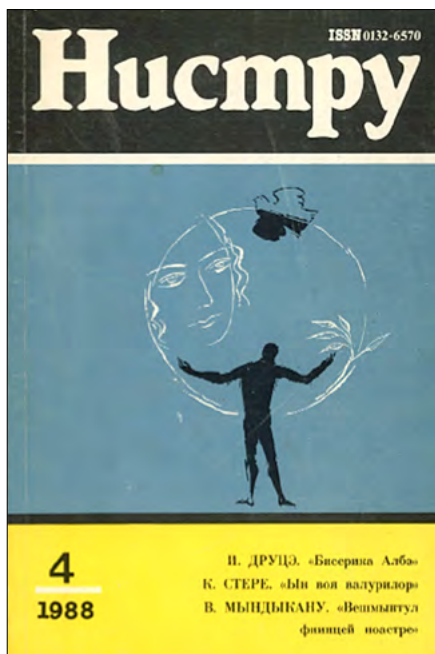
Țesătura ființei noastre – scrisul latin: metafora care a înfruntat un întreg imperiu

Succesul apariției îndreptarului era doar un preludiv a ceea ce urma să se întâmple. Roata istoriei basarabenilor se rostogolea nemiloasă la vale. Deși se discuta tot mai aprins, încă de prin 1985, odată cu restructurarea gorbaciovistă (perestroika și glasnosti), prin 1988, starea de spirit a societății se înfierbântase la maxim, lipsea doar acel element care să dezlănțuie furtuna social-națională, să mobilizeze și să ghideze energia maselor populare spre un țel concret. Anume Valentin Mândăcanu a fost „**omul (cu cuvântul) potrivit la locul potrivit**”, „**omul providențial** care la momentul oportun a făcut un pas în față și a ridicat sus stindardul luptei pentru revigorarea ființei naționale, pentru emanciparea gândirii și a simțirii celor dezmoșteniți de ceea ce aveau mai sfânt și le fusese luat – graiul matern și litera străbună – și văduviți de esența ființei lor naționale” [8, pp. 398-399]. Așa cum povestește nora scriitorului, Ala Mândăcanu, trebuia ca cineva să-și asume curajul de a spune ADEVĂRUL odată și odată [6].

În pofida riscului de a fi concediat, proaspăt numitul redactor-șef al revistei Uniunii Scriitorilor din RSSM Dumitru Matcovschi acceptă să publice articolul rămas în istoria basarabenilor asemenea unui trăsnet ce i-a trezit din somnul de moarte: *Veșmântul ființei noastre*. Prin acest eseu, revista *Nistru* (cu nr. 4 din 1988, pp. 130-146) avea să intre și ea în istorie. (Materialul fusese refuzat de Nicolae Dabija, pentru *Literatura și Arta*). Amplu, documentat, curajos, șocant, scandalos pentru șifonarea publică a imaginii profesorului Nicolae Corlăteanu (în fața căruia ulterior

și-a cerut scuze), cu subtitluri care puneau pe jar întreaga societate, articolul a devenit **manifestul unei generații** care nu a mai vrut să tacă.

Adevărat catalizator și amplificator al mișcării de deșteptare și renaștere națională a românilor din Basarabia, prin acest eseu se recunoaște pentru prima dată în ultimii 50 de ani **identitatea** dintre așa-zisa **limbă moldovenească și limba română** și se argumentează haina care i se potrivește cel mai mult – **grafia latină**. Dumitru Matcovschi a spus despre el că e cel mai solid articol scris în Basarabia după '40 încoace, „cel mai mare studiu dedicat limbii române din Basarabia” [9, p. 6]. Fără acest eseu nu poate fi închipuită mișcarea de eliberare națională a basarabenilor de sub sovietici.

Făcând o comparație cu Românii din Țară, care s-au trezit un pic mai târziu din noaptea ideologică, Paul Goma remarca Puterea de necrezut a Cuvântului:

„Basarabenii, Românii de la Chișinău, au pornit – și au desăvârșit – o adevărată revoluție socială, națională, spirituală. Au pornit așa cum **nu** a pornit cea de la București-Timișoara-Cluj-Sibiu – de la un *text*, semnat de Valentin Mândăcanu (...) intitulat: *Ecologia spiritului* (de fapt, aceasta e titlul rubricii – *n.n.*). Despre ce vorbea acel text – cu adevărat revoluționar? Despre **limba română**, despre **alfabetul latin**. Prin asta, Românii din Basarabia pot să se așeze fără

Valentin Mândăcanu la Uniunea Scriitorilor din Moldova (1988)

complexe alături de Polonezi (care, în 1956, s-au răsculat împotriva comunismului, pornind de la piesa *Strămoșii* de Mickiewicz); alături de Unguri, încurajați de poezia *Ridică-te, Maghiare* de Petöfi; alături de Cehi și de Slovaci, înălțați pe două picioare, în 1968, tot de *texte*” [7, p. 174].

În faimosul articol, „starea de lucruri constatată de dl Mândăcanu era alarmantă: nivelul scăzut al predării, învățării și cunoașterii practice a limbii române, numită pe atunci *moldovenească*, rusificarea ei, reducerea drastică a sferelor sale de funcționare. Totodată, procesul de degradare a limbii era analizat în strânsă legătură cu anihilarea/anularea identității naționale. Conceput ca o polemică cu Nicolae Corlăteanu – care scrisese articolul *Etape ale dezvoltării limbii moldovenești* la indicația partidului comunist –, *Veșmântul ființei noastre demonta întregul eșafodaj «teoretic» al proiectului sovietic de construire a unei noi limbi romanice la est de Prut: caracterul specific al limbii «mold.» în comparație cu româna, înflorirea limbii «mold.» în perioada sovietică, funcționarea sa firească alături de limba rusă, adică așa-zisul *bilingvism armonios*” [3].*

Eseul a avut numeroase ecouri în presa de specialitate, printre care: Vasile Bahnar. *Limbă și obiceiuri expulzate* (Nistru, 1988, nr. 7, pp. 77-86); Vladimir Beșleagă. *Vox populi* (Nistru, 1988, nr. 12, pp. 74-91), dar și multe altele, publicate în cartea *Spărturi în gheața tăcerii* (pp. 47-53).

Eugeniu Coșeriu și Valentin Mândăcanu întâlniți acasă, la Mihăilenii care i-au ridicat deasupra pe ambii (1991)

Stilistica acestui eseu este una antologică, dar cine și-a permis să facă analizele pe care le merită? Titlul, metaforele, metonimiile, interogațiile, neologismele, barbarismele (rusismele) și neoașismele, frazeologismele cu intertextul lor subtil... Doar subtitlurile cât fac: *Dilema gunoiului din tindă; Urmări ale pogromului; Una sau două?; Apa nu poate curge la deal; Ca la răzbel; Slin și mucegai; Știința nu recunoaște fetișuri; Înfruntări zadarnice...; ...și succese*

Plini de speranță, Valentin Mândăcanu, Grigore Vieru și Eugeniu Coșeriu (1993)

închipuite; Alfabetul latin – o sperietoare?; O undă de optimism.
Vlad Pohilă numea acest scris impecabil. Ne permitem să dăm aici doar finalul, un imn în sine:

„Limba poporului trebuie privită prin prisma intereselor de stat, căci ea nu este un dar nemeritat, căzut din cer pe la ocazii rare, nu este o anexă a civilizației, ci este însăși civilizația, face parte din noi, este învelișul material al gândirii, este un fenomen social, așa că existența ei nu poate fi concepută decât în societate.

În afara societății nu există limbă!

Limba este partea perenă a existenței a unei societăți.

Limba este nemărginirea!

Ea are adâncimi de nebănuț, întinsuri nețârmurite și înălțimi fără de hotar. Este trecut, prezent și viitor.

Infinită-n spațiu și nesfârșită-n frumuseți este limba. În răstimpuri, sub adieri de vânturi protivnice, i se zbârcește fața, vijeliile o îmbătrânesc, intemperiiile sociale îi încetinesc pasul, dar ea rămâne pururi măreață în apele-i limpezi și în splendorile-i cromatice.

Izvorâtă din străfunduri ancestrale, purtată din tată în fiu, înălțată din baladă în baladă, înmlădiată în cântece străbune, frământată în covată de argint a condeierilor de până la noi, limba este colină domoală și vrajă de codru des, văzduh înmiresmat de parfumul florilor, zbor de pasăre măiastră și susur de izvor, cheag împietrit și vână de primenire, frământare lăuntrică și înălțare spre creste, este sângele care ne pune în mișcare sufletul și ne încălzește inima pentru a putea iubi și alte limbi – iată ce este și de ce merită să fie păstrată cu sfințenie limba asta a noastră...” [12, p. 42].

Deputat în primul Parlament

Aflat pe linia întâi a luptei pentru revenirea la alfabetul latin, Valentin Mândăcanu, ca unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai elitei intelectuale, a fost ales **deputat în primul legislativ de după independență (1990-1994)** (lucru care până atunci nu se mai întâmplase cu vreun scriitor care se confruntau cu puterea oficială. Atunci au avut loc primele alegeri parlamentare pentru prima dată, într-o democrație fără experiență, în baza sistemului electoral majoritar, cu candidați la mandatul de deputat propuși de colectivele de muncă și organizațiile obștești. În urma scrutinului, în Sovietul Suprem al RSSM de legislatura a XII-a, au fost aleși 371 de deputați, majoritatea dintre care au fost sprijiniți în campania electorală de noile formațiuni

politice – Frontul Popular din Moldova, Mișcarea „Unitate-Edinstvo” și de Partidul Comunist al Moldovei. Unionist fervent, Valentin Mândâcanu a rămas fidel Frontului Popular din Moldova. Aname acelui legislativ îi datorăm începuturile trecerii de la statutul de republică unională (din componența URSS) la constituirea statului suveran Republica Moldova. În această funcție, s-a numărat printre cei 278 de deputați care au votat, la 23 iunie 1990, Declarația Suveranității, iar la 27 august 1991 – Declarația de Independență a Republicii Moldova, Tricolorul, Stema și Imnul de Stat. La 12 octombrie 1993, Parlamentul s-a autodizolvat, și din 27 februarie 1994 în Parlament au venit agrarienii care au pecetluit soarta articolului 13 din Constituție. În primul legislativ de după independență au intrat mulți oameni valoroși, scriitori, filologi și istorici (de care nu mai găsim la ora actuală în Parlament).

„Surse de lumină”. În flux continuu

Valentin Mândâcanu a publicat și alte eseuri, care ar merita incluse într-un viitor volum. Unul dintre ele – *Regăsirea de sine* – datat cu 10 noiembrie 1989, a fost publicat tot în revista *Nistru* (1990, nr. 2, pp. 69-86). După 1990, a mai publicat sporadic, de exemplu, în colaborare cu Ion Holban și Anatol Eremia, *Sate gemene* (Literatura și arta, 1991, 30 ianuarie, p. 7), dar și materiale publicistice, precum: *Nimic durabil nu se poate construi pe minciună și fals istoric* (Limba Română, 1999, nr. 6-8, pp. 16-17) (la 10 ani de la adoptarea legislației lingvistice). În 2000, îi apăruse de sub tipar cartea *Între acasă și acasă (Trăite... Văzute... Auzite...)*, titlu care a fost preluat de ziarul *Flux* (fondat în 1995) pentru o rubrică specială semnată de distinsul om de litere. Redacția săptămânalului *Flux* a fost ultimul său loc de muncă, colaborarea cu care i-a prilejuit satisfacții și mici împliniri spre apusul vieții. Această rubrică, îngrijită mai mulți ani și aflată într-un colț de pagină al ziarului e o selecție subiectivă, dar extrem de riguroasă, de maxime, cugetări, declarații, crâmpieie din memorii, referințe și aprecieri ale unor înaintași ai românimii, întreșesute cu ale unor contemporani. Comentariile surselor (fasciculelor) de lumină sunt subtile, ample sau sobre, potrivite la locul potrivit, ca și cuvintele din cartea care i-a adus recunoașterea.

Unul dintre cei mai buni cunoscători ai perioadei respective fusese însuși Vlad Pohlă:

„Nu știu dacă, inițiind rubrica *Surse de lumină*, Valentin Mândăcanu «a mers pe urmele lui Iorga»; cert este că această superbă colecție, pe care ne-o propune (deocamdată numai) în ziarul *Flux*, are avantajul de a fi (...) norocos completată de comentariile și precizările autorului nostru. Sunt niște comentarii și precizări atât de importante într-o epocă prea de tot grăbită, când mulți, tinerii mai ales, găsesc timp pentru cele mai diverse îndeletniciri, dar cel mai puțin găsesc vreme pentru a citi, pentru a se documenta... Din acest unghi de vedere, *Surse de lumină* ar fi o minunată carte de învățătură pentru toți basarabienii noștri, atât de necăjiți și de nedreptățiți, inclusiv la capitolul *parte de carte*, dar mai ales pentru mințile și sufletele tinerilor noștri ar fi acest volum ca o adevărată mană cerească. Și ar mai fi niște superbe lecții de românism, pe care nu toți tinerii noștri au șansa de a le primi, atât de generos și atât de limpede prezentate, nici măcar dacă ar urma câteva facultăți...” [20, p. 169].

Redactorii de la ziarul *Flux* au trăit experiențe extraordinare din comunicarea cu astfel de somități precum Alexandru Gromov, Alexandru Cosmescu sau Valentin Mândăcanu. Liliana Popușoi, de exemplu, își amintește:

„În ziua când a intrat în biroul meu Valentin Mândăcanu, s-a așezat în fața mea și a început să-mi vorbească, am roșit și nu am reținut începutul frazei pe care a rostit-o. Știu doar că mi-a spus: «Te urmăresc cu multă atenție. Ai o exprimare corectă, un limbaj îngrijit și mă bucur că vom colabora, dragă Liliană». Am perceput adresarea lui ca o încurajare și m-am gândit că cele spuse de *nea Valentin*, cum îl numeau colegii mai în vârstă în redacție, nu e neapărat ce gândește el în prezent despre mine, ci mai degrabă ceea ce și-ar dori să realizez eu în viitorul cât mai apropiat. M-am ridicat în picioare și i-am mulțumit, el mi-a predat un teanc de hârtii, despărțite în vreo cinci grupuri mai mici de clame vechi – rubrica lui pentru o lună înainte. Hârtiile erau îngălbenite, de parcă ar fi fost manuscrise vechi expuse într-o vitrină de muzeu, iar scrisul – frumos, rotund și îngrijit, îmi amintește și astăzi de caligrafia profesoarei mele de limbă română, Vera Sandu, cu sublinieri ale cuvintelor pe care trebuia să le evidențiez în ziar.

Așa am primit eu zece ani de zile *Sursele de lumină* ale lui Valentin Mândăcanu” [21].

Când părăsea această lume, în 2012, colegii de la *Flux* au publicat un grupaj de materiale în memoria sursei de lumină care fusese Mândăcanu pentru o generație întregă, el fiind exponent al unei generații de aur de intelectuali, care a întors roata istoriei. „Generația lui Valentin Mândăcanu părea să fie una ratată din start, sortită pieirii prin anonimat, deși o parte a intelectualilor

din Basarabia își punea mari speranțe în ocupația sovietică, însă toate așteptările au fost înșelate, întrucât paradisul sovietic nu s-a dovedit a fi altceva decât teroare, lagăre de detenție, penitenciare, deportări în masă, muncă silnică, cenzură spirituală etc. În aceste condiții a opune rezistență directă regimului torționar sovietic însemna sinucidere. Din această cauză, cei mai mulți intelectuali basarabeni s-au refugiat în rezistența culturală, continuând, pe cât era posibil, tradiția culturală românească, în pofida tiparelor vulgare și aberante ale pretinsului realism socialist” [1, p. 6].

Cel pe care Mândăcanu l-a apreciat foarte mult (Vlad Pohilă) spunea că din acele tablete-surse „...se configurează o carte nemaipomenită. A fost ultima carte la care a lucrat cât a putut, până a se prăpădi. Și dacă ar apărea...” [18, p. 6]. În amintirea lui/lor, avem, iată, datoria să o edităm.

Testament cu... testament

În 2008 (abia!), la douăzeci de ani după apariția incendiară din revista *Nistru*, la insistența lui Iurie Roșca și a lui Mihai Adauge, vestitul eseu este tipărit în cartea *Spărturi în gheața tăcerii* [16, pp. 5-42], cărora autorul le-a mulțumit pentru dreptatea care i s-a făcut – de a apărea cu litere latine un eseu care pleda... pentru literele

The image shows two pages from the Flux magazine. The left page is an article titled "Veșmântul ființei noastre" (The garment of our being) by Valentin Mândăcanu. It features a large photograph of a crowd of people, likely at a political event. The right page is the cover of the magazine, titled "DUMĂ DIMEAȚĂȚI" (Friday), dated November 2, 2012. The cover features a portrait of Valentin Mândăcanu and the headline "Dumnezeu nu l-a luat și pe Mândăcanu" (God did not take Mândăcanu). Other headlines on the cover include "Actuala guvernare - după chipul și asemănarea lui Petru Lucinschi" and "Capul plecat (al lui Ghimpu), sabia (lui Plahotniuc) nu-l taie".

Săptămânalul Flux, cu un grupaj de materiale dedicat memoriei distinsului cărturar, în care au fost publicate și câteva fragmente din eseu Veșmântul ființei noastre

latine (!). În Notele cu titlul *Mărturisiri (cam) tardive* (pp. 43-44), Valentin Mândăcanu povestește: „*Veșmântul ființei noastre* este un articol (studiu? eseu?) pe care l-am scris dintr-o răsuflare, dintr-o durere mocnită decenii întregi, dintr-o încrâncenare supremă care avea în subsidiar și dragostea, și ura. Dragostea nețârmurită pentru limba mamei mele, a satului meu, a poporului român și ura la fel de mistuitoare față de nemernicii care, în numele unei ideologii criminale, au batjocorit atâta amar de vreme tot ce avem noi mai național și mai sfânt: graiul matern... În zilele și săptămânile de după apariția acestui articol m-am convins că această dragoste și această ură zăceau în mii și zeci de mii de inimi. S-au ridicat la luptă conaționalii mei! La lupta cea mare pentru salvagardarea limbii române sau, cum a spus nobilul naționalist român basarabean Nicolae Mățaș: la Marele Război pentru Apărarea Patriei noastre – limba română...” (p. 43). În continuare, se specifică faptul că articolul a apărut și într-un volum editat de Institutul de Lingvistică, în 1999 [15, pp. 157-181], dar la fel trunchiat de subtitluri și de fragmentul *Alfabetul latin – o sperietoare?*, așa cum apăruse și în revista *Nistru* (fragmentul respectiv fusese editat în formula samizdat, căci redacția s-a temut să-l dea în întregime; acesta circula din mână în mână, încolțind în inimile cititorilor revolta pentru nedreptatea monstruoasă care se făcea de atâta amar de vreme). Deși a apărut într-un tiraj de 2000 de exemplare, azi cartea e o raritate, de aceea mai mulți scriitori și activiști (Vlad Pohilă, Iurie Roșca) s-au pronunțat pentru editarea operei lui Mândăcanu. Adăugăm aici că chiar în aceste *Note* se găsește și **testamentul** scris pentru cei care... vor înfăptui Unirea:

„Deoarece intuiesc (inima-mi spune!) că în nenorocitul spațiu pruto-nistrean bătălia pentru biruința definitivă a limbii române și a românismului **va continua un timp** și după plecarea mea în călătoria cea veșnică și fiind convins că viitorii luptători pentru apărarea adevărului științific și istoric vor simți nevoia de a studia și chiar de a prelua argumentațiile mele din *Veșmântul ființei noastre*, m-am hotărât să profit de generoasa asistență a colegilor mei mai tineri, care știu să prețuiască strădania de o viață a dascălului lor ajuns la senectute, și încredințez tiparului celebrul studiu (definiție de Klaus Heitmann, Germania), restabilindu-i structura și forma inițială, cea de până la «râmătură». (...)

Dragii mei urmași! Dacă, Doamne ferește, veți fi nevoiți să dați o nouă bătălie pentru viața alfabetului latin – element la fel de prețios pentru noi ca și aerul, ca și apa – și de vi se va părea că

argumentele folosite de mine sunt prea plăpânde sau insuficiente, vă pun alăturat la dispoziție și alte judecăți de valoare, pe care le-am depistat *post festum*... [12, pp. 43-44].

Urmează două pagini cu argumentul unor istorici și lingviști cu privire la haina potrivită limbii române, apoi o serie de confesiuni și aprecieri elogioase aduse manifestului istoric scris de Valentin Mândăcanu semnate de: Silviu Berejan, Dumitru Matcovschi, Vadim Ștefan Pirogan, Grigore Vieru, Paul Goma, Klaus Heitmann, Mihai Cimpoi, Vlad Pohilă, Vasile Bahnaru ș.a. Grigore Vieru, de exemplu, spunea că acest tulburător **eseu-manifest** „se înscrie de pe acum în letopisețul dramaticei noastre istorii, alături de cel mai frumos imn închinat Limbii Române, semnat de Alexe Mateevici” [12, p. 52]. Nu le trecem în revistă, fiind foarte multe.

Tot în aceste *Note*, reputatul lingvist a ținut cu tot dinadinsul să dea „niște explicații” referitor la relațiile cu regretatul acad. Nicolae Corlăteanu, despre care a fost vorba în eseu cu pricina. În cadrul primei vizite a lui Eugeniu Coșeriu la Chișinău (1991), la AȘM s-a organizat o întâlnire cu magistrul. La masa prezidiului a stat și Valentin Mândăcanu, cu un teanc de cărți coșerieni. Sala arhiplină, în rândul 1 – prof. Nicolae Corlăteanu, în rândul 4-5 – nimeni altul decât I.D. Ceban. Invitat să ia cuvântul, Mândăcanu simte nevoia să se descarce: „În pieptul meu își făcu loc indignarea, și sentimentul acesta îmi șopti că e de datoria mea să-l scot pe Corlăteanu din penibil și să-l pun în locul lui pe impostorul Ceban, care avusese neobrăzarea să se prezinte la acea reuniune sfântă...” [12, p. 54]. Ceban a fost umilit în fața întregii adunări (la scurt timp aciuându-se în Tirișpolea), iar prof. Corlăteanu l-a iertat și l-a îmbrățișat pe Mândăcanu. Spre finele vieții, cu limbă de moarte, și-a scris elogiul său adus limbii române. Își redactează în aceeași cărțuție, în Nota 6 [12, pp. 56-58], propriul Testament (semnat: 2008) raportându-se la... Testamentul lui Corlăteanu [12, p. 56], dar și la dedicarea cu uitare de sine limbii române a mai tânărului pe atunci Vlad Pohilă [12, pp. 56-57], încheindu-l cu un citat din Onisifor Ghibu (până vom avea o ediție completă, ne permitem luxul de a reproduce un fragment aici):

„Jubiți urmași!

Înarmați-vă (și) cu acest act testamentar, apărut în LA din 27 octombrie 2005, și folosiți-vă de el atât în defensivă, cât și, mai ales, în ofensivă. Vă așteaptă o luptă crâncenă, dar să nu dați îndărăt, căci

e în joc însăși limba română, însuși românismul. *A renunța la românism*, spunea Mircea Eliade în 1935, *înseamnă, pentru noi, românii, a renunța la viață, a te refugia în moarte*. Urmați pilda lui Vlad Pohlă, omul care a lucrat toată viața (...) și care lucrează și azi «la foc continuu» pentru izbânda românismului basarabean (...) (decedat pe 15 mai 2020 – n.n.). Acum, la sfârșit de cale lungă, **cale de ostaș aflat zi și noapte în serviciul limbii române**, țin să adresez și eu un scurt mesaj mândrelor vlăstare care urmează să ducă mai departe stindardul românismului.

Tineri și tinere, rămas bun! Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți și să vă călăuzească în lupta pe care eu, intrat ireversibil în iarna vieții, sunt nevoit să o părăsesc... (...) Un îndemn dătător de optimism găsim în scrierile marelui cărturar și prieten al Basarabiei Onisifor Ghibu: *Dacă la un moment dat veți întâlni piedici, fie din partea străinilor, fie din partea fiilor rătăciți și orbiți de răutate din sânul vostru chiar, aduceți-vă aminte că înaintașii voștri, care au trăit, au luptat și au murit sub stăpâniri străine, au întâlnit în calea lor obstacole și mai mari și că ei totuși nu s-au speriat de ele, ci crezând puternic în dreptatea cauzei lor, și-au împlinit datoria cu o persistență și mai mare până la deplina biruință... Credeți, luptați, fiți solidari – și veți birui!*" [12, p. 58].

Despre eseu *Veșmântul ființei noastre* Vlad Pohlă spunea că acesta a **bulversat societatea românească din Basarabia**, poate la fel cum a putut să o facă re-apariția, aici, în partea stângă a Prutului, **a Tricolorului, a alfabetului latin, a imnului *Deșteaptă-te române!*** [20, p. 167]. Testamentul său reia ideea de bază a cărții sale fundamentale – *Cuvântul potrivit la locul potrivit* – care opta indirect pentru un veșmânt adecvat scrisului limbii române din Basarabia, carte care rămâne în continuare adevărata sa „operă, monumentul lui lăsat nouă (...). Cartea (...) cred că încă două generații, 50 de ani înainte, va rămâne valabilă. El a inventariat toate greșelile și a dat mecanismele cele mai sigure de a te debarasa de greșeală” [18, p. 6].

Ca un argument în plus în favoarea românității, în același volum aș e publicat savurosul eseu *Laudă ție, interbelic românesc*. Ideea pe care se sprijină acest admirabil text este următoarea: „În succint corolar, interbelicul românesc a mișcat foarte mult România (deci și Basarabia) în direcția Europei” [12, pp. 59-109]². „Cu toate că perioada României Mari a fost, în plan istoric,

² De mai mulți ani, Ala Mândăcanu, nora scriitorului, reprezintă diaspora moldovenilor din Québec, Canada, organizând mai multe ediții ale Congresului Diasporei moldovenești. În presa de limbă română din Montreal a fost menționată drept cea mai eficientă organizație de limbă română.

una foarte scurtă – doar 22 de ani – ea a lăsat o urmă deosebit de adâncă în inima românilor basarabeni”. Fără interbelicul românesc, Republica Moldova ar fi fost astăzi o „Transnistrie mai extinsă...” [12, p. 108] (noiembrie 2007). Procesul, se știe bine, începuse masiv încă din 1924, dar „transnistrizarea limbii moldovenești (...) a fost stopată, mai ales odată cu renunțarea, în deceniul al șaselea al secolului trecut, la pretensele norme impuse de gramatica și «cuvântelnicul» lui I.D. Ceban și cu fixarea normelor ortografice apropiate de cele actuale” [10, p. 187], exact pe vremea când se aduna material incendiar pentru o primă bombă editorială, cea din 1967.

Lingvистa Mioara Avram, cea care a urmărit cu atenție evoluția și involuția limbii române din Republica Moldova, care și-a făcut mulți prieteni în Basarabia, sprijinindu-i și semnându-le elogioase prefețe la lucrările lor, spunea (că despre asta vorbim aici, nu?): „**Destinul limbii române din Basarabia, evoluția ei în bine, depinde foarte mult de faptul câți vor înțelege ce mult a făcut Valentin Mândăcanu pentru voi, pentru ocrotirea limbii române din acest spațiu, aflat, vorba cronicarilor, în calea relelor...**” [20, p. 165]. Da, anume despre *calea tuturor relelor*, despre *răspântii* și despre omul *supt vremi* au scris cu toții, despre lacrimile strămoșilor, sângele și sudoarea lor (E. Coșeriu).

După publicarea renumitului eseu-manifest, s-a activizat toată floarea intelectualității de la acea vreme (cu unele excepții, oamenii încă mai purtau frica zilei de mâine): a urmat *Scrisoarea celor 66 (Învățământul public*, la 17 septembrie 1988, pe care a semnat-o și tatăl, dar și feciorul Emil Mândăcanu, cel din urmă fiind, împreună cu Vlad Pohilă și Viorel Cibotaru, unul dintre inițiatorii demersului); au urmat ședințele Comisiei interdepartamentale, Marea Adunare Națională, Sesiunea a XIII-a a Sovietului Suprem al RSSM, votarea legilor cu privire la limbă și revenirea la grafia latină...

În loc de postfață *sau* Faceți loc pentru opera postumă

În postumanitate, postumitatea va reconsidera multe valori, probabil. Unora dintre ele li se va da un credit mai mare, altora, dimpotrivă. Valentin Mândăcanu „pe parcursul întregii sale activități creatoare n-a pretins sa fie considerat un mare lingvist (mare nu se considera nici gigantul Eugeniu Coșeriu (...), cu atât mai mult un filolog versat, deși a meditat îndelung asupra slovei

cu străluciri de cristal, a lucrat neostenit, cu râvna unui adevărat giuvaergiu, la descoperirea și sporirea caratelor cuvântului potrivit iscusit folosit la locul potrivit [10, p. 186]. Anume pentru calitățile ieșite din comun a fost ales membru al Uniunea Jurnaliștilor și membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Vârtejul schimbărilor de pe agenda contemporaneității aruncă în uitare și chiar în nepăsare evenimente care s-au consumat cu doar trei decenii în urmă. Tânăra și deja digitala generație are tot mai puțin timp și tot mai puțină răbdare să cunoască ce s-a produs cu 100 de ani în urmă, darmită cu un mileniu. Ce să mai vorbim de meditație, aprofundare, acribie, pedantism, retragere în colbul cărții de altădată?! Testamentul lui Mândăcanu? al lui Corlăteanu? Bune doar pentru filologi... Lingvistica? Filologia? Ce știință mai sunt și astea?!?! Cred că ne lipsește pregătirea pentru înțelegerea aceea universală spre care ne și se orienta Coșeriu. Istoria ne va mai oferi (cândva) cutremure ale ființei. Până atunci, alegerile merg înainte, președinții se schimbă, articolul 13 rămâne neschimbat. Deci lupta continuă!

În opera sa postumă, pe lângă celebrul eseu, se vor putea adăuga, desigur, eseul *Laudă interbelicului*, *Regăsirea de sine*, o seamă de tablete de cultivare a limbii din volumul *Cuvântul potrivit la locul potrivit*, fragmente din traduceri etc., ar încăpea și o serie de articole precum cel dedicat consăteanului Eugeniu Coșeriu: *Un*

O viață împreună: Iulia și Valentin Mândăcanu

homo scientificus ajuns pe Olimp [14, pp. 55-62]³, în care explică întreaga tragedie a limbii, culturii și istoriei noastre. Rămân valabile afirmațiile și peste 30 de ani (în 1989):

„A triumfat limba română – sfântul grai al lui Eminescu și Caragiale, al lui Creangă și Sadoveanu. A triumfat deocamdată pentru un cerc de oameni culți și onești, fiindcă mai avem destui răuvoitori sau ignoranți care nu pot ori

nu vor să înțeleagă un lucru elementar – că Eminescu n-a fost scamator să scrie cu dreapta românește și cu stânga moldovenește și că basarabienii nu mai sunt chiar atât de geniali să învețe într-o singură noapte (27 spre 28 iunie 1940) o limbă cu totul nouă – *moldoveneasca*” [14, p. 62].

S-a stins din viață având venerabila vârstă de 82 de ani, la 29 octombrie 2012. Este înmormântat la Cimitirul Central Ortodox din Chișinău. Dacă ordinele și medaliile pot răsplăti tot sacrificiul și abnegația unui om de litere – înseamnă că le-a meritat. În 1996 a fost distins cu Medalia „Meritul Civic”, iar în anul 2000 – cu Medalia „Mihai Eminescu”. Chișinăul l-a făcut Cetățean de onoare în 2009, iar președinția anului 2010 (care a făcut dreptate mai multor luptători pentru limba română) i-a acordat Ordinul Republicii. Nu le râvnea, nu credea în tinichele. A crezut mai mult decât în orice în izbânda limbii, pe care a venerat-o, ea fiindu-i adevărata medalie pe care a purtat-o cu onoare și mândrie.

Vârtejul schimbărilor de pe agenda contemporaneității aruncă în uitare și chiar în nepăsare evenimente care s-au consumat cu doar trei decenii în urmă. Tânăra și deja digitala generație are tot mai puțin timp și tot mai puțină răbdare să cunoască ce s-a produs cu 100 de ani în urmă, darmită cu un mileniu. Ce să mai vorbim de meditație, aprofundare, acribie, pedantism, retragere în colbul cărții de altădată?! Testamentul lui Mândăcanu? al lui Corlăteanu? Bune doar pentru filologi... Lingvistica? Filologia? Ce știință mai sunt și astea?! Cred că ne lipsește pregătirea pentru înțelegerea aceea universală spre care ne și se orienta Coșeriu. Istoria ne va mai oferi (cândva) cutremure ale ființei.

³ Acest „eseu are deosebitul merit de a-l fi readus acasă, în Basarabia, pentru prima dată, în perioada postbelică, pe Eugen Coșeriu. Plăsmuită într-o vreme de răscruce pentru românii basarabeni, această emoționantă scriere a dlui V. Mândăcanu a fost publicată în revista *Orizontul*, nr. 9 din 1989 – practic, concomitent cu istorica Mare Adunare Națională de la Chișinău și cu adoptarea legislației lingvistice. Mai e de reținut un detaliu semnificativ: deși pe atunci *Orizontul*, ca și alte publicații basarabene, se tipărea încă în grafie chirilică, prin grija redactorului-șef al revistei, scriitorul Victor Dumbrăveanu, acest eseu consacrat lui Eugen Coșeriu a apărut cu litere latine...” (Nota redacției revistei „Limba Română” [14, p. 62]).

A fost petrecut pe ultimul drum cu onoruri din partea conducerii de vârf. Cu cea mai profundă tristețe, dar și cu adâncă recunoaștere, fostul redactor-șef al fostei reviste *Nistru*, Dumitru Matcovschi avea să spună: „**Mi-am făcut nume cu numele lui**”. La nici depărtare/distanță de un an, îl urmează în lumea celor dreți.

În 23 august 2021, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a găzduit o conferința științifică „Lumina limbii române”, avându-i ca invitați speciali pe cercetătorii Irina Condrea, Alexandru Bantoș, Ana Bantoș, Vasile Malanețchi. Cel din urmă a vorbit despre

În 23 august 2021, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a găzduit o conferința științifică „Lumina limbii române”, avându-i ca invitați speciali pe cercetătorii Irina Condrea, Alexandru Bantoș, Ana Bantoș, Vasile Malanețchi. Cel din urmă a vorbit despre Valentin Mândăcanu și despre contribuția sa la salvagardarea limbii române în Basarabia.

Valentin Mândăcanu și despre contribuția sa la salvagardarea limbii române în Basarabia.

Tot în plină pandemie, pe 31 august 2020, de Ziua Națională a Limbii Române, în sala de expoziții a Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”, a fost vernisată expoziția „**Valentin Mândăcanu – un ostaș neînfricat al Limbii Române**” [24], dedicată celor 90 de ani de la nașterea cărturarului. La inaugurarea expoziției au vorbit: scriitoarea Maria

Șleahtițchi, directorul Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”; Vasile Malanețchi, scriitor, muzeograf, șeful departamentului Literatură contemporană al aceluiași muzeu; scriitorul Vladimir Beșleagă, scriitoarea Claudia Partole.

Astfel de comemorări mențin trează conștiința de neam. Mă încercă un sentiment inconfortabil la gândul că această schiță de portret o fac mai mult din paginile scrise de cei care l-au cunoscut cu adevărat. Citindu-le și recitindu-le, dar mai ales ținându-le și întreșându-le aici în pagină, am încercat să evoc chipul unei mari personalități, al unui om fără de care cea mai importantă filă a istoriei moderne a basarabenilor nu poate fi scrisă. Nici măcar rescrisă.

27 decembrie 2021

Referințe bibliografice

1. BAHNARU, Vasile. Incoruptibilul Valentin Mândăcanu. In: *Țara*. 2000, 27 iul., p. 6.
2. BEȘLEAGĂ, Vladimir. Unirea se amână? Unirea se face! Unirea e aproape! (XIV). In: *Revista literară*. 2020, nr. 10, p. 5. ISSN 2345-1777.
3. BOJOGA, Eugenia. Limba română în Basarabia – un calvar fără sfârșit (Veșmântul ființei noastre la 20 de ani). In: *Contrafort*. 2009, nr. 1-2. ISSN 1857-1603; [online] [citat 26.12.2021]. Disponibil: <http://www.contrafort.md/old/2009/171-172/1636.html>
4. CORLĂTEANU, Nicolae. Recenzie la cartea lui V. Mândăcanu *Cuvântul potrivit la locul potrivit*. In: *Femeia Moldovei*. 1979, nr. 10, p. 19.
5. Eugeniu Coșeriu: „Știința este o formă de împărtășanie...”. Interviu de Gheorghe POPA, Nicolae LEAHU și Maria ȘLEAHTIȚCHI. In: *Semn*. 2003, nr. 3-4, pp. 6-7. ISSN 1857-0429.
6. *FLACĂRA TV & FILM* [online] [citat 03.11.2021]. Disponibil: <http://flacaratv.md/ei-au-marcata-istoria-neamului-valentin-mandacanu-lingvist-si-om-al-cetatii.html>; <http://flacaratv.md/omagiul-lui-vlad-pohila-adus-lingvistului-valentin-mandacanu.html>
7. GOMA, Paul. *Basarabia* (roman). Chișinău: Editura Flux, 2003 (Tipografia PRAG-3). ISBN 9975-77-037-1.
8. MĂLANEȚCHI, Vasile. Valentin Mândăcanu, omul potrivit la locul potrivit. La 90 de ani de la nașterea Cărturarului. In: *Limba Română*. 2020, nr. 4-5, pp. 392-394. ISSN 0235-9111.
9. MATCOVSCHI, Dumitru. Vremea nu are nicio rudă. In: *Flux*. 2012, 12 noiem., p. 6.
10. MĂTCAȘ, Nicolae. La straja purității graiului matern. In memoriam Valentin Mândăcanu. In: *Limba Română*. 2012, nr. 11-12, pp. 186-190. ISSN 0235-9111; [online] [citat 09.12.2022]. Disponibil: <https://limbaromana.md/numere/d18.pdf>
11. MÂNDĂCANU, Valentin. Regăsirea de sine. In: *Nistru*. 1990, nr. 2. ISSN 0132-6570.
12. MÂNDĂCANU, Valentin. *Spărturi în gheața tăcerii*. Chișinău: S.n., 2008 (Prag-3). ISBN 978-9975-77-086.
13. MÂNDĂCANU, Valentin. *Surse de lumină*. In: *Flux*. 2007, noiem., p. 6.
14. MÂNDĂCANU, Valentin. Un homo scientificus ajuns pe Olimp. In: *Limba Română*. 2002, nr. 10, pp. 55-62. ISSN 0235-9111.
15. MÂNDĂCANU, Valentin. Veșmântul ființei noastre. In: *Situația sociolingvistică din R.S.S.M. reflectată în presa periodică (1987-1989)*. Vol. I. Pt. 1. AȘM, Inst. de Lingvistică. Grupul unic organizatoric redacțional: S. BEREJAN, K. BOCHMANN, V. BOTNARCIUC, I. EȚCU. Chișinău, 1999, pp. 157-181. ISBN 9975944337.

16. MÂNDĂCANU, Valentin. Veșmântul ființei noastre. In: MÂNDĂCANU, Valentin. *Spărturi în gheața tăcerii*. Chișinău: S.n., 2008, pp. 5-42. ISBN 978-9975-77-086.
17. *O utopie devenită realitate: învățământul superior în RSS Moldovenească de la planificare la reproducere*. Coord. Liliana ROTARU, Ion Valer XENOFONTOV. Chișinău: S.n., 2020. ISBN 978-9975-3483-0-0.
18. POHILĂ, Vlad. A fost însetat de lumină. In: *Flux*. 2012, 2 noiem., p. 6; [online] [citât 25.12.2021]. Disponibil: <https://fdocumente.com/reader/full/ziarul-flux-ed-40-868>
19. POHILĂ, Vlad. Luminoasă-i va fi de-a pururi amintirea. In: *BiblioPolis*. 2015, nr. 2, pp. 195-197. ISSN 1811-900X.
20. POHILĂ, Vlad. Marele nostru noroc de a-l avea pe Valentin Mândăcanu. In: *Limba Română*. 2010, nr. 11-12, pp. 164-170; ISSN 0235-9111; [online] [citât 09.11.2021]. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1089>
21. POPUȘOI, Liliana. *Valentin Mândăcanu, ostașul limbii române, și-a încheiat misiunea*. Blog Confidențial, 29 octombrie 2012 [online] [citât 25.12.2021]. Disponibil: <https://lilianapopusoiconfidential.wordpress.com/2012/10/29/valentin-mandacanu-ostasul-limbii-romane-si-a-incheiat-misiunea/>
22. ȚÎCU, Octavian. *Homo Moldovanus Sovietic. Teorii și practici de construcție identitară în R(A)SSM (1924-1989)*. Chișinău: ARC, 2018. ISBN 9789975001588.
23. Valentin Mândăcanu: „Eu m-am născut în Frontul Popular”. Interviu realizat de Ștefan SECĂREANU. In: *Țara*. 1997, 10 iun.; [online] [citât 12.11.2021]. Disponibil: <https://secareanu.wordpress.com/2010/07/23/valentin-mandacanu-eu-m-am-nascut-in-frontul-popular/>
24. *Vernisarea expoziției „Valentin Mândăcanu – un ostaș neînfricat al Limbii Române”* [online] [citât 27.12.2021]. Disponibil: <https://mnl.md/2020/09/04/vernisarea-expozitiei-valentin-mandacanu-un-ostas-neinfricat-al-limbii-romane/>

LOCUL DE MUNCĂ – FACTOR IMPORTANT ÎN ACTIVITATEA PERSONALULUI BIBLIOTECII: ASPECTE ERGONOMICE

*Natalia GOIAN, dr., conf. univ., BM „B.P. Hasdeu”
Sergiu COJOCARU, șef sector, Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”*

Rezumat: Autorii articolului încearcă să atragă atenția asupra unui aspect foarte important în activitatea bibliotecilor – ergonomia muncii în bibliotecă. În urma analizei lucrărilor publicate până în prezent, s-a constatat insuficiența cercetărilor privind ergonomia muncii în bibliotecile din Republica Moldova. Unele aspecte sunt abordate de autori în mod deosebit: organizarea locului de muncă în filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, optimizarea proiectării constructive a locurilor de muncă prin îmbunătățirea securității muncii, ameliorarea factorilor de ambianță fizică, reducerea efectelor negative datorate monotoniei muncii, diminuarea solicitărilor fizice și psihologice etc.

Cuvinte-cheie: ergonomia muncii, optimizarea muncii, factori de ambianță, securitatea muncii, satisfacția în muncă.

Personalul, în orice organizație, este elementul fundamental, care dă substanțialitate organizării structurilor bibliotecii. Este cunoscut că omul este cea mai importantă verigă în realizarea tuturor sarcinilor în orice instituție. Desigur că automatizarea și informatizarea schimbă conținutul muncii, simplificând realizarea oricărei sarcini puse în față și este foarte important de a orienta fiecare persoană spre munca pentru care are aptitudini, vocație și totodată posibilitatea de a realiza la locul de muncă condiții optime de mediu, precum și condiții optime de ambianță socială. Munca angajaților în bibliotecă, ca și în alte instituții, nu trebuie să pună în pericol sănătatea acestora. Bineînțeles că succesul oricărei organizații, în primul rând, depinde de munca depusă de fiecare colaborator și apoi de tehnologii.

Fondatorul ergonomiei este considerat savantul polonez W. Zostryebowski (1799-1882). Acest termen a fost folosit pentru prima dată în 1857, lansat în circulație (în 1949) de un psiholog englez, K.F.H. Murrell [1].

În viziunea mai multor specialiști, ergonomia este prezentată ca un domeniu științific, care sintetizează interdisciplinar cunoștințele și metodele unui grup de discipline științifice socioumane, exacte și tehnice, dintre care pot fi enumerate sociologia,

psihologia și pedagogia, igiena și fiziologia, biologia și ecologia, organizarea și economia, diferite științe tehnice, cibernetică și matematica. La dezvoltarea ei pot contribui toate științele, care, într-un aspect sau altul, studiază componentele muncii sau însăși munca. Ionel Enache, în lucrarea intitulată *Ergonomia în structurile infodocumentare*, definește ergonomia ca știință interdisciplinară, iar obiectul de studiu al ergonomiei constituie „organizarea activității umane în procesul muncii prin optimizarea relației din sistemul om-mașină-mediul” [3, 6, 8].

Un alt autor menționează că „ergonomia nu s-a născut din compasiune și umanitarism, ci din pragmatismul capitalist, din constatarea că eficiența muncii sporește atunci când cei care muncesc lucrează în condiții mai ușoare, mai comode, mai puțin solicitante, care nu implică risipa de energie și oboseala neproductivă. Astfel s-a născut ergonomia, ca știință interdisciplinară, care studiază în mod științific munca – componentele ei fizice, psihice și tehnologice – pentru ameliorarea condițiilor și valorificarea inteligentă a potențialului angajaților, în vederea eficienței și a performanței” [1].

Lucru în bibliotecă solicită efort intelectual și fizic, în timp și spațiu, și creează numeroase probleme de organizare. Cerința rezolvării acestora impune necesitatea organizării ergonomice a muncii în bibliotecă [8].

În cazul bibliotecilor, managementul nu-i privește numai pe angajați, ci și pe utilizatori (iluminare, mobilier) – așadar, apare o dublă dimensiune [1]. Managerul unei biblioteci trebuie să cunoască inclusiv munca utilizatorului, pentru a găsi și pentru el soluțiile adecvate.

Precum am mai menționat anterior, în ultimii ani, în domeniul infodocumentar au apărut și au fost preluate și adaptate o serie de concepte și discipline noi, specifice zonei economice precum managementul calității, managementul cunoașterii, marketingul, managementul performanței etc. Fiind inspirați de cercetările aspectului ergonomic în bibliotecă, realizate de personalități notorii din România, în planul de studii a fost introdusă o disciplină, care și a fost intitulată „Ergonomia muncii în bibliotecă”. Dat fiind faptul că această temă a fost foarte puțin tratată de către specialiști în spațiul infodocumentar din Republica Moldova, am încercat să realizăm câteva teze de licență și master. Teza de licență realizată de absolventa Diana

Ilieș a avut ca scop cercetarea aspectului ergonomic în relație cu noile tehnologii informaționale. Studiul de caz a fost realizat în baza Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu” și în Filiala „N. Titulescu”. Rezultatele au fost publicate anterior [11]. A urmat un studiu realizat de Ecaterina Coșleț, masterandă, care a pus accentul pe problemele ergonomice în bibliotecile științifice. O cercetare mai amplă, care a cuprins toate filialele, a realizat, în cadrul studiilor de masterat Sergiu Cojocaru, șef sector la Biblioteca de Arte „T. Arghezi”. Pentru a stabili situația reală a aspectului ergonomic în Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” studiul a cuprins atât Biblioteca Centrală, cât și filialele BM.

Scopul acestei cercetări vine în ajutorul depistării unor probleme și lacune care sunt întâlnite în organizarea activității muncii personalului. Analiza ergonomică a locului de muncă are ca obiective optimizarea proiectării constructive a locurilor de muncă prin îmbunătățirea securității muncii și ameliorarea factorilor de ambianță fizică, reducerea efectelor negative datorate monotoniei muncii și diminuarea solicitărilor fizice și psihologice. Cercetarea a avut loc în perioada august-septembrie 2022, în 27 filiale active ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Ținând cont că misiunea bibliotecilor a fost și este de a oferi servicii de calitate utilizatorilor, de a forma acest utilizator, de a colecta, prelucra și difuza informația diversă, rolul principal îi revine bibliotecarului. El este cea mai importantă verigă în realizarea tuturor proceselor de muncă. Este cert faptul că automatizarea și informatizarea au schimbat și conținutul proceselor de muncă, facilitând realizarea scopului și sarcinilor proiectate. În condițiile în care misiunile bibliotecii sunt tot mai complexe, sunt necesare și anumite condiții în care bibliotecarul își poate îndeplini cu brio obligațiile principale.

În contextul cercetărilor problemelor ergonomiei muncii în bibliotecile din alte țări, am considerat deosebit de importantă și de utilă realizarea unui studiu și la nivelul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, prin care să obținem o imagine cât mai cuprinzătoare asupra situației în diferite filiale; să aflăm punctul în care se situează aceste biblioteci în ceea ce privește ergonomia muncii și să demonstrăm rolul organizării ergonomice a muncii în Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Pentru analiza cercetării, am utilizat metoda chestionarului, care are ca obiectiv îmbunătățirea condițiilor de muncă, ce reflectă aspectele organizării ergonomice pentru

fiecare filială în parte și pentru întreaga instituție. Chestionarul standardizat rămâne instrumentul cel mai curent în cadrul unei anchete, pentru că printr-un sistem de notații simple este asigurată comparabilitatea răspunsurilor și pentru că această metodă este operativă, permite dezvoltarea și elucidarea problemelor într-un scurt timp și, prin urmare, rezultatele obținute vor fi mai reale, mai operative și pot fi folosite mai eficient în practică.

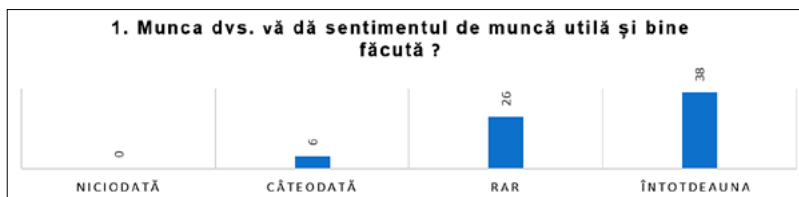
Din dorința ca rezultatele să fie cât mai convingătoare, am luat în considerare trei aspecte de ordin metodologic: mărirea eșantionului studiat, perioada în care s-a efectuat cercetarea și modul de întocmire a chestionarului. O importanță deosebită pentru atingerea rezultatului scontat o reprezintă alegerea momentului pentru completarea chestionarelor (aprilie – mai). Chestionarul conține 17 întrebări: 15 sunt închise (cu variante de răspuns), 1 – mixtă, 1 – deschisă.

Chestionarul a fost aplicat unui eșantion de 70 de angajați și manageri de filială. La întocmirea chestionarelor s-a ținut cont de aspectele urmărite în studiul nostru, și anume: problemele întâlnite în activitatea de muncă a personalului și condițiile ergonomice prezente; punctul de vedere al managerilor de filială în ceea ce privește avantajele și dezavantajele ergonomiei, precum și sugestiile de îmbunătățire a condițiilor ergonomice a muncii.

Întrebările au fost formulate cu variante de răspuns posibile, astfel încât respondenții să poată răspunde operativ. Chestionarele au fost anonime. Datele furnizate de către respondenți au fost centralizate și analizate. Procentul de răspuns la chestionare a fost de 100%. Specialiștii care au completat chestionarele au vârsta între 20 și 60+.

Informația care s-a urmărit a fi obținută în urma acestei cercetări în conformitate cu scopul și obiectivele formulate, trebuie să-și găsească reflectarea corespunzătoare în conținutul întrebărilor chestionarului. După cum vom arăta în continuare, prin conținutul ei, fiecare întrebare a fost focalizată pe problema vizată.

Un angajat, care se implică în munca de zi cu zi, are o conexiune emoțională cu jobul său. Sentimentul este acela al unui scop bine definit și al energiei pe care acesta o generează. La un astfel de angajat nu vei auzi sintagma „nu e domeniul meu” sau „nu sunt plătit să fac și asta”. Simpla întrebare adresată respondenților a urmărit să afle care este atitudinea bibliotecarilor față de munca realizată. La întrebarea dacă „munca dumneavoastră vă dă sentimentul

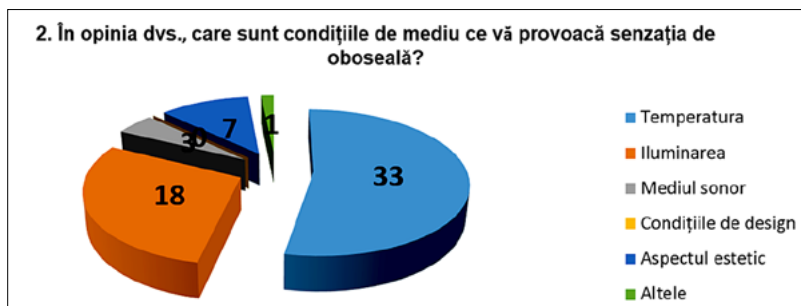
de muncă utilă și bine făcută?”, participanții la realizarea acestui sondaj au răspuns astfel: „Sentimentele pozitive și munca eficientă merg mână în mână”, iar 38 de respondenți au menționat că angajații filialei în care activează au întotdeauna sentimentul de muncă utilă și bine făcută, pe când, în opinia altor 6 respondenți, acest sentiment este doar câteodată resimțit, 26 persoane afirmând că angajații au rar acest sentiment.

Multă lume se plânge de oboseală și stres la birou, însă foarte puțini știu că acestea pot fi acumulate din cauza lipsei de aer. Cu toții avem câteodată impresia că se termină „bateriile”, adică dimineața nivelul de energie este ridicat, iar după prânz avem impresia că nu mai putem face nimic.

Oboseala ne afectează pe toți pe parcursul zilei. De aceea, ergonomia a căpătat un rol important în amenajarea birourilor, bazându-se pe concepte de ultimă oră. Designul birourilor integrează mediul, sarcinile, echipamentele într-o manieră care protejează sănătatea, crește confortul și productivitatea, iar ambianța devine mai plăcută.

Majoritatea respondenților au menționat că factorul principal care provoacă oboseala angajaților filialei și, respectiv, scăderea randamentului muncii este temperatura joasă din spațiile filialelor. Trebuie să menționăm însă că popularitatea acestui răspuns este oarecum explicabilă, dat fiind faptul că sondajul nostru s-a desfășurat în a doua parte a lunii aprilie-mai, perioadă în care încălzirea termică centralizată este deja deconectată, iar temperatura de afară este destul de joasă.

La întrebarea „Care sunt condițiile de mediu care provoacă senzația de oboseală?”, respondenții și-au expus opiniile astfel: 33 de respondenți au menționat temperatura, 18 au menționat iluminarea, alți 3 au menționat mediul sonor, încă 7 au menționat aspectul estetic, 2 au menționat vibrațiile și 7 respondenți au menționat energia negativă a oamenilor, mirosul urât de canalizare. Una din variantele acestei întrebări a avut scopul de a specifica și alte probleme care provoacă incomodități în munca

de zi cu zi. Au fost menționate: echipamentul tehnic vechi și lent, condițiile precare ale clădirii, puțini angajați și multe obligațiuni, lipsa reparației, lipsa de interes, praful în exces din cauza clădirii vechi.

Starea sănătății angajaților este influențată și de alți factori, precum temperatura, umiditatea aerului, cât și de nivelul de condiționare a aerului în officii. În spațiile cu aer curat angajații sunt mai puțin supuși stărilor de oboseală, pot realiza mai multe sarcini, au mai multă energie.

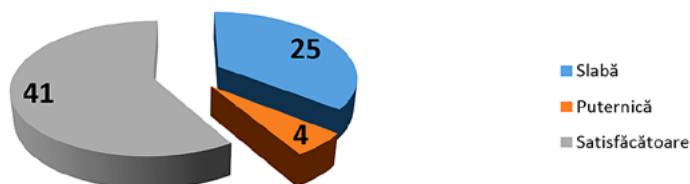
Problema temperaturii joase în perioadele de până la conectarea la agentul termic și după deconectarea acestuia poate fi rezolvată prin utilizarea aparatelor electrice de încălzire, dacă permite bugetul.

O importanță deosebită pentru realizarea sarcinilor o are iluminarea locului de muncă. Influența acestui factor are și un impact psihologic. Iluminarea slabă la locul de muncă provoacă, în timp, tulburări de sănătate, scăderea motivației, creșterea frecvenței greșelilor și chiar pericolul ridicat de accidentare. La polul opus, o bună iluminare nu stimulează doar randamentul, ci și starea noastră de bine, influențându-ne bioritmurile.

Astfel, se poate spune că iluminarea este eficientă atunci când lucrătorul beneficiază de un confort vizual și de vizibilitate într-o cameră echilibrată din punct de vedere a luminozității. Angajatorul trebuie să se asigure că, în măsura în care este posibil, locurile de muncă trebuie să aibă iluminare naturală suficientă și să fie prevăzută iluminarea artificială adecvată pentru sănătatea și securitatea lucrătorilor. Lipsa luminii poate avea consecințe importante asupra performanțelor, ceea ce afectează productivitatea angajatului.

La întrebarea „Cum este fixată lumina artificială în spațiul dvs. de lucru?”, 25 de respondenți au menționat că birourile din filială sunt slab iluminate. Cu alte cuvinte, lumina la o intensitate redusă

3. În opinia dvs., cum este lumina artificială în spațiul dvs. de lucru?

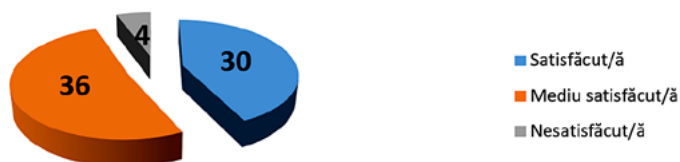

îi poate face pe angajați mai lenți, mai somnoroși. Când lumina este prea slabă, creierul va considera că se apropie noaptea, iar corpul începe să secrete melatonina (hormonul somnului). Pentru o muncă bine organizată, un lucrător are nevoie de o lumină artificială cel puțin satisfăcătoare în realizarea sarcinilor propuse. Această părere a fost susținută de 41 de participanți la sondaj din cadrul filialelor Bibliotecii Municipale. Din cauza bugetului mic acordat instituțiilor, în cadrul fiecărei biblioteci se economisește, inclusiv electricitatea – altfel spus, de o lumină puternică nici nu poate fi vorba. Numai 4 respondenți menționează că în filiala unde activează lumina este puternică.

Satisfacția de muncă este o stare emotivă pozitivă care rezultă din opinia personală a angajatului asupra muncii sale sau climatului de muncă, o stare de echilibru la care ajunge individul în momentul în care răspunde complet unor nevoi sau așteptări conștiente/inconștiente. Pentru sondajul nostru a contat și viziunea managerilor de filială asupra acestui aspect.

Munca satisface dorința de a fi un membru util societății și de a avea un sens în viață. Respondenții au fost întrebați: „În ce măsură sunteți satisfăcuți de condițiile de muncă la locul de muncă propriu?”. În pofida faptului că condițiile de muncă în bibliotecile participante la sondaj nu corespund total cerințelor ergonomice, opiniile angajaților care realizează, în mare parte, sarcinile cu plăcere sunt pozitive: 30 de respondenți au menționat că angajații

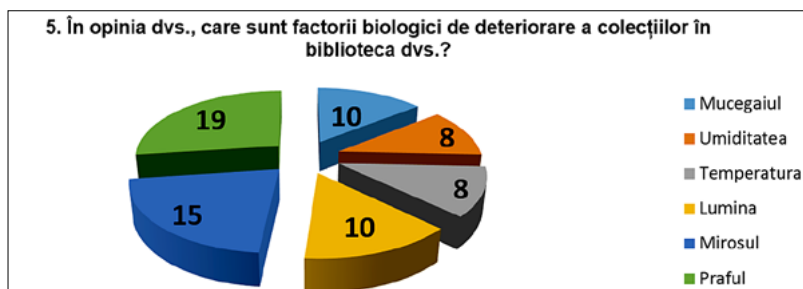
4. În ce măsură sunteți satisfăcut/ă de condițiile dvs. de muncă la locul de muncă propriu?

filialei sunt satisfăcuți mediu, 36 de respondenți au menționat că angajații filialei sunt satisfăcuți, și numai 4 respondenți au menționat că angajații filialei nu sunt satisfăcuți.

De fapt, satisfacția la locul de muncă este cheia succesului profesional, a rezultatelor extraordinare obținute, munca nefiind percepută ca o povară, ci ca o plăcere.

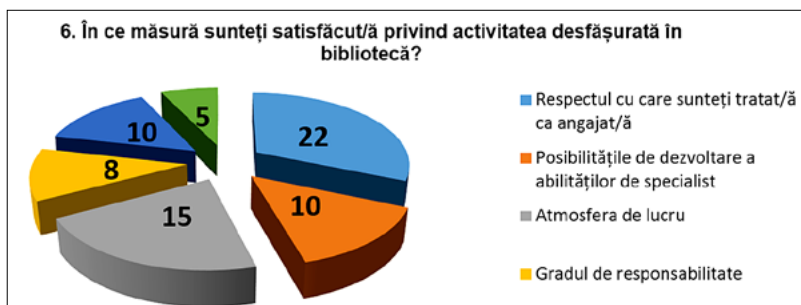
Fiecare dintre noi petrecem foarte mult timp la locul de muncă, de aceea dorim să ne simțim confortabil și într-o atmosferă plăcută fără miros urât, fără praf în jurul nostru, fără umezeală și mucegai, având condiții de muncă normale. Aici trebuie să ținem cont și de condițiile ergonomice pentru protejarea colecțiilor și pentru a menține toți acești factori în normă, este necesar de aplicat o serie de măsuri de igienă. Astfel, o altă întrebare importantă a fost: „Care sunt factorii biologici de deteriorare a colecției în bibliotecă?”. Răspunsurile date sunt destul de îngrijorătoare: birourile aglomerate, înghesuie, zgomotoase ale bibliotecii, în care lipsesc ventilația și lumina adecvată, nu sunt conforme cu normele și cerințele minime de protecție a muncii. Temperatura ridicată favorizează: accelerarea deteriorării chimice a hârtiei, slăbirea rezistenței mecanice a hârtiei, apariția condițiilor favorabile atacului biologic, deformarea purtătorilor de informație, ondularea suportului papetar etc., oxidarea componentelor metalice ale cărții, inclusiv ionii de fier din hârtie. La valori scăzute ale temperaturii, dar și ale umidității este favorizat procesul de uscare a materialelor componente ale cărții. Această părere o au 26 din respondenți. La fel, umiditatea a fost accentuată ca factor negativ de către 20 de respondenți. Un alt factor reprezintă și dăunătorii care sunt un adevărat flagel pentru colecțiile de bibliotecă, fiind determinat de practicarea unor încercări de conservare incorecte și incomplete, dar și de păstrarea documentelor în spații întunecate, neaerisite, cu exces de umiditate și de temperatură.

O problemă în biblioteci este și mirosul cărților, cu hârtii învechite, cu clei și piele uscată ce-ți taie respirația în fiecare dimineață, venind la serviciu. Răspunsurile la întrebarea de mai sus sunt următoarele. Mirosul a fost menționat de 15 respondenți din cadrul filialelor BM. La deteriorarea colecției contribuie și praful. Acest factor l-au menționat 25 de respondenți. În unele încăperi domină mucegaiul, ceea ce împreună cu mirosul duce la îmbolnăvirea căilor respiratorii. Această problemă a fost confirmată de 10 respondenți. Ca factor negativ, a fost menționată și lumina, care duce la slăbirea și fragilizarea celulozei, adezivilor, pânzei și pielii. Lumina poate provoca albirea unor hârtii sau îngălbenirea, poate determina pălirea sau schimbarea culorii altor suporturi, poate altera vizibilitatea unor documente, fotografii, opere de artă și poate deteriora legătura de carte. De aceea, în sălile de lectură, în depozite, în arhive rafturile de cărți sunt așezate contra luminii, în așa fel încât razele solare să nu cadă asupra cărților. Această opinie este împărtășită de alți 10 respondenți din cadrul filialelor BM.

Considerăm că o bună parte din problemele depistate sunt în puterea bibliotecarilor, cum ar fi: să păstrăm curățenia, să înlăturăm toate deșeurile, să aerisim periodic sălile de lectură și depozitele, să ștergem praful, să păstrăm încăperile uscate.

Următoarea întrebare a fost: „În ce măsură sunteți satisfăcuți privind activitatea desfășurată în bibliotecă?”. Analizând rezultatele răspunsurilor la această întrebare, putem vedea nivelul de satisfacție în activitatea bibliotecarilor. Pentru a fi mereu în formă, fiecare dintre noi are nevoia de a fi motivat de stimuli creativi, intelectuali sau psihologici la locul de muncă. Aici putem urmări rezultatele: 22 de respondenți din cadrul filialelor BM sunt mulțumiți de respectul cu care sunt tratați ca angajați. Atmosfera de lucru îi face pe 15 respondenți să se simtă bine pe post de bibliotecar.

La fel au menționat și alți 10 respondenți pentru posibilitățile de dezvoltare a abilităților de specialist. De gradul de responsabilitate sunt mulțumiți 8 respondenți, iar 10 respondenți sunt satisfăcuți de siguranța la locul de muncă.

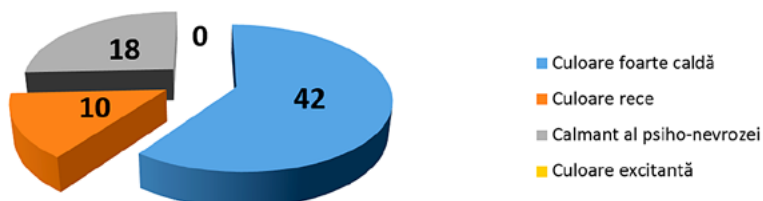
Pentru unii problema banilor este cauza stresului care le provoacă presiuni în viața personală. Atunci când suntem plătiți adecvat pentru munca noastră, ne simțim valoroși și apreciați, însă nu putem spune asta și în cazul majorității. Doar 5 respondenți au menționat mulțumirea de nivelul salariului. Ne bucură totuși că cei mai mulți respondenți menționează activitatea prestată ca factor de satisfacție.

Un factor important îl constituie cromatică, ambianța fizică ce influențează munca angajaților. Efectul cromaticii se răsfrânge asupra capacității vizuale, asupra iluminării eficiente, cât și a unui confort sporit.

Este știut că impactul vizual al spațiului este determinat în egală măsură de lumină și de culori. Fie că este vorba despre uși sau trepte, pereți sau plafoane, mobilier – cel care alege culorile potrivite pentru stația sa de lucru va obține câteva efecte secundare plăcute. S-a dovedit științific că anumite nuanțe de culori au un efect psihologic și ne pot influența dispoziția și comportamentul. În plus, culorile sunt de un real ajutor la marcarea informațiilor, facilitând crearea unei structuri pentru ca angajatul să se poată orienta mai ușor în stația de lucru.

Prin alegerea culorilor în încăperile de lucru ale bibliotecii se urmărește atât satisfacerea exigențelor estetice, cât și a celor fiziologice și psihice. La întrebarea „Care sunt efectele cromaticii neuropsihice în spațiul dvs. de lucru?”, majoritatea respondenților (42) din cadrul BM „B.P. Hasdeu” menționează că, într-o bibliotecă, trebuie să predomină culorile calde pentru a ridica starea de spirit, calmul și pentru a permite concentrarea. Opusul culorilor deschise și relaxante sunt culorile închise, reci, care măresc spațiul de lucru, provoacă agresivitate și sunt deprimante psihicului – cel puțin, așa consideră 10 respondenți din cadrul filialelor BM. Culorile calmante intensifică activitatea creierului și stimulează apariția soluțiilor. Astfel de păreri au fost expuse din partea a 18 respondenți din filialele participante la sondaj. Nu sunt preferate culorile excitante. Se consideră că cromatică influențează consumul de energie al întregului organism, starea de oboseală, cât și rezultatele cantitative și calitative ale muncii.

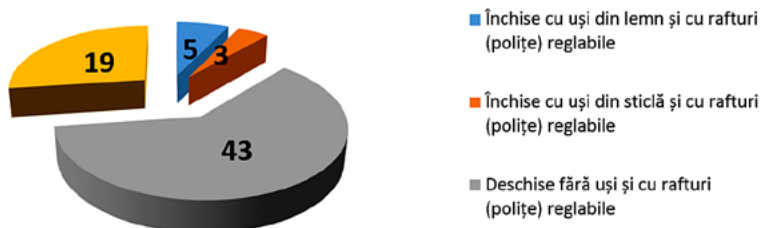
7. Care sunt efectele cromaticii neuropsihice în spațiul dvs. de lucru?

O altă problemă importantă, care cere o rezolvare ergonomică a locului de muncă, este mobilierul. Se consideră că 90% din timpul muncii o parte din angajați îl petrec la masa de lucru. Și dacă mobilierul nu este comod și ergonomic, acesta creează numeroase probleme: deformări ale coloanei vertebrale, tensiunea părții lombare etc.

Cel mai important element al interiorului la birou este mobilierul multifuncțional. Dulapul reprezintă una dintre piesele de mobilier de primă necesitate. Și la întrebarea „Cum trebuie să fie dulapurile în birourile dvs.?”, părerea managerilor din cadrul filialelor BM au fost următoarea: orice dulap în birou este binevenit, deoarece într-o bibliotecă întotdeauna se găsește ceva ce se poate depozita în el. Dintre toți respondenții din cadrul filialelor BM numai 5 consideră că dulapurile trebuie să fie închise cu uși din lemn pentru a depozita orice obiect, fiind protejat de umiditate și lumină. Fiind spațioase de felul său, alți 3 respondenți din cadrul filialelor BM consideră că dulapurile ar trebui să fie închise cu uși din sticlă pentru ca unele lucruri să fie la vedere, dar ferite de praf. Alții menționează că dulapurile deschise fără uși sunt mai potrivite, îndeosebi în sălile de lectură, în fondul de carte, în depozit și în arhivă. De aceasta părere sunt majoritatea, adică 43 de bibliotecari intervievați. În final, 7 respondenți ar dori ca rafturile dulapurilor să fie la nivelul omului, iar alți 17 din cei chestionați doresc dulapuri funcționale.

8. Cum trebuie să fie dulapurile în biroul dvs.?

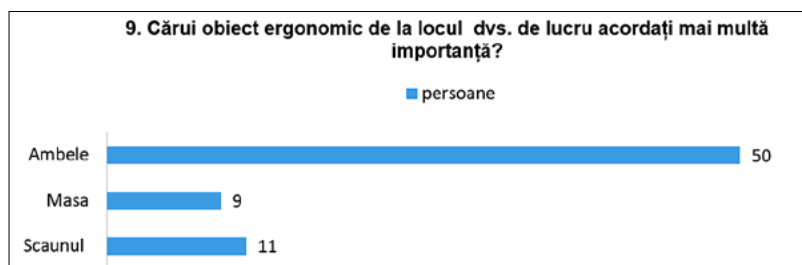

Trebuie de menționat că atunci când oamenii petrec ore întregi la birou, unul dintre cele mai importante detalii de luat în calcul este cât de confortabil este tot mobilierul din spațiul de lucru. Amplasarea mobilierului și combinarea adecvată din punct de vedere estetic și funcțional asigură o poziție corectă a corpului în timpul lucrului.

Majoritatea persoanelor petrec cel puțin jumătate de zi pe scaun, în fața calculatorului. Masa sau suprafața de lucru trebuie să fie suficient de mare, să aibă un grad de reflexie mic și să permită o amplasare flexibilă a monitorului, tastaturii, documentelor și echipamentelor. Suportul pentru documente trebuie să fie stabil, reglabil și poziționat astfel, încât să reducă la minimum necesitatea mișcării neconfortabile a capului și a ochilor. De cele mai multe ori este suficient de ajustat scaunul și biroul astfel, încât să fie identificată poziția confortabil de lucru. Calitatea și confortul scaunului de birou se află în strânsă legătură cu starea de sănătate și productivitatea muncii.

Este important să profităm de beneficiile unui dispozitiv ergonomic, care previne durerile de spate și bolile asociate cu statul pe scaun perioade îndelungate, care sunt cauzate în urma poziției greșite pe care o adoptăm zilnic. Din acest motiv, angajații își doresc ca spațiul de lucru să fie mai aproape de realitate, să fie dotat cu mobilă de calitate cu un aspect estetic, care ar aduce dispoziție, confort și mai multe realizări. Respondenții au menționat și câteva neajunsuri: absența la locurile de muncă a mobilierului modern; existența redusă la locurile de muncă a scaunelor ergonomice; inexistența mobilierului reglabil pentru adaptarea acestuia la dimensiunile necesare utilizatorilor.

Fiind întrebați „Cărui obiect ergonomic de la locul dvs. de lucru acordați mai multă importanță?”, respondenții au atribuit o importanță deosebită, menționată de 50 de respondenți, obiectelor ergonomice (mese și scaune). O parte mai mică, 9 respondenți

din cadrul filialelor BM, acordă importanță mesei de lucru, iar alți 11 participanți la sondaj își doresc, cel puțin, scaune confortabile, invocând dureri de spate.

Una din principalele probleme ale organizării ergonomice a muncii, cu influență puternică asupra capacității de muncă și, implicit, asupra eficienței activității desfășurate în birou, o constituie poziția corectă a corpului în timpul lucrului. Pe termen lung, atât șederea continuă, cât și statul în picioare timp îndelungat sunt nesănătoase.

Majoritatea lucrătorilor din biblioteci stau în medie opt ore pe zi pe scaun la masa de lucru. De aceea, nu este deloc uimitor că scaunul a devenit astăzi cea mai importantă piesă de mobilier în birouri. Spre deosebire de un scaun obișnuit, tradițional, cel ergonomic este construit diferit, fiind conceput special pentru a oferi odihnă și suport părților vitale ale corpului.

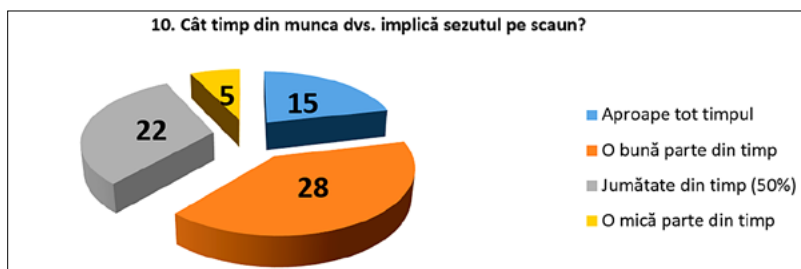
Scaunul tradițional reprezintă unul dintre cele mai frecvente motive din cauza cărora oamenii au probleme cu spatelul și ajung să aibă o postură incorectă în timpul orelor petrecute la birou. În schimb, scaunul ergonomic rezolvă acest aspect, întrucât oferă tot confortul necesar pentru ca spatelul să stea drept, iar poziția să fie cea corectă în permanență. Acesta este dotat cu o serie de componente speciale, cum ar fi suportul pentru cap și gât. De asemenea, îți permite să reglezi înălțimea în funcție de necesitate. Fără îndoială, un scaun normal nu poate „concura” la capitolul confort cu un scaun ergonomic. Dacă scaunul de birou pe care îl folosești zi de zi nu are un suport pentru gât, este posibil ca, în timp, să apară dureri și senzația de rigiditate în această zonă a corpului. De aceea, scaunele ergonomice sunt dotate cu un astfel de suport special, creat pentru a putea susține gâtul pe durata activităților de la locul de muncă.

Majoritatea lucrătorilor din biblioteci stau în medie opt ore pe zi pe scaun la masa de lucru. De aceea, nu este deloc uimitor că scaunul a devenit astăzi cea mai importantă piesă de mobilier în birouri. Spre deosebire de un scaun obișnuit, tradițional, cel ergonomic este construit diferit, fiind conceput special pentru a oferi odihnă și suport părților vitale ale corpului.

Astfel, în secțiile de achiziții, prelucrare, indexare, informare bibliografică, majoritatea personalului își îndeplinește funcțiile șezând. Același lucru nu putem spune, însă, despre angajații sălilor de lectură. Aici personalul stă mai mult în picioare, servind utilizatorii. Chiar dacă poziția corpului în timpul lucrului este corectă,

menținută un timp îndelungat, ea produce în mod inevitabil o senzație de oboseală. Bibliotecarii nu vor putea lucra la întreaga lor capacitate, iar riscul durerilor de gât, de umeri, de spate, de brațe sau de încheieturi este deosebit de mare. Din aceste considerente, următoarea întrebare adresată a fost: „Cât timp din munca dvs. implică șezutul pe scaun?”

Conform rezultatelor sondajului nostru, situația în filialele BM este următoarea: 28 de respondenți menționează că șezutul pe scaun al angajaților în filiala lor ocupă o bună parte de timp, 22 de respondenți menționează că șezutul pe scaun ocupă jumătate din durata zilei de muncă, 15 respondenți menționează că șezutul pe scaun ocupă tot timpul și numai 5 respondenți au indicat o mică parte din timp.

Lumina solară este unul dintre factorii care exercită o influență importantă asupra productivității angajaților și asupra gradului lor de oboseală. Orice birou ar trebui să beneficieze de cât mai multă lumină naturală. Spre deosebire de cea artificială, lumina naturală pune mai puțină presiune asupra ochilor și îți menține energia pentru mai mult timp. Angajații care nu au parte de multă lumină naturală, se concentrează mai greu și le ia mai mult timp să își ducă sarcinile la bun sfârșit.

O iluminare defectuoasă poate cauza disconfort vizual și o poziție nenaturală a corpului, fiind o piedică în calea performanței. De aceea, este importantă direcția din care acționează sursele de lumină, care trebuie să concorde cu poziția angajatului în timpul desfășurării activității profesionale.

La întrebarea adresată celor 70 de respondenți, „Din ce parte trebuie să cadă lumina solară la masa de lucru?”, majoritatea au menționat că lumina trebuie să cadă spre locul de muncă din partea stângă și nu din spatele sau din fața monitorului, pentru a evita reflexiile suplimentare. De această părere sunt 43 de respondenți

din cadrul filialelor BM, pe când alți 15 participanți la sondaj susțin că lumina trebuie să cadă din față. Contrariul acestora vine din partea altor 5 respondenți, afirmând că lumina poate fi benefică și din spate. Contrastul lumină/umbră trebuie să fie echilibrat, în zona de reflexie a monitorului nu trebuie să fie nici o suprafață luminoasă, geamul e bine să se afle în câmpul vizual. O altă viziune vine din partea altor 7 respondenți, care consideră că lumina din partea dreaptă este binevenită pentru masa de lucru. Este știut că nu se recomandă amplasarea calculatorului în fața ferestrei pentru a vedea priveliștea de afară. Lumina de afară, mai puternică, de obicei, decât cea din birou, determină dificultăți în vizualizarea caracterelor pe ecran, iar ochii vor fi nevoiți să se concentreze ori de câte ori lucrătorul îi ridică de la calculator și privește afară. Dacă lucrătorul este nevoit să perceapă un contrast prea mare ori de câte ori își ridică ochii de la birou, atunci ochii obolesc. Problemele intervin când ochii lucrătorului sunt forțați să se adapteze unor contraste puternice sau unor schimbări repetate ale intensității.

Un alt factor, mult mai important, decât consideră angajatorii, este temperatura în spațiul de lucru. Dacă vorbim despre temperatura din birou, în anumite perioade ale anului, trebuie să ținem cont de măsurile obligatorii utilizate și de cerințele fizice impuse lucrătorilor în cadrul bibliotecilor. În timpul programului de lucru, temperatura din încăperile ce cuprind posturi de lucru trebuie să fie adecvată organismului uman. Media de temperatură în cele

Lumina solară este unul dintre factorii care exercită o influență importantă asupra productivității angajaților și asupra gradului lor de oboseală. Orice birou ar trebui să beneficieze de cât mai multă lumină naturală. Spre deosebire de cea artificială, lumina naturală pune mai puțină presiune asupra ochilor și îți menține energia pentru mai mult timp. Angajații care nu au parte de multă lumină naturală, se concentrează mai greu și le ia mai mult timp să își ducă sarcinile la bun sfârșit.

mai multe birouri este de 18-20° Celsius. De aceea, la întrebarea: „În ce perioadă a anului angajații sunt expuși mai mult condițiilor de microclimat?”, 10 respondenți din cadrul filialelor BM susțin că angajații sunt expuși la condițiile climaterice anul întreg.

Pentru alții, perioada de toamnă este mai productivă. Cel puțin, așa consideră 32 de respondenți din cadrul filialelor BM, pe când pentru unii vara este anotimpul numai bun de lucru. Anume așa consideră 5 respondenți din cadrul filialelor BM, care susțin că căldura excesivă nu este o piedică în muncă, la fel cum nici pentru alții frigul de iarnă, afirmă alți 23 respondenți din cadrul filialelor BM.

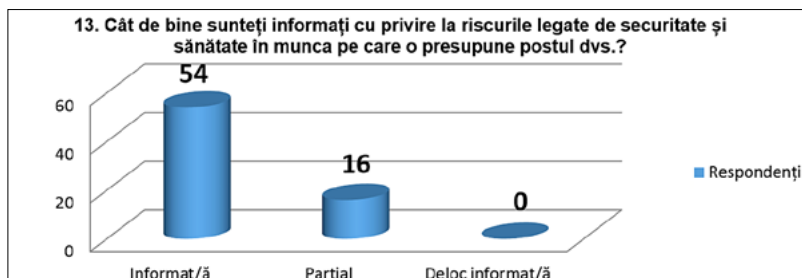
Benefice sunt condițiile de microclimat în perioada de primăvară, consideră 21 de respondenți și, în opinia lor, realizarea sarcinilor este mai productivă, apar mai multe idei inovative și creative. Considerăm că pentru a crea confort personalului, spațiile de lucru trebuie dotate cu sisteme de răcire sau încălzire, astfel munca va fi mai productivă pe tot parcursul anului.

O importanță deosebită în orice instituție este sănătatea personalului. De aceea, trebuie de făcut orice pentru a o proteja. Acest lucru este valabil și la locul de muncă, și pe bună dreptate, deoarece la serviciu petrecem nu mai puțin de opt ore pe zi.

Întreaga responsabilitate pentru asigurarea securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă revine administratorilor, care au obligația și responsabilitatea de a lua toate măsurile necesare pentru a proteja securitatea și sănătatea lucrătorilor. Acestea includ prevenirea riscurilor profesionale, asigurarea informării, consultării și instruirii lucrătorilor și asigurarea mijloacelor tehnice și organizatorice necesare.

Ținând cont de cele spuse, am considerat logică întrebarea: „Cât de bine sunt informați angajații cu privire la riscurile legate de securitate și sănătate în munca pe care o presupune postul de

lucru?”. Răspunsurile sunt reprezentate prin următoarele cifre: 54 de respondenți ai filialelor BM au subliniat că sunt informați, dar sunt și dintre cei care parțial sunt la curent cu ce se poate întâmpla la munca de zi cu zi. De această opinie sunt 16 respondenți din cadrul filialelor BM. Pozitiv este, în opinia noastră, că toți angajații cunosc instrucțiunile de securitate.

Reieșind din cele spuse, utile și binevenite sunt instrucțiunile securității și sănătății în muncă, cât și instruirile periodice realizate pentru angajați.

Conform Legii securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI din 10.07.2008, dar și Hotărârii Guvernului nr. 95 din 05.02.2009, în scopul instruirii salariaților în domeniul securității și sănătății în muncă, respectării cerințelor securității muncii, prevenirii accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale, asigurării unor condiții de muncă sănătoase și fără pericol, toți angajații sunt obligați să urmeze instructajul introductiv, indiferent de etnie, de studii, de sex, vechime în muncă și funcția deținută.

Ținând cont de aceste cerințe de respectare a securității muncii, managerilor din cadrul filialelor BM le-a fost adresată întrebarea: „Se respectă instrucțiunile de securitate și sănătate în munca pentru bibliotecari?”. Drept dovadă, remarcăm faptul că majoritatea angajaților (54) țin cont de aceste instrucțiuni, dar sunt și angajați care cunosc parțial aceste instrucțiuni și aceste răspunsuri sunt oferite de către 16 respondenți. Pentru această ultimă categorie

este nevoie de explicații și instruire suplimentare în domeniul securității și sănătății în muncă.

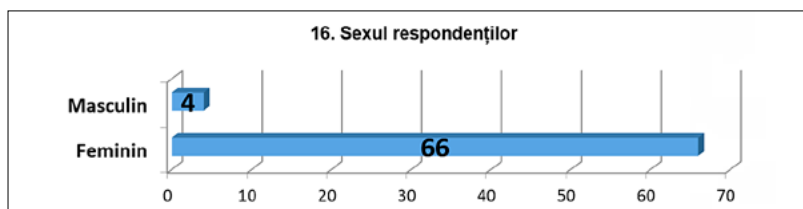
La întrebarea „Ce sugestii aveți în legătură cu îmbunătățirea organizării ergonomice a muncii în biblioteci?”, 20 de respondenți nu au avut nicio propunere. Însă o bună parte (50) din colaboratorii filialelor BM își doresc schimbări radicale în filialele lor la nivel ergonomic, venind cu următoarele propuneri:

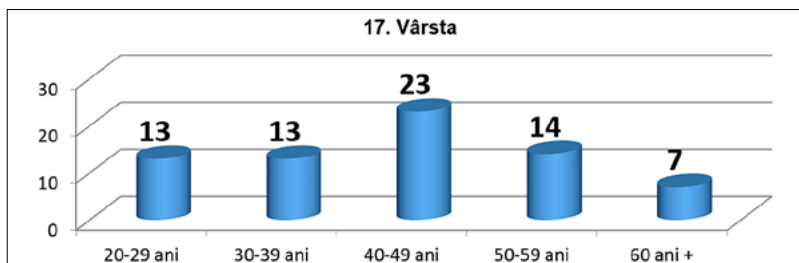
- mobilierul vechi ar fi trebuit schimbat totalmente; ne-am dori și o reparație capitală, începând cu ferestre, podea și uși; putem vorbi de organizarea ergonomică atunci când toate acestea vor corespunde standardelor;
- asigurarea bibliotecarilor cu scaune ergonomice a bibliotecarilor și fiecare bibliotecar să dispună de masă de lucru;
- reparație capitală urgentă;
- echiparea locurilor de muncă cu tehnică performantă, mobilier contemporan;
- reparații cosmetice mai des, împrăștierea pereților cu culoare, rafturi cât mai comode și compacte;
- climatizoare;

După cum știm, pentru ca orice muncă să fie bine făcută, e nevoie de toate condițiile și instrumentele necesare în realizarea ei, iar dacă condițiile de muncă nu corespund acestor cerințe, randamentul muncii scade. Rezolvarea acestor probleme va duce la îmbunătățirea condițiilor de muncă.

Am adresat și o întrebare care ne aduce o claritate despre componența de sex: femei, bărbați. În urma sondajului realizat, în filialele BM femeile continuă să domine segmentul de vârf al ierarhiei profesionale: 66 din respondenți sunt femei și doar 4 – bărbați. Acest fapt denotă interesul crescut al femeilor în tot ceea ce înseamnă munca de bibliotecar.

Cât privește vârsta, rezultatele sondajului ne arată că 7 respondenți au vârsta de 60 și mai mulți ani. Continuă topul respondenților cu vârste cuprinse între 50-59 ani, fiind 14 la număr. Personalul

între 40-49 ani este reprezentat de 23 de respondenți, cei cu vârsta între 30-39 de ani sunt 13 și cei între 20-29 ani sunt 13 respondenți.

În viitor, menținerea lucrătorilor în câmpul muncii va deveni o provocare majoră în bibliotecă. Forța de muncă îmbătrânește rapid, iar tinerii își aleg alte profesii decât munca în bibliotecă. Însă cu efortul administrației și al altor organe responsabile situația poate fi ameliorată.

Mediul de muncă este reprezentat de ambientul în care executantul își desfășoară activitatea la locul de muncă, care cuprinde pe de o parte mediul fizic ambiant (spațiul de lucru, condiții de iluminat, microclimat [temperatură, umiditate, curenți de aer], zgomot, vibrațiile, radiațiile, puritatea aerului), iar pe de altă parte – mediul social.

O mare parte din viața noastră este dedicată muncii și, din această cauză, satisfacția în muncă devine un aspect foarte important al activității profesionale, ea având consecințe importante, atât personale cât și asupra organizației în care se desfășoară munca. Legătura dintre satisfacție și practica managerială este vitală pentru reușita în management. Oamenii sunt cea mai importantă categorie de active dintr-o organizație și, totodată, singurul activ care poate să acționeze împotriva scopurilor organizației.

Satisfacția în muncă are o mare importanță și pentru manageri, deoarece se știe că un angajat satisfăcut va putea fi mai performant, mai inovativ și mai creativ. Satisfacția în muncă poate viza diferite aspecte, printre care amintim: salariul și beneficiile materiale, promovarea, recunoașterea, condițiile de lucru, supravegherea, colegii de muncă, politica organizațională. Așadar, satisfacția în muncă este unul dintre factori în eficiența generală a muncii. Din perspectiva psihosociologică, satisfacția muncii apare ca rezultat al diferenței dintre ceea ce indivizii obțin ca recompensă a muncii și ceea ce estimează ei că ar trebui să obțină. Importanța muncii este deosebită pentru dezvoltarea fiecărui individ. În muncă,

persoana își satisface aspirațiile, își realizează idealurile, își întregeste și își îmbogățește personalitatea.

Succesul oricărei instituții depinde în mare măsură de capitalul său uman. Prin urmare, munca eficientă depinde în mod direct de confortul angajaților la locul de muncă. În structurile infodocumentare ergonomia ar trebui să urmărească studierea elementelor umane și materiale ale procesului de muncă în complexitatea și interdependența lor; capacitățile umane și modul cum acestea pot fi utilizate în timpul de muncă; gradul de complexitate al echipamentului și mobilierului, precum și modalitățile tehnice de lărgire

a ariei de activitate a bibliotecarilor, în condițiile diminuării stresului și a oboselii; condițiile de mediu și mijloacele de reducere a influenței lor negative.

Succesul oricărei instituții depinde în mare măsură de capitalul său uman. Prin urmare, munca eficientă depinde în mod direct de confortul angajaților la locul de muncă.

În structurile infodocumentare ergonomia ar trebui să urmărească studierea elementelor umane și materiale ale procesului de muncă în complexitatea și interdependența lor; capacitățile umane și modul cum acestea pot fi utilizate în timpul de muncă; gradul de complexitate al echipamentului și mobilierului, precum și modalitățile tehnice de lărgire a ariei de activitate a bibliotecarilor, în condițiile diminuării stresului și a oboselii; condițiile de mediu și mijloacele de reducere a influenței lor negative.

Conform Declarației Universale ale Drepturilor Oamenilor, emisă de Organizația Națiunilor Unite, „dreptul la muncă” este unul dintre drepturile cele mai importante ale unui om. Însă acest drept nu este asigurat. Siguranța locului de muncă depinde de mulți factori, începând cu situația economică pe piața locală, și terminând cu piața mondială. Munca este importantă din mai multe cauze. Ea aduce nu numai venit, dar mai influențează și liniștea psihologică a angajatului. De ea mai depinde și nivelul respectului de sine.

Ergonomia este un demers de analiză și transformare a muncii cu scopul de a contribui la conceperea și transformarea situațiilor de muncă, acționând într-o manieră pozitivă asupra instrumentelor și mijloacelor de muncă,

asupra mediului de muncă și asupra oamenilor. Criteriile de acțiune ale ergonomiei, atât în interesul persoanelor, cât și în interesul întreprinderilor, sunt: sănătatea, confortul, securitatea și competențele persoanelor, dar și eficiența și calitatea muncii.

Ergonomia locului de muncă are, în principal, rolul de a armoniza într-un tot unitar elementele locului de muncă în vederea

asigurării condițiilor, care să permită executantului desfășurarea unei activități bune cu minim consum de energie și cu senzația de o stare fiziologică bună. Organizarea locului de muncă stă la baza oricărei organizații, întrucât de aceasta depinde în cea mai mare măsură consumul de timp de muncă pe fiecare operație sau produs, mărimea acestuia având un rol determinant asupra elementelor necesare organizării în timp și spațiu a proceselor de producție.

Studierea și aplicarea în practică a metodelor ergonomice de identificare și ameliorare a condițiilor de muncă reprezintă cheia către obținerea per-

formanței și a standardului de calitate în domeniile ocupaționale. Evaluarea satisfacției utilizatorilor ar trebui să reprezinte un obiectiv permanent pe termen mediu și lung al oricărei biblioteci – mai ales dacă a implementat un sistem de management al calității în scopul determinării periodice a „gradului de satisfacție al utilizatorului” și al corelării acestuia cu indicatorii de performanță ai bibliotecii. Pentru confortul angajaților este necesar să se găsească un echilibru în ceea ce privește satisfacția angajaților.

Nivelul de satisfacție al personalului privind organizarea ergonomică a muncii în biblioteci reprezintă răspunsul la numeroasele probleme de natură psihică: respectarea regulilor ergonomice; crearea unei ambianțe plăcute; alegerea mobilierului adecvat; adaptarea unor măsuri eficiente de securitate, de motivare materială și morală. Acestea sunt doar câteva căi pentru ca personalul din biblioteci să fie satisfăcut de condițiile ergonomice a muncii.

Referințe bibliografice

1. BRÎNCOVEANU, Daniela-Elena. *Principii de ergonomie în structurile infodocumentare*. In: *Biblioteca*. 2011, nr. 7, pp. 194-197.
2. BULUȚĂ, Gheorghe. *Ergonomia în proiectul managerial*. In: *Biblioteca*. 2012, nr. 7, pp. 198-199.
3. BURLOIU, Petru. *Managementul resurselor umane*. București: Lumina Lex, 1997.
4. CEBAN, Tatiana. *Metodele ergonomice de evaluare a factorilor de risc din mediul ocupațional*. In: *Conferința științifică anuală a colaboratorilor și studenților: culegere de rezumate științifice ale IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova*. Chișinău: CEP Medicina, 2014.

Criteriile de acțiune ale ergonomiei, atât în interesul persoanelor, cât și în interesul întreprinderilor, sunt: sănătatea, confortul, securitatea și competențele persoanelor, dar și eficiența și calitatea muncii.

5. COȘERIU, Tatiana. Ergonomia: un management bun al mediului de muncă. In: *BiblioPolis*. 2005, nr. 3, pp. 17-19.
6. ENACHE, Ionel. *Ergonomia în structurile infodocumentare*. București: Editura Universității din București, 2005.
7. ENACHE, Ionel. *Ghid pentru utilizarea echipamentelor de birou: Abordare ergonomică*. București: Editura Universității din București, 2005.
8. ENACHE, Ionel. *Managementul bibliotecilor potrivit cerințelor ergonomiei*. București: Credis, 2001.
9. ENACHE, Ionel. Utilizarea echipamentelor de birou în condiții de securitate și confort. In: *Studii de bibliologie și știința informării*. 2003, nr. 7, pp. 26-42.
10. *Ghid pentru bibliotecarii din biblioteci publice* [online] [citat pe 23.04.2021]. Disponibil: <http://ghid-pentru-bibliotecari.arc-software.ro/doku.php?id=conservare-si-prezervare-in-bibliotecile-publice>
11. GOIAN, Natalia, ILIEȘ, Diana. Ergonomia muncii în biblioteci. In: *BiblioPolis*. 2019, nr. 4, pp. 33-44.
12. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind „Cerințele minime de securitate și sănătate în muncă pentru lucrul la monitor” nr. 819 din 01.07.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2016, nr. 193-203.
13. KULIKOVSKI, Lidia. Managementul resurselor umane în bibliotecile din Republica Moldova: Abordare teoretico-metodologică. In: *BiblioPolis*. 2010, nr. 2, pp. 15-29.
14. MADAN, Elena. Importanța ergonomiei în procesul de proiectare. In: *Buletinul AGIR (Asociația Generală a Inginerilor din România)*. 2015, nr. 3, pp. 47-50.
15. PLĂIAȘU, Ștefania-Roxana. Ergonomia în cadrul structurilor infodocumentare. In: *Biblioteca Bucureștilor*, XII, nr. 2, pp. 26-28.

COMPORTAMENTUL CONSUMATORULUI: CAZUL BIBLIOTECII MUNICIPALE „B.P. HASDEU”

*Daniela NICHITA, masterandă,
specialitatea Sondaje de opinie, marketing și publicitate*

Utilizatorii sunt cea mai importantă parte a oricărei organizații. Pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, toate activitățile planificate au drept scop satisfacerea nevoilor utilizatorilor. Studiarea comportamentului consumatorului la BM va rămâne mereu un subiect actual, întrucât comportamentul acestuia poate să contribuie la succesul instituției.

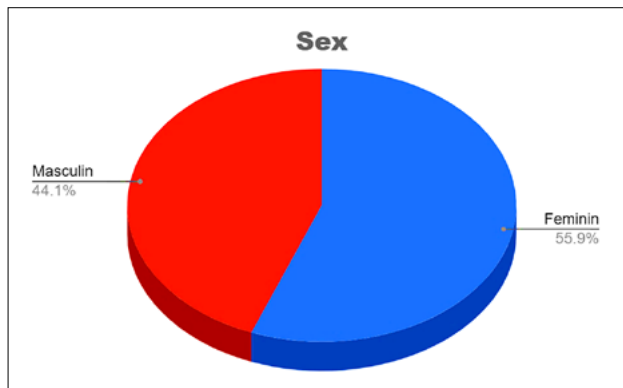
În urma impactului cu schimbările tehnologice din ultimii ani, fenomenul lecturii înregistrează schimbări esențiale. Cerințele față de lectură și informare exprimă, astăzi, aspirații extrem de diverse, fapt care impune o cercetare ale nevoilor informaționale ale publicului. Succesul final al BM depinde foarte mult de imaginea formată în rândul publicului, de diversitatea și calitatea produselor, de serviciile oferite și, cu siguranță, de organizarea sistemului comunicațional. Acest lucru este valabil pentru orice tip de bibliotecă. Prin cercetarea nevoilor consumatorilor, planificarea celor mai eficiente metode de satisfacere a acestor nevoi și evaluarea succesului fiecărei măsuri, bibliotecile pot deveni o parte mult mai vitală în cadrul instituțiilor culturale și de învățământ.

Din punctul de vedere al procesului, BM urmărește desfășurarea acțiunilor sale în scopul realizării obiectivelor stabilite, permițând definirea și delimitarea activității de studiere a comportamentului consumatorului în cadrul strategiei de marketing și a componentelor ei: activități, atribuții și sarcini. Studiul comportamentului consumatorului în activitățile desfășurate în cadrul bibliotecii este o componentă actuală pentru vremurile în care trăim. În primul rând, cunoașterea nevoilor utilizatorilor este un prim demers al activității de marketing. Exigențele metodologice ale marketingului în activitatea de bibliotecă presupune evaluarea dimensiunilor și a calității ofertei, armonizarea ei cu cerințele de informare ale publicului, investigarea gradului de satisfacție, a motivației și a comportamentului utilizatorului.

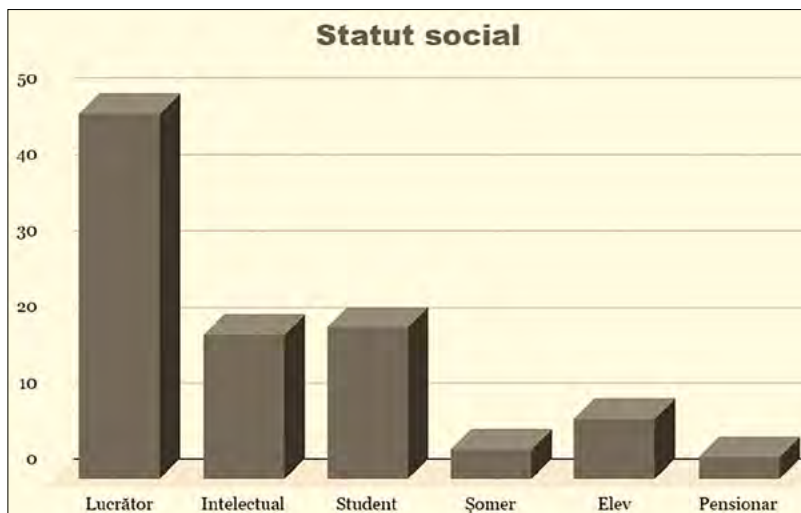
În acest sens, cercetarea noastră presupune analiza comportamentului utilizatorilor Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” prin evidențierea categoriilor de consumatori care vizitează cel mai des instituția, a nivelului de satisfacție privind serviciile oferite, dar și feedback-ul acestora referitor la prezența online a serviciilor BM. De asemenea, acest studiu presupune evaluarea utilizatorilor privind necesitatea implementării unor noi servicii pe lângă cele existente. În final, vom putea deduce concluzii privind eficiența anumitor servicii actuale și, posibil, unele lacune, care vor necesita oferirea unor soluții și recomandări, pentru ca Biblioteca Municipală să fie acea instituție modernă, care oferă la maxim orice serviciu în beneficiul utilizatorilor.

La studiul *Comportamentul consumatorului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* au participat 100 de respondenți – utilizatorii

BM. Majoritatea a acceptat propunerea noastră de a completa chestionarul elaborat în scopul studiului. Din cei 100 de respondenți chestionați, 55,9% au fost de gen feminin iar 44,1% – de gen masculin.

Prin aceasta, putem constata faptul că numărul de respondenți de genul feminin, comparativ cu cel masculin, este mai mare cu 11,8%. Acest aspect accentuează faptul că respondenții de genul feminin pășesc mai des pragul bibliotecii și manifestă un interes mai mare față de carte și bibliotecă. Referitor la vârsta respondenților, putem menționa faptul că cei cu vârsta între 20 și 22 de ani (5,9%) au participat la această cercetare într-un număr mai mare, urmați de cei cu vârsta de 28, 38 și, respectiv, 44 de ani. Într-un număr mic, au participat cei cuprinși cu vârsta 50 și 60 de ani, înregistrând doar 1% din numărul total al respondenților. Acest amănunt evidențiază faptul că cei mai în vârstă sunt mai reticenti față de sondaje, sunt mai greu de convins și consideră că, prin chestionare, se profită pe seama lor. Majoritatea utilizatorilor BM au menționat faptul că au copii (52,9%), acest aspect având un impact pozitiv, în sensul că majoritatea au vizitat biblioteca cel puțin o singură dată pentru a împrumuta cărțile necesare pentru copiii lor. Deși trăim într-o societate modernă, mediul rural nu este totuși atât de dezvoltat, în mod special din punctul de vedere al accesului la literatură și cărți. Astfel, este de menționat faptul că cei din mediul urban sunt mai familiarizați cu cartea. Prin urmare, rezultă faptul că cei mai mulți utilizatori sunt din mediul urban (85,3%) și doar 14,7% sunt din mediul rural. Privind statutul social, 47,1% din totalul respondenților au un loc de muncă, 19,6% sunt studenți și 18,6% sunt intelectuali.

Pe lângă faptul că BM este vizitată, cel mai des, de utilizatori care au un loc de muncă, putem menționa și faptul că studenții sunt cei care vizitează la fel de des Biblioteca Municipală, fie din necesitatea de a împrumuta cărțile necesare pentru studiu sau pentru a utiliza spațiul bibliotecii în scopul activităților personale.

BM reprezintă locul (și contextul) perfect pentru întruniri literare și de socializare între persoane cu aceleași interese și preferințe în ceea ce privește lumea fascinantă a cărților. În urma realizării cercetării *Comportamentul consumatorului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*, am remarcat faptul că BM este o instituție care oferă servicii de calitate, majoritatea utilizatorilor fiind mulțumiți de serviciile oferite. Utilizatorii apreciază biblioteca nu doar pentru colecția impunătoare de documente pe care o găsesc aici, dar și pentru socializare, pentru că pot interacționa cu alte persoane. Aici timpul este petrecut inteligent, într-un mod diferit, interactiv și creativ.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este un loc al cunoașterii, nu doar al lecturii. Tot ceea ce se face în bibliotecă este util și pe interesul tuturor, indiferent de vârstă. Biblioteca este o insulă de liniște. Când vin la bibliotecă, utilizatorii simt ca pășesc într-o altă lume, o lume diferită de cea care e la școală, la serviciu, pe stradă sau acasă.

**Chestionar: „Evaluarea comportamentului consumatorului
în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”**

Secțiunea I: Date generale

1. Sex
[Feminin / Masculin]
2. Care este vârsta dvs.?
3. La moment locuiți în ...?
[Oraș/ Sat]
4. Statut social
[Elev / Student / Pensionar/ Șomer / Intelectual / Lucrător]
5. Care sunt principalele surse de documentare pentru dvs.?
[TV / Radio / Biblioteca publică / Biblioteca personală / Internet / Librării / Publicații periodice / Alte surse]
6. Cât de important este aportul bibliotecii la dezvoltarea dvs.?
[Esențial / Important / Foarte important / Puțin important / Deloc important]
7. Ce simțiți atunci când vă aflați în bibliotecă?
[Sunt calm/ă și liniștit/ă / Mă simt confortabil și bine / Mă pot concentra asupra lecturii / Meditez la faptul cum lectura poate contribui la dezvoltarea mea personală / Cei din jur mă deranjează / Nu pot sta foarte mult timp în același loc / Abia aștept să plec acasă / Nu mă simt confortabil / Răsfoiesc fugitiv cartea sau revista și plec]

*Secțiunea II: Nivelul de satisfacție al utilizatorilor BM
„B.P. Hasdeu”*

8. Cine v-a ghidat către Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”?
[Un coleg de facultate / Un coleg de serviciu / Un prieten / Un membru de familie / Un profesor / Altcineva]
9. Cât de des vizitați BM „B.P. Hasdeu”?
[O dată în săptămână / O dată la două luni / O dată pe lună / O dată la 2-3 luni / O dată la jumătate de an / Foarte rar (o dată pe an) / La necesitate]
10. Cât timp, de obicei, petreceți în bibliotecă?
[Până la 5 minute / Până la 15 minute / O oră / De la o oră la 3 ore / Mai mult de 3 ore / Toată ziua / Nu petrec timp la bibliotecă]
11. De obicei, veniți la bibliotecă...?

[Singur/ă / Însoțit/ă de prieteni, colegi / Atât singur/ă, cât și cu colegii sau prietenii]

12. Pentru a obține informații, ce modalitate preferați mai mult în comunicarea cu bibliotecarul?

[Prin e-mail / Prin intermediul rețelelor de socializare (Facebook, Twitter) / Prin pagina web oficială, serviciul „Întrebă Bibliotecarul” / Prin pagina web oficială, chat / Prin telefon / Față în față la bibliotecă]

13. Care este motivul frecventării BM „B.P. Hasdeu”?

[Sunt satisfăcut/ă de calitatea serviciilor oferite / Împrumut de carte la domiciliu / Consultarea documentelor în Sala de lectură / Participarea la activitățile bibliotecii / Accesare/navigare prin Internet / Recreere, petrecerea timpului liber, comunicare / Întâlnirea cu colegii, prietenii / Îmi plac bibliotecarii, mă ajută să găsesc exact ceea ce-mi trebuie / Îmi place ambianța de aici / Este aproape de casa mea / Aici pot să învăț, să citesc, să-mi pregătesc temele pentru acasă / Altele]

14. Ce tip de documente preferați să utilizați sau să împrumuțați de la bibliotecă?

[Documente de specialitate / Beletristică / Enciclopedii / Dicționare, ghiduri / Publicații periodice / Documente electronice / CD/DVD / Altele]

15. Ce genuri de cărți împrumuțați cel mai des?

[Acțiune și aventură / Clasice / Romane polițiste / Ficțiune istorică / Romane de dragoste / SF / Biografii/Autobiografii / Poezie / Altele]

16. În ce limbă împrumuțați cel mai des cărți?

[Română / Rusă / Engleză / Germană]

Secțiunea III: Feedback și prezența serviciilor BM online

17. Considerați prezența BM în mediul online fiind ...?

[Foarte importantă / Importantă / Puțin importantă / Deloc importantă / Nu știam de prezența acestora pe platformele de socializare]

18. Sunteți mulțumit/ă de serviciile oferite de BM?

[Foarte mulțumit/ă / Mulțumit/ă / Nemulțumit/ă / Foarte nemulțumit/ă]

19. Indicați motivele nemulțumirii dvs.

20. Cum considerați, ce beneficii ați obținut în urma frecvențării BM „B.P. Hasdeu”?

[Mi-am dezvoltat abilități noi / Am reușit să obțin informații pentru școală, facultate / Am obținut informații utile pentru afacerea mea / Am aflat ce se întâmplă nou în orașul meu / Am obținut informații utile pentru locul de muncă / Am văzut în bibliotecă un spațiu sigur și plăcut pentru studii și lectură / Am comunicat cu alți cititori și mi-am făcut prieteni noi / Altceva]

21. Pe lângă serviciile existente, considerați necesară implementarea unor servicii noi?

[Foarte necesar / Necesar / Sunt mulțumit/ă de serviciile actuale / Nu consider că trebuie ceva nou de implementat / Nu știu]

22. Ce servicii considerați că ar trebui îmbunătățite sau implementate?

23. Cum considerați, în următorii 5 ani, biblioteca va rămâne în atenția tinerilor?

[Da / Nu / Nu știu]

TEORIE ȘI PRACTICĂ

Rubrica „Teorie și practică” din acest număr al revistei *BiblioPolis* include lucrările Colocviilor de vară (ediția a XI-a) cu genericul „Biblioteca pentru seniori”, care s-au desfășurat pe data de 6 iunie 2022 la Biblioteca „M. Lomonosov”, filială a BM „B.P. Hasdeu”.

BĂTRÂNII – COMOARĂ ȘI POVARĂ

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Tot ce mi-a trebuit pentru această prezentare, mai bine zis, Lecție publică, au fost câteva volume... Pe ici colo, am apelat la Nicolae Iorga sau la Anton Pann. E o temă delicată... ca și grupul demografic, oameni înaintați în vârstă – înțelepți, dar incozi... cu cerințe speciale...

Ca să mă descurc mai ușor, i-am luat ca ajutori pe J. L. Borges, Matei Călinescu și Goethe... „Eu sunt vocea celor de vârsta a treia, care vor vorbi alături de mine...” Într-o poezie, Goethe caracterizează exact grupul, starea, temerile și neputințele celor înaintați în vârstă: „Tot ce este aproape, se îndepărtează...”. Ceea ce s-a întâmplat dimineată, se îndepărtează de noi spre seară... Goethe nu s-a referit la crepusculul după-amiezii... El s-a referit, în general, la viață. Spre apusul vieții, toate lucrurile ne părăsesc, bătrânețea devenind suprema singurătate. „Tot ce este aproape, se îndepărtează” – aceste cuvinte se referă și la lentul proces de îmbătrânire. Dar îmbătrânirea nu este o nenorocire totală, ci este un prilej ca omul să se arate puternic.

Pot bibliotecile să susțină vârstnicii să se simtă utili, puternici, să nu simtă îmbătrânirea ca pe o nenorocire totală?

Vă iau ca ajutor și pe dvs. Să răsune și vocea dvs.: considerați BM incluzivă? Dar biblioteca dvs.? Dacă da, oferiți câteva repere... În unanimitate, au răspuns „da”! Reperele pe care le-au invocat vin mai jos...

În 2000, BM a demarat un proiect de incluziune socială a persoanelor înaintate în vârstă la Biblioteca „Onisifor Ghibu” – Clubul

„Vârstei de aur” care a adunat peste 2000 de persoane... A funcționat cu mare impact... a fost diseminat, dat drept exemplu de bună practică, dar nu s-a replicat în alte biblioteci. La Biblioteca „Ițic Mangher”, au funcționat” mai multe versiuni, la diferite etape, de servicii pentru acest segment de vârstă. Amintesc aici doar „Clubul pensionarilor” și proiectul „Case calde”... Fitness pentru bătrâni, la fel, foarte eficient... La Biblioteca „M. Lomonosov” – „Veteranii”.

Era o vreme când procentul de oameni în etate din numărul total de utilizatori activi era de 10%... Apoi a urmat un dezinteres total față de acest segment foarte important din populația Chișinăului, pentru bibliotecă. Câți avem acum, nimeni nu știe... Știe sistemul nostru de management a proceselor... dar nu e credibil...

Ce ne împiedică să oferim servicii oamenilor înaintați în vârstă? Iarășî vreau să aud vocea dvs.

Incapacitatea? Ba da, putem! Lipsa motivării – poate. Lipsa subiectului din prioritățile instituționale – da! Construirea barierelor artificiale? Evitarea activităților care cer efort emoțional și cognitiv – da! Poate, ne-dorința, lenea? Nu suntem leneși.

Care, în viziunea dvs., sunt barierele specifice relației bibliotecă – seniori?

Instituționale: ore de funcționare nepotrivite, limitate sau restricții la disponibilitatea serviciilor și resurselor, atitudini nepotrivite ale bibliotecarilor (indiferența); reguli și reglementări nepotrivite; politicile de dezvoltare a colecțiilor (pe hârtie – nu; în fapt – da) nu reflectă necesitățile acestui grup vulnerabil; nu avem cărți cu tipar mărit; lipsa semnalizării interioare etc.; cel mai rău este că nu avem restricții, dar nici disponibilitate...

Personale și sociale: lipsa deprinderilor de lectură și comunicare; discriminare directă sau indirectă, lipsa contactelor sociale, lipsa respectului de sine...

Percepție și atitudini: chișinăuieni înaintați în vârstă care cred că biblioteca nu e pentru ei; oameni care nu știu despre facilitățile și serviciile bibliotecii, despre felul în care le pot utiliza.

Bariere de mediu: conexiune proastă sau lipsa transportului (duce la izolare urbană), acces dificil la și în edificiu.

În câteva locuri am menționat necesitățile vârstnicilor.

Cele mai importante le identificăm cu Borges și Oclander.

Să nu se înțeleagă că vreau să faceți de mâine servicii pentru vârstnici... Demersul meu țintește să înțelegem necesitatea

atragerii acestui grup, cunoașterea lui și a nevoilor lor culturale, sociale...

JORGE OCLANDER: Aș vrea să faceți o călătorie undeva unde nu ați fost niciodată.

JORGE LUIS BORGES: Aș spune că acel „undeva” este trecutul, deoarece este foarte greu să schimbi prezentul. Prezentul are ceva dur și rigid în el. Cât despre trecut, pe acesta îl schimbăm tot timpul. De fiecare dată când ne amintim ceva, amintirea se schimbă puțin... Și cred că trebuie să fim recunoscători întregului trecut, istoriei omenirii, tuturor cărților, tuturor amintirilor, din moment ce, până la urmă, singurul lucru pe care îl avem este trecutul, iar trecutul e un act de credință... Doar credeți că v-ați născut pe data de..., în anul... nu puneți la îndoială.

Dar să ne întoarcem la trecut: trecutul este comoara noastră. Este singurul lucru pe care îl avem și care ne stă la dispoziție. Îl putem schimba, ne putem gândi că personajele istorice au fost altfel, ceea ce este într-adevăr minunat este faptul că trecutul este alcătuit nu numai din lucruri care s-au întâmplat, ci și din vise. [...] Noi avem cărțile și aceste cărți sunt de fapt vise și, de fiecare dată când recitim o carte, cartea s-a schimbat puțin, iar noi ne-am schimbat puțin la rândul nostru. Cred așadar că ne putem reîntoarce în siguranță la acest imens depozit care este trecutul. Sper că voi continua să-mi găsesc calea prin el și să adaug la el experiența mea fizică de viață (*se referea la neputința fizică la vârsta de 80 de ani - n.n.*).

Cum am putea utiliza acest depozit imens al trecutului? E și trecutul Chișinăului. În ce fel, în ce forme i-am atrage pentru trecutul lor? Ce ar obține biblioteca?

Servicii: Sursa „Accesul persoanelor dezavantajate”, de la pp. 120-169, vă oferă tot ce se poate despre servicii pentru seniori. E tema voastră pentru acasă...

Îmbătrânirea rapidă a populației constituie cauza creșterii interesului comunitar pentru bătrâni, de schimbare a imaginii sociale a fenomenului numit bătrânețe, schimbare susținută de: 1) studiile gerontologice și geriatrie care au dus la apariția unor noi concepții despre îmbătrânire; 2) abordarea fenomenului din punct de vedere cultural, geografic, social; 3) realitatea care ne confruntă permanent cu persoane în vârstă „de alt model”... Pierderea capacităților cognitive, practice, a intereselor și motivațiilor, izolarea și autoizolarea nu mai reprezintă, în imaginarul colectiv, inevitabilul destin al celui ce îmbătrânește.

Activitatea cu persoanele de vârstă a treia trebuie abordată de către biblioteci în toată complexitatea fenomenului: ca resursă socială, culturală, ca oportunitate individuală. Iar când se transformă în dificultate, în problemă, e necesară sprijinirea segmentului din cadrul contextului comunitar (primăria, asistența socială, fundați, ONG-uri cu specificul dat).

Zona de intervenție a bibliotecii în sprijinul vârstei a treia este foarte vastă. Iluzia că acest grup poate fi ajutat prin „pachete de programe” speciale pentru vârstnici este depășită. Dificultatea vine din eterogenitatea grupului – foarte divers prin capacități, competențe, motivații, potențial creativ și evolutiv al fiecărui individ pe care le pot consuma în micro-contextul bibliotecii și în contextul comunitar general.

Activitatea cu persoanele de vârstă a treia trebuie abordată de către biblioteci în toată complexitatea fenomenului: ca resursă socială, culturală, ca oportunitate individuală. Iar când se transformă în dificultate, în problemă, e necesară sprijinirea segmentului din cadrul contextului comunitar (primăria, asistența socială, fundați, ONG-uri cu specificul dat).

Bibliotecile își pot găsi nișa în domeniul de distracție – da, da, da, în domeniul de distracție, învățare (mai puțin) și asociere, arii importante pentru segmentul de vârstă, dar banalizate de noi și considerate neînsemnate în rețeaua socială de sprijin al comunităților. Bibliotecile, astăzi, nu ar trebui să se întrebe „Ce să facem pentru bătrâni?”, dar să caute răspunsuri la întrebarea „Ce fac și ce ar dori să facă bătrânii?”.

Numărul în continuă creștere a segmentului înaintat în vârstă impune o regândire a relației cu vârstnici. Numărul în creștere¹ este și o oportunitate pentru biblioteci...

În anul 2019, durata medie a vieții a crescut (față de anul 2016) cu un an, ajungând, în 2021, la 74 de ani... În ultimii cinci ani, acest indicator a înregistrat îmbunătățiri semnificative (o creștere de 1,1 de ani pentru bărbați și, respectiv, 1,4 de ani pentru femei), însă este cu mult mai mic în comparație cu alte țări, în special față de Spania (83,4 de ani), Italia (83,1 de ani), Grecia (81,5 de ani), Irlanda (81,4 de ani), România (75,3 ani)... Diferența e de 10 ani!

Populația Chișinăului: 718 909 de oameni (masculin – 343 740; feminin – 375 169)

¹ <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7050>

Vârsta medie în Chișinău: 38 de ani (0-14 ani – 112 098; 15-29 ani – 128 438; 30-44 ani – 194 323; 45-59 ani – 139 191; 60-74 ani – 114 349; 75-89 ani – 28 097; 90+ ani – 1 820)².

23% (144 326 de oameni) din populația Chișinăului sunt persoane înaintate în vârstă. E un segment semnificativ de utilizatori pentru bibliotecile publice. Aceste date generează pentru biblioteci alte abordări ale acestui grup, cer bibliotecarilor competențe de comunicare și relaționare adecvate caracteristicilor speciale acestui grup. Reprezentanții grupului, de regulă, trec prin multe încercări și schimbări, care includ diferențele de: *roluri* (pensionare, statut social, puterea controlului); *venituri* (reducerea veniturilor); *relații* (relații familiale, relații comunitare afectate); *emoții* (izolare, deprimare, neîncredere, singurătate); *sănătate* (deficiențe, incapacități, boală, medicații); *activități* (timp liber, voluntariat, hobby); *independență* (aranjamente de trai, venituri); *aparențe* (atitudini negative, stereotipuri).

Ținând cont de schimbările amintite, bibliotecile pot ajuta persoanele de vârsta a treia prin implicarea lor în activități, servicii, prin scoaterea lor din contextul singurătății, prin delegare de roluri (voluntar, consilier, ambasador etc.), oferire de oportunități capabile să-i ajute să depășească mai ușor contextele problematice care le îngreuiază viața și așa șubredă/nesigură. E dificil să poți ține cont de toate caracteristicile și necesitățile mereu în schimbare a vârstnicilor, pentru că sunt diferiți ca indivizi, ca nivel cognitiv, afectiv, fizic.

Dacă să credem specialiștilor din gerontologie, bătrânii au aceleași interese ca și tinerii. Totodată, vârstnici afirmă că ei mai mult recitesc, decât citesc, din motive deja cunoscute, amintite mai sus. De ce trăiesc mai mult cu amintirea trecutului? Pentru că în trecut erau viguroși, sănătoși, realizați, apreciați, fericiți și, de fiecare dată, cum spunea Borges, pot modela sau schimba trecutul... Acest aspect trebuie luat în considerare încă de la etapa de constituire a colecției, de completare a ei, până la procesul proiectării serviciilor pentru vârstnici, până la atragerea și implicarea lor... Fenomenul amintirii regăsit în lectură, sugerează Matei Călinescu, este declanșat nu de senzații, gusturi, ci de procesele mintale care formează actul lecturii, a lecturii anumitor cărți, literatură subiectivă sau autobiografică, jurnale, cărți de amintiri. Cum altfel ne

² <https://ro.zhujiworld.com/md/336933-chisinau/>

construim identitatea decât din amintiri? Amintirile cele mai diferențiate sunt amintirile regăsite prin lectură... Deci, lectura rămâne în ofertă...

Putem noi, bibliotecarii, să oferim aceste subiecte, genuri de literatură? Pentru asta trebuie să citim, să fim mentori de lectură, să fim biblio-terapeuți, să urmărim aparițiile editoriale, să selectăm și să achiziționăm acest gen de literatură, să știm cum s-o recomandăm... Grupurile de biblio-terapie, care citesc și apoi discută împreună, ajută vârstnicii să înțeleagă și să-și exprime emoțiile, trăirile rezultate în urma schimbărilor.

Ce am putea oferi vârstnicilor acum? Studiile în domeniu au demonstrat că vârstnicii care participă activ în programe, proiecte, activități, excursii educaționale sunt mai fericiți, satisfăcuți de viață, mai sănătoși. Dar bibliotecile nu au fost capabile să ofere așa servicii ca să satisfacă pe deplin nevoile omului vârstnic. Spun asta

Ținând cont de schimbările amintite, bibliotecile pot ajuta persoanele de vârsta a treia prin implicarea lor în activități, servicii, prin scoaterea lor din contextul singurătății, prin delegare de roluri (voluntar, consilier, ambasador etc.), oferire de oportunități capabile să-i ajute să depășească mai ușor contextele problematice care le îngreuiază viața și așa șubredă/nesigură.

în cunoștință de cauză. Abia de am putut identifica 6 servicii dintre care unul e doar un vis...

Pentru a reuși în furnizarea unor servicii pentru acest grup socio-demografic, ar trebui ca: 1) nivelul intelectual al bibliotecarului să fie mai înalt decât al utilizatorului serviciului, pentru a putea realiza și menține contactul interuman de calitate; 2) nivelul cunoștințelor profesionale să fie actualizat permanent prin cunoașterea tendințelor, practicilor bune de

urmat; 3) nivelul psihofizic să inspire omului în etate încredere; 4) să existe competențe de comunicare eficientă; 5) bibliotecarul să fie un cititor pasionat, adevărat mentor de lectură (pentru asta trebuie să cunoaștem necesitățile lor de lectură și ce le place să citească).

Matei Călinescu, la 73 de ani, când i-au comunicat verdictul (cancer), scria:

„Cum aș putea înțelege imensa anxietate personală, deznădejdea pe care mi le produc? Tot ce pot face... e să-mi spun că încercarea de a înțelege trebuie să continue. Cum să înțeleg enigma existențială? Care este sensul vieții? Sensul suferinței? Oricum, această căutare a înțelegerii, inclusiv înțelegerea neliniștilor mele, a depresiei mele,

a singurătății mele, ca și a luptei mele de a înăbuși aceste sentimente negative – continuă. Lectura, lectura, lectura...”

Vârșnicii au dificultăți auditive, vizuale, de vorbire (după icturi cerebrale). Bibliotecarul mai are nevoie de cunoștințe, măcar generale, despre auz, orbire și dificultăți de vorbire... Borges, într-un interviu, povestea:

„Am descoperit că orbesc încetul cu încetul... N-a existat un moment anume. A venit treptat, ca un amurg de vară. Eram bibliotecar-șef la Biblioteca Națională și am început să descopăr că sunt înconjurat de cărți fără litere. Apoi prietenii mei și-au pierdut chipurile. Apoi am descoperit că nu mai e nimeni în oglindă... Apoi toate lucrurile s-au întunecat, iar acum pot să deslușesc doar alb și griul... Două culori îmi sunt interzise: negru și roșu... Orbilor le este interzis întunericul. Eu trăiesc înconjurat de o ceață luminoasă.”

Noi, bibliotecarii BM, suntem privilegiați, avem manualele noastre, ghidurile noastre metodologice și formatorul nostru. Să le recitim! Să le reinventăm! Să le inovăm în beneficiul vârstnicilor.

CUNOAȘTEM TRADIȚIILE DE LA SENIORI

*Viorica MORARU,
șef serviciu, Filiala „Ovidius”*

Biblioteca „Ovidius” e spațiul unde arta a prins contur, unde tradițiile și obiceiurile străbunilor sunt așezate în capul mesei prin livrarea serviciului modern de bibliotecă „Șezători de altădată”.

Acest serviciu a prins contur la începutul lui făurar 2016, având ca formă de activitate șezătorile organizate cândva de strămoșii noștri. Scopul acestor ședințe a fost de a revalorifica obiceiurile și tradițiile populare specifice zonei noastre basarabene.

Serviciul „Șezători de altădată” a adunat în jurul mesei doamne preocupate de artă, de ceea ce le-a învățat mama acasă și de ceea ce trebuie neapărat promovat pentru a nu rămâne în umbră, pentru a continua datina.

Fascinate, preocupate de tradiții, participantele promovează obiceiurile străbunilor noștri, pentru a exista acea continuitate dintre lumea de acolo, din trecut și lumea de aici, preocupată de tot ce e nou.

Prima întâlnire a fost una familiară, una de cunoaștere interpersonală cu doamnele prezente. Meșterul popular, dna Elena Boțan, le-a îndemnat pe toate să-și dezvăluie viața în raport cu arta, cu tot ceea ce știu să facă cel mai bine, cu toate că au alte ocupații de bază. Au stabilit obiective, și-au planificat activitatea, au demonstrat munca mâinilor dibace și s-au încins la final în horă, căci așa e la moldoveni: muncă, cântec, dans și voie bună.

Armonia, voia bună și dispoziția și-au dat binețe la aceste șezători. Doamnele-meșterițe în ale artei, la fiecare întâlnire, aranjau masa tradițional cu mere și nuci, cu plăcinte și bomboane, nici ceaiul din ierburi nu a lipsit, căci așa e la moldoveni – munca sporă, când masa e plină.

Treptat, la grup au aderat alte persoane îndrăgostite de frumos. Și dacă, la început, meșterițele se adunau de două ori în lună, mai apoi au început să se adune săptămânal. În zilele de joi, biblioteca parcă îmbrăca straie noi. Toți am fost fermecați, atunci când doamna Elisaveta Onofreiciuc ne-a frapat privirea cu costumele naționale din Bucovina, din Codrii Cosminului, pe unde Ștefan cel Mare a dus bătlăii, costume îngălbenite de vreme, cu o vechime de peste 100-150 de ani, dar și unele mai noi, pe care le-a purtat doamna și fiica ei (căci așa e tradiția: ca fiecare fată să posede un costum național pentru biserică, nuntă și alte manifestări).

Subiectul „Portul popular în Basarabia: confecționarea și croșetarea iei și a cămășilor bărbățești” a adus un farmec aparte șezătorilor. Această temă i-a intrigat pe toți cei prezenți, așa că meșterul popular Elena Boțan nu a stat mult pe gânduri și ne-a condus pe tărâmul culturii cămășii și iei brodate pentru purtarea zi de zi, dar și pentru sărbătoare, cu bundițe și catrințe, cu brâuri și opinci pe care le purtau străbunii noștri de la mic la mare, toate croșetate și prelucrate, în culori deschise pentru celibatari, ceva mai închise pentru familiști, dar toate, absolut toate, prin fir de ață și muncă depusă, descriu localitatea și caracterul celor care le poartă.

Aici seniorii au legat prietenii, care durează până-n prezent, merg în vizite, se susțin când cineva are nevoie de ajutor, sărbătoresc zilele de naștere. O idee frumoasă a fost acceptată unanim de a merge într-o vizită la un Centru de plasament pentru copii. Însă cum să mergi la copii fără daruri? Fiind în plină iarnă, s-au organizat și au croșetat ciorapi, căciulițe, fulare și mănuși. Fiecare și-a arătat măiestria de gospodină, cum știu ele mai bine, și a pregătit cele mai gustoase plăcinte și prăjituri pentru cei mai cuminiți

și frumoși copii. Copiii le-au întâlnit cu multă dragoste și foarte repede s-au atașat de bunicuțe. O parte din ei au legat prietenii frumoase și durabile în timp: bunicuțele mergeau duminica la ei în vizită, apoi plecau împreună la teatru, cinema sau la plimbări prin oraș.

Despre serviciul „Șezători de altădată” s-a auzit în fiecare casă de pe acest meleag. Cei care au conștientizat că aici e și locul lor, nu au ezitat să vină, să fie parte integrantă a Bibliotecii „Ovidius”. Acest zvon delicat și potrivit a răsunat în toată țara grație jurnalistei Zina Izbaș, grație emisiunii „Casa Radio” și partenerului nostru – Radio Moldova. O altă provocare care a prins viață, a venit la invitația jurnalistei de a participa activ în derularea Campaniei „Fii bun ca Moș Crăciun”, organizată de Radio Moldova. Iată aici s-a văzut ce înseamnă o comunitate unită care vrea să schimbe ceva. Spusele dnei Boțan s-au adeverit: „Când veți intra la șezătoare, să vă uitați în oglindă. Și când veți ieși de la șezătoare, să faceți același lucru. Pe cât de simplă e fraza, pe atât de profund e înțelesul: oglinda reflectă cantitatea de cunoștințe, de spiritualitate, cu care am venit, și, bineînțeles, pe cea acumulată, cu care plecăm din bibliotecă”.

La aceste ședințe vin oameni de diferite vârste, cei care sunt mai aproape de spiritul culturii tradiționale. Alții – din curiozitate. Astfel, oamenii pot vorbi față-n față unul cu altul, se cunosc mai bine, glumesc, cântă, spun poezii și, câteodată, încing și câte o horă. Așa trebuie să fie între oameni, e ceva salutar.

Succesul serviciului constă în firea optimistă a doamnelor, care se consideră „o familie” în adevăratul sens al cuvântului. Firul de ață trecut prin atâtea mâini dibace a căpătat conotația de „fir al prieteniei”:

„Sunt Ana Mihailov, pensionară. Am început să frecventez șezătorile organizate la Biblioteca «Ovidius», din decembrie 2018. Am venit aici după ce mi-a povestit despre ele fosta mea colegă de colegiu, Liza Bianchina. Am făcut cunoștință cu participantele la șezători, cu lucrările lor, apoi le-am reprezentat și pe unele dintre ale mele.

La fiecare șezătoare se discută despre diverse teme: despre portul național, bucătăria națională, pregătirea bucatelor (plăcințelor, sarmăluțelor etc.), pregătirea și serbarea sărbătorilor: Anul Nou, Crăciunul, Sfântul Vasile, 1 Martie (Mărțișorul), 8 Martie (Ziua Internațională a Femeii) și altele.

Cu drag ne-am amintit de iluștrii noștri scriitori Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Nicolae Dabija. Am recitat poezii din operele lor. Deoarece venim din diverse raioane de origine, ne-am amintit de obiceiurile străvechi din tinerețea noastră, respectate cu strictețe de mamele și bunicele noastre, care se mai păstrează și astăzi în unele sate din Moldova.

O colaborare fructuoasă avem cu copiii de la Centrul Comunitar de pe str. Grenoble. Am confecționat multe lucrări, care au fost dăruite copiilor. Pe urmă ei au fost în vizită la bibliotecă.”

Prin intermediul acestor șezători, beneficiarii serviciului și-au cultivat propria sensibilitate artistică, au făcut cunoștință cu unele capodopere ale creației popular-artistice ale meșterilor populari din diferite zone ale Basarabiei, au descoperit tehnici de confecționare a unor obiecte de artă decorativă, au demonstrat și au explicat prepararea unor rețete delicioase din bucătăria tradițională.

Pelagheea Șinic: „Niciodată nu m-am gândit că la bibliotecă aș putea lega prietenii la vârsta mea, vârsta a treia. Revin la Biblioteca «Ovidius» pentru socializare, pentru a-mi petrece timpul util, împărtășindu-mi experiența cu cei de-aici. Biblioteca «Ovidius» e a doua mea casă, cu frați și cu surori.”

Astfel își petrec seniorii util timpul lor liber la bibliotecă, dobândind unele deprinderi și tehnici de a croșeta, de a tricota sau de a confecționa țesături în stil național și de a reaminti unele tehnici uitate de generațiile mai tinere.

Impactul acestui serviciu vine din sufletul acestor doamne pasionate și din lucrurile care trec prin mâinile lor, ce au alura autenticului de altădată și tind spre promovarea acestuia în sufletul generației tinere.

SUSȚINEREA ȘI AJUTORUL SENIORILOR PRIN EDUCAȚIE ȘI INSTRUIRE

*Igor FONARI,
doctor în filosofie, psiholog*

În secolul al XXI-lea, educația și instruirea continuă devine un imperativ al timpului. Societatea activă este antrenată permanent în studierea, formarea și aprofundarea anumitor cunoștințe, competențe și abilități atât sociale cât și profesionale. Lumea este în căutare și aceasta se manifestă inclusiv prin internet. Atestăm tendința de înscriere la diferite cursuri atât online cât și offline.

Aceleași intenții de studiere și perfecționare am găsit și la utilizatorii seniori ai Bibliotecii „Stefan cel Mare” din Chișinău. Dar am sesizat o problemă cu care se confruntă o parte din populație. Majoritatea persoanelor de vârsta a treia nu pot naviga pe internet și nu pot să-și permită, de exemplu, consultații la psiholog, fiindcă sunt destul de costisitoare. Dar Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a venit cu oferte pentru acest segment al populației, inițiind mai multe servicii și cursuri gratuite, în care să existe comunicare, instruire pentru accesarea lumii virtuale.

Serviciul major pentru persoanele de vârsta a treia a devenit crearea, la finele anului 2020, a Clubului „Vârsta de aur: comunicare, instruire, agrement”. Scopul principal al acestui serviciu este susținerea seniorilor prin întâlniri de socializare și de familiarizare a oamenilor de vârsta a treia cu cunoștințe și cu instruire în dezvoltarea stilului de viață sănătos, pozitiv și eficient. Programul activităților a fost creat reieșind din specificul vârstei și din doleanțele particulare ale utilizatorilor. În decursul desfășurării acestui serviciu, au fost organizate 10 ateliere de lucru și 8 traininguri cu următoarele subiecte: „Știința contemporană în ajutorul vârstei de aur”, „Pilonii eficienței la vârsta de aur”, „Multiplele căi spre creștere și integritate personală prin prisma teoriilor și metodelor practice ale psihologiei contemporane”.

Considerăm că este oportun să menționăm atelierelor care s-au bucurat de succes:

- Metodele practice din psihologia umanistă a lui Abraham Maslow;
- Metodele practice din psihologia umanistă a lui Carl Rogers;
- Logoterapia lui Viktor Frankl – căutarea și găsirea sensului în viață;
- Terapia Gestalt a lui Fritz Perls – metodele și tehnicile terapiei prin conștientizare;
- Psihosinteza lui Roberto Assagioli – metodele psihologiei transpersonale;
- Programarea neuro-lingvistică;
- Filosofia practică de a trăi eficient a lui Stephen R. Covey.

Toate aceste subiecte au fost expuse explicit. Cursurile dedicate teoriilor dezvoltării personalității au suscitad interes sporit la mai multe grupe-țintă. În decurs de 9 ani, am avut ocazia să lucrez cu studenții psihologi, antropologi, juriști, manageri, pedagogi. Acum doar le-am adaptat pentru necesitățile seniorilor.

După cum au menționat utilizatorii, acest club le-a oferit posibilitatea să însușească multe cunoștințe din psihologia modernă despre existență; i-a schimbat mult atitudinea față de sine și față de viața sa; i-a învățat cum să gestioneze calitativ energia lăuntrică.

În fine, acest curs cu accent psihologic a devenit un suport substanțial în menținerea sănătății psihologice și spirituale.

Un alt suport esențial pentru seniorii Bibliotecii „Ștefan cel Mare” a devenit Clubul „Socrate”. Aici este studiată și pusă în discuție o tematică foarte importantă pentru fiecare persoană: *formarea subiectului*. Persoanele de vârsta a treia se încadrează foarte activ, o discută și o realizează. Scopul serviciului constă în familiarizarea utilizatorilor bibliotecii cu abordările contemporane ale temei formarea subiectului, pornind de la viziunea lui Socrate. În acest fel, în decursul anului 2021, au fost organizate peste 10 ateliere de lucru. Utilizatorii bibliotecii au beneficiat de cunoștințe și instruire în dezvoltarea filosofiei și artei de a trăi. Respectiv, a fost abordată formarea omului integru în viziunea lui Socrate. Au fost studiate teoriile și practica dezvoltării personalității omului în baza conceptelor ilustrațiilor gânditori: Zenon, Epictet, Seneca, Marcus Aurelius. La fel, au fost studiate tendințele răspândirii ideilor filosofice în viața practică.

Beneficiarii au menționat utilitatea și aportul filosofiei, pornind de la Socrate, școala stoicilor etc. în viața cotidiană. După părerea utilizatorilor, sfaturile înțelepților din alte vremuri sunt actuale și binevenite în zilele noastre. Îndeosebi, le-a fost interesant și util conceptul de trai al stoicilor. Apropos, bibliotecile din Chișinău se bucură de edițiile contemporane despre stoicism, care facilitează asimilarea ideilor acestei filosofii.

În Clubul „Socrate”, în anul 2022, un accent deosebit s-a pus și pe metodele de a face viața omului în vârstă mai fericită, mai conștientă, mai eficientă. În acest context, au fost organizate 6 ateliere de lucru unde au fost studiate, sub aspect practic, tipurile de gândire. A trezit un deosebit interes: studierea și analiza profundă a gândirii critice, utilitatea și metodele ei; studierea și analiza gândirii pozitive, utilitatea și metodele ei; ce este gândirea proactivă și cum să o folosim; studierea efectelor benefice și celor negative ale stereotipurilor de gândire și de comportament; utilitatea inteligenței sociale în lumea modernă.

Acest serviciu cu accent socio-filosofic a devenit și este, până în prezent, un suport substanțial în menținerea sănătății mintale și dezvoltării armonioase a seniorilor.

Următorul serviciu foarte util pentru seniori a devenit serviciul „Școala supraviețuirii cu succes. Știința soluționării conflictelor și arta comunicării”. Inițial, acest serviciu a fost preconizat pentru tineri, de aceea au fost realizate mai multe seminare cu un grup voluntari de ONG și un grup din clasele liceale. Dar timpul a demonstrat că seniorii, de asemenea, se confruntă cu diverse conflicte, simt necesitatea unui curs similar, deoarece cunoștințele acestea sunt foarte necesare și persoanelor de vârstă a treia. Ne-a fost ușor să adaptăm aceste cunoștințe la acest grup. Experiența de predare de aproape un deceniu în cadrul mai multor universități din țară a acestor cursuri a demonstrat motivarea auditoriului de a le implementa în viața cotidiană.

Scopul acestui serviciu constă în familiarizarea utilizatorilor bibliotecii cu descoperirile moderne în aceste domenii; în formarea abilităților beneficiarilor în prevenirea, analiza și soluționarea constructivă a conflictelor; în comunicarea eficientă; în mânăuirea armonioasă a sferei emoționale: gestionarea stresului și prevenirea depresiei, menținerea și dezvoltarea productivă a relațiilor cu alte persoane.

În decursul anului 2021-2022, au fost organizate 6 ateliere de lucru și 8 traininguri. Făcând o sinteză a lucrului nostru, am sesizat că un interes sporit au trezit următoarele teme:

- Fenomenul conflictelor: esența, cauzele, soluții;
- Simptomele, tipurile modelelor conflictuale. Testul: Modulile personale de comportare în conflict;
- Factorii, etapele, dinamica conflictelor. Cum putem acționa în schimbarea situației conflictuale;
- Metoda conștientizării și rezolvării conflictului prin alcătuirea cartografiei conflictului;
- Metoda diplomatică de a lucra cu conflictele, metoda victorie-victorie;
- Introducere în comunicarea eficientă;
- Comunicarea asertivă: ideea echilibrului dintre nevoile personale și nevoile celorlalți;
- Comunicarea empatică;
- Comunicarea persuasivă (convingătoare);
- Arta de a pune întrebări, ca o metoda de a eficientiza comunicarea;

- Autodisciplină – instrument pentru a realiza o strategie non-conflictuală și eficientă;
- Conștiința ca instrument pentru a realiza un viitor non-violent;
- Sfera psiho-emoțională în comunicare și în rezolvarea conflictelor.

Utilizatorii seniori menționează că acest serviciu le-a ajutat să conștientizeze mai profund cât de toxice sunt conflictele în viața noastră cotidiană; când și cum ar fi bine să ocolim conflictele; care sunt metodele constructive de rezolvare a conflictelor; tipurile și rolul comunicării în derularea conflictelor și, principalul, în formarea unei atmosfere armonioase, productive și eficiente.

Un alt serviciu foarte util pentru seniori a devenit „Bildungsfilm” (în limba română – „filmul de formare”), scopul și sarcinile proiectului fiind: familiarizarea utilizatorilor cu filmele de formare, educarea și instruirea lor prin discuții, mese rotunde, ateliere; formarea gustului pentru filme optimiste, motivaționale, ce contribuie la formarea abilităților și deprinderilor eficiente.

Participanții au beneficiat de vizionarea și discutarea filmelor, ce țin de așa teme importante ca: sensul vieții, rolul valorilor, importanța conștientizării comportamentului, rolul educației, dragostea, bunătatea, voința, fericirea, gândirea pozitivă, eficiența în viață și eficiența vieții, rolul cunoștințelor și instruirii în viața omului etc. În decursul anului 2021-2022, au fost organizate 15 ateliere de discuții în baza filmelor vizionate. Participanții au menționat că acest serviciu le-a schimbat atitudinea față de vizionarea filmelor. De obicei, ei calificau vizionarea unui film drept o metodă de a se relaxa, de a uita de probleme. În urma discuțiilor, însă, și-au schimbat atitudinea, sesizând că filmul are o mare capacitatea de a cunoaște, de a învăța și de a înțelege o nouă experiență.

Acestea au fost beneficiile, la general, reieșind din scopurile serviciilor. Dar fiecare senior este unic. Cu certitudine, pot afirma că beneficiarii acestor servicii au început să creadă mai mult în forțele proprii, au făcut cunoștință cu mai multe paradigme de a gândi critic, analizând informația din jur; au devenit mai optimiști și au căpătat o mai mare credință în viitor; au primit multe instrumente de gestionare a vieții proprii și a relațiilor cu lumea înconjurătoare; au devenit mai siguri în sine și și-au întărit sfera psiho-emoțională.

Dacă să atenționăm asupra unor momente concrete, atunci utilizatorii au menționat că în timpul seminarelor și-au îmbunătățit relațiile cu cei din jur: unii – cu copiii, alții – cu rudele, cu soțul, două seniore – cu mame sale, care deja sunt de vârsta a patra. Unii și-au schimbat atitudinea față de viață, nu o privesc așa de dur, o văd mai blândă și mai bună. Alții au descoperit, mai în profunzime, calea autodezvoltării și autodesăvârșirii. Unii și-au confirmat ideile că trăiesc corect și au acumulat instrumente adăugătoare de dezvoltare. Unii au ieșit din singurătate și și-au dezvoltat unele capacități sociale foarte necesare.

Scopul general al acestor servicii este să învățăm beneficiarii seniori să vadă partea pozitivă a lucrurilor, să conștientizeze că sunt momente, realități pe care nu le putem schimba, le putem doar trăi, dar e foarte bine să învățăm să le trăim fericit.

Apropo de fericire: am avut mai multe ateliere de lucru unde am discutat ce este fericirea și cum putem să ne bucurăm de ea. Am studiat filosofia, psihologia și tehnicile fericirii. Împreună cu participanții, ne-am gândit să declarăm anul 2022 – Anul Fericirii. Dar războiul, cu părere de rău, ne-a schimbat planurile. Contăm mult pe anii viitori și pe propria dezvoltare.

ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ ДЛЯ ЛЮДЕЙ СТАРШЕГО ВОЗРАСТА = CULTURA DIGITALĂ PENTRU SENIORI: SERVICII IT LA FILIALA „M. LOMONOSOV”

*Наталья ЧОРБЭ
заведующая отделом услуг,
Библиотека им. М. Ломоносова*

Недостаток цифровой грамотности среди людей старшего поколения – общемировая проблема. Технический прогресс коренным образом изменил наш мир. Работа, образование, досуг, общение и многие другие виды деятельности происходят уже и в цифровом пространстве. Это очень удобно, экономит время и финансы.

Так сложилось, что Библиотека им. М. В. Ломоносова пользуется большим спросом у категории пользователей

преклонного возраста. Наши культурные программы помогают пенсионерам организовать свой досуг, а цифровые услуги помогают приобрести новые навыки в глобальной цифровой среде.

Организации цифровых услуг в библиотеке предшествовали опросы по изучению потребностей наших пользователей, благодаря которым стало известно, что пенсионеры нуждаются в освоении современных технологий, которые интегрированы во все области нашей жизни. Они хотят использовать бесплатные мессенджеры для коммуникации с родными и близкими, которые находятся за рубежом, искать нужную информацию в интернете, пользоваться электронной почтой и социальными сетями, оплачивать коммунальные услуги онлайн, изучать иностранные языки с помощью бесплатных приложений и т.д. Но зачастую старшее поколение сталкивается с трудностями освоения цифровых устройств из-за большого количества принципиальных ограничений, являющихся следствием преклонного возраста. Приобретение новых навыков у них происходит медленнее. Поэтому они не могут воспользоваться значительным количеством услуг, что ведет к социальной уязвимости пожилых граждан и понижению качества их жизни.

В 2013 году в нашей библиотеке была организована услуга «КомпьюТerra для пенсионера». Было очень много желающих, на занятия приходило до 35 пользователей среднего и преклонного возрастов. Однако в силу недостаточной оснащенности библиотеки компьютерами, занятия проводились в основном теоретически. Волонтер Лариса Петровская проводила занятия, используя наглядные материалы и презентации в PowerPoint.

В 2016-2017 годах, благодаря Программе «Новатека» и мэрии города, сеть библиотек была оснащена новой техникой – компьютерами, планшетами, сканерами. Появились новые возможности для организации обучающих услуг в библиотеке. В 2017 году Муниципальная библиотека им. Б. П. Хашдеу запустила проект «Connect+», который объединил филиалы муниципальной библиотеки в централизованном предоставлении населению города обучающих цифровых услуг.

В Библиотеке им. М. Ломоносова был обустроен компьютерный зал для пользователей, появилась возможность

проводить практические занятия в рамках услуги «КомпьюТегга для пенсионера». Курс был рассчитан на 10 теоретических и 10 практических занятий.

Благодаря оснащению библиотеки планшетами, появилась возможность организовать обучение возрастных пользователей работе на мобильных устройствах – смартфонах и планшетах с операционной системой Android. В 2017 году я организовала услугу «МедиаМастер – планшет для начинающих», в рамках которой пользователи старшего поколения учились использовать необходимые мобильные приложения – мессенджеры (Viber, WhatsApp), социальные сети, Web-Banking и т. д. – всего 10 приложений. Изучению каждого приложения уделяли по 2-3 занятия, в зависимости от уровня подготовки курсантов. До обучения они могли использовать только функцию звонков на смартфоне. А по завершении, использовали смартфон как компьютер.

В период пандемии некоторые культурные программы и обучающие услуги библиотеки перешли в онлайн-режим. Я продолжила вести занятия в рамках услуги «МедиаМастер – планшет для начинающих» в группе Viber. Для этого я создавала обучающие видео-уроки по использованию мобильных приложений, публиковала их в группе Viber, а также на блоге библиотеки.

По запросу наших курсантов в библиотеке была организована услуга по обучению сканированию семейных фотографий. У них появилась возможность оцифровать свои старые фотографии и создать «Семейный цифровой фотоальбом». Заведующая отделом Тамара Дунаева учила их сканировать и редактировать фотографии. Обучение проводилось в маленьких группах, по 3-4 человека.

Вся программа обучения цифровой грамотности в Ломоносовке разрабатывалась с учетом возрастных особенностей наших пользователей, ведь залог успешного обучения пенсионеров – в особом подходе. Необходимо доступно, грамотно и терпеливо излагать материал, чтобы преодолеть страх этой возрастной категории перед неизвестным устройством. Необходим индивидуальный подход к каждому, надо вежливо и доброжелательно отвечать на все вопросы. Ведь наша задача – превратить компьютер или планшет из пугающей машины в друга и помощника!

Как результат, за 9 лет через программу обучения компьютерной грамотности прошли более 700 слушателей. За 5 лет через программу обучения использованию мобильных приложений прошли 150 слушателей. Сканированию фотографий мы обучили 50 пользователей.

Благодаря изучению таких инструментов, как компьютер, планшет, смартфон и сканер, наши пользователи научились находить нужную информацию в интернете, осуществлять видео-чаты со своими близкими, отправлять текстовые и голосовые сообщения, работать в офисных программах и простых графических редакторах для создания рисунков или редактирования фотографий, фотографировать, оцифровывать фотографии, снимать видео и отправлять их близким, оплачивать коммунальные услуги онлайн, ориентироваться на местности с помощью GPS, а также онлайн и офлайн карт.

Наши пользователи по достоинству оценили работу библиотеки в направлении повышения цифровой культуры населения. Мы получили много положительных отзывов об эффективности наших услуг.

Ирина Осипенко пишет: «Интересным был весь курс, но особенно полезными были занятия по настройкам, использованию скриншотов, переносу информации на компьютер, работа с галереей и, конечно, изучение приложений My Moldcell, Карта Молдовы и MAPS ME. Еще большое спасибо за ответы на частные вопросы, которые не касались изучаемой темы, за личные встречи, чтобы разобраться с устройством смартфона». Лилия Иващенко: «Огромное спасибо всем, кто организовал эти курсы. Благодарность за доходчивое объяснение материала». Тамара Свирик: «Вы нас многому научили, теперь мы стали полноценными членами сообщества».

Один из примеров – давний читатель библиотеки Ломоносова Анна Волонтир. Ей 81 год и в течение последних пяти лет Анна активно пользовалась нашими обучающими услугами. Она посещала компьютерные курсы, курсы по использованию смартфонов, научилась сканированию, а этой весной окончила курсы английского языка под руководством Вероники Олейник. Анна Волонтир: «Не перестаю благодарить сотрудников Библиотеки им. М. В. Ломоносова за знания, самоотверженный труд, терпение. Всем, кто хочет обучаться, но боится сделать первый шаг, очень советую: не

раздумывая, идите на обучающие курсы. Для этого есть все возможности: библиотека предлагает множество обучающих программ и услуг. Только надо встать с дивана и... улучшить свою жизнь! Даже если вам далеко за 60!»

„EU POT! EU VREAU! EU MERIT!”

*Natalia KRAVCIUK,
șefa Filialei „Miron Costin”*

Biblioteca „M. Costin” a devenit un centru, unde fiecare își poate găsi ocupații după bunul plac: unii sunt pasionați de lectură, alții – de creație, descoperind și noi prieteni cu aceleași interese, sau se relaxează, uitând de problemele care îi frământă.

Pentru majoritatea pensionarilor, în ultimii ani, biblioteca este cea mai accesibilă. Deseori ei se plâng că sunt singuri, comunică puțin, nu prea găsesc limbă comună cu cei apropiați, nu dispun de informațiile necesare, plâng după trecut. În plus, au și sănătate șubredă. În acest context, bibliotecarul mai are rolul și de psiholog. Deși au multiple probleme, câteodată este imposibil să-i sustragi de la viziunea serialelor și de la șezutul pe canapea sau în fotoliu. Analizând și chibzuind bine toate aceste probleme, am decis, în primul rând, să aflăm doleanțele lor, adresându-le întrebarea: „Ce vă poate propune bibliotecă?” sau „Ce așteptați de la bibliotecă?”. Le-am înmănat lista acțiunilor ce urmau să fie organizate, cu genericul „Biblioteca propune seniorilor”. La rândul lor, ei au notat acele activități care sunt mai interesante și pe placul lor. Din lista respectivă am selectat cele notate de pensionari. Astfel, am întocmit un plan de lucru după care activăm. Și anume:

- vizionarea filmelor și emisiunilor;
- organizarea expoziției de fotografii „Despre trecut”;
- activități creative: „Desenează, gătește, personalizează un obiect” etc.;
- jocuri intelectuale și jocuri de cuvinte pentru a întări memoria;
- serate-întâlniri cu genericul „Chișinăul în fotografiile mele”, în cadrul cărora participanții povestesc despre locurile preferate din capitală;
- lectura operelor literare și discutarea lor;
- revista bibliografică a cărților și presei cu discuții;

- întâlniri de suflet cu personalități;
- organizarea seratelor cu ocazia sărbătorilor cu înmânarea cadourilor;
- servirea ceaiului și copturilor de casă, demonstrație a produselor de patiserie;
- studierea istoriei Chișinăului cu genericul „Chișinăul tinereții mele”;
- cunoașterea tradițiilor și obiceiurilor naționale;
- expoziției de fotografii „Anii mei, bogăția mea”, „Pe valurile tinereții mele”;
- confecționarea din materiale naturale: frunze, castani, crengi, conuri ș.a.;
- un ciclu de lecții despre muzică, compozitori, interpreți;
- vizionarea filmelor privind istoria altor țări;
- alcătuirea tablourilor din puzzle;
- organizarea concursurilor „Recunoașteți melodia”, „Recunoașteți filmul”;
- gimnastică specială de îmbunătățire a stării sănătății.

După ce au fost examinate cerințele acestor categorii de utilizatori, a fost organizată o grupă de seniori de vârstă de 80-85 de ani – seniori intelectuali, prietenoși, zâmbitori și activi. În noiembrie 2021, Clubul 65+ „Чем себя занять” („Cu ce să te ocupi”) s-a deschis. Am elaborat un statut, s-a întocmit lista membrilor, planul ședințelor, ziua și ora. Ședința are loc o dată pe săptămână, în ziua de marți, între orele 10.00-12.00. Scopul principal al Clubului este de a susține oamenii în vârstă pentru ca ei să se adapteze mai ușor la condițiile de astăzi, să depășească singurătatea, închiderea în sine, oferindu-le posibilitatea să comunice cu semenii lor. Bibliotecarii le dau sfaturi practice pentru fiecare zi, le acordă susținerea juridică, socială, morală, îi ajută să se înțeleagă mai bine pe sine și pe cei din jurul lor. De asemenea, le propun vizionarea filmelor, călătoria în mediul virtual prin locurile cele mai solicitate în lume, serate cu amintiri.

Ședințele sunt deferite, deseori au loc într-un mediu neformal. Membrii clubului cu „vârstă de aur” sunt persoane inteligente, cu mult umor, știu să se bucure de orice clipă a vieții. Fiecare eveniment de la ședință include diferite forme de lucru: discuții, lectură, vizionarea filmelor, reamintiri, meșteșuguri etc.

Pentru a-i cointeresa pe seniori, s-a propus ca la prima întâlnire ei să vizioneze un film despre o călătorie în țările scandinave.

De ce anume aceste țări? Fiindcă sunt puțin cunoscute de ei. Întrebările și interesul pentru cele vizionate au întrecut orice așteptare. Pensionarii au rămas uimiți. Au primit o mare satisfacție. Apoi, a urmat expoziția cu genericul „Tinerete fără bătrânețe”. Participanții au adus fotografii din tinerețea lor și au spus povești interesante despre când și din ce motiv au fost făcute aceste fotografii.

Foarte mult le place să participe la diverse master-class-uri: „Toamna aurie”, „Crăciun fericit”, „Mărțișor”, „Paște fericit” etc. Pentru a le crea o dispoziție bună, le-am propus câteva activități: aplicații în tehnică Iris Folding: lebdă, botgros, necunoscuta etc.

Popularitatea Clubului 65+ „Чем себя занять” la cititorii bibliotecii este determinată de atmosfera caldă, plăcută, liberă și de o comunicare firească. Seniorii povestesc despre viața și pasiunile lor, fac schimb de sfaturi utile, ascultă muzică, recită poezii, propun teme pentru următoarele ședințe, se familiarizează cu cărțile recent apărute, cu reviste și ziare, își găsesc prieteni noi și, evident, nu se mai simt atât de solitari.

În așteptarea minunii, cu ocazia Revelionului, membrii clubului au confecționat, pentru persoanele apropiate, îngeri, brăduți, globuri ș.a.

În munca noastră cu pensionarii folosim și activități comune cu copiii. Am petrecut Revelionul împreună. Copiii au făcut spectacol în fața bunicilor, care, la rândul lor, au povestit cum au sărbătorit Anul Nou mai devreme, apoi și-au oferit reciproc cadouri confecționate de ei înșiși. A fost foarte distractiv și interesant să vezi cum diferite generații și-au făcut prieteni și s-au îndrăgît.

De Crăciun, am organizat o șezătoare cu servirea ceaiului „La un ceai nu ne plictisim”. Am servit plăcinte pregătite de ei înșiși, am vizionat împreună filmul „Crăciunul în diferite țări”. Seniorii au degustat mai multe sorturi de ceai și au aflat istorii interesante despre cultura și ceremonia de servire a ceaiului.

Le place să citească și să discute despre ultimele evenimente ce au loc în lume. Iar pentru a le ridica dispoziția, seniorii au participat la master-class-ul „Balerine grațioase din șervețele”, pe care le-au confecționat manual. Am petrecut o ședință comună cu copiii, pentru a picta cu acuarelă. Era impresionant să vedem aceste doamne drăguțe, care deși n-au practicat demult desenul, acum au pictat un tablou foarte inspirat. Cu surprindere, ele au primit oferta noastră de a colora planșele de colorat.

Astfel, atmosfera caldă și prietenoasă le ajută seniorilor să depășească stereotipurile negative față de bătrânețe, le ajută să fie mai optimiști, să pășească cu încredere și să nu-și piardă speranța în ziua de mâine. Ne străduim să le îmbunătățim aptitudinile motorice, care sunt benefice la orice vârstă. Pentru dezvoltarea memoriei, înainte de ședințe, aplicăm înviorarea „Jocuri de cuvinte”, „Amintește-ți melodia” ș.a. Le propunem expoziții de carte și reviste bibliografice, lecturi noi, discuții, un mod de viață sănătos etc. De asemenea, le prezentăm informații despre plaiul natal, despre tradițiile și obiceiurile moldovenești. În cadrul discuțiilor cu genericul „Bunicele și nepoții”, acestea și-au împărtășit impresiile și sfaturile cu privire la educația și comunicarea cu nepoții. Discuțiile respective au trezit un interes aparte. O altă ședință cu interes sporit a fost dedicată „Amuletelor”. Bibliotecarii le-au povestit despre istoria acestora, au privit filmulețul „Sensul amuletei” despre utilizarea amuletelor în diferite țări. În încheiere, au confecționat „Păpușa-amuletă”. Oamenii în vârstă își doresc nu numai să trăiască până la adânci bătrâneți, ci și să trăiască acești ani în armonie cu sine, să fie fericiți, să aibă un trai decent.

Dar nu a fost atât de ușor să realizăm toate cele menționate mai sus. Cu multă speranță și îndrăzneală, cu pași mici, am mers pentru a ne atinge scopul propus, dorindu-ne ca persoanele respective să ne viziteze și în continuare. Treptat, clubul nostru a devenit cunoscut și altor persoane. Însă există unele probleme: vârsta, sănătatea șubredă, vremea nefavorabilă ș.a. Din această cauză, la ședința clubului participă mai puține persoane decât am dori. Și totuși, pentru oamenii în vârstă și cei singuratici, Clubul nostru a devenit o oază de lumină, o a doua casă. Este plăcut să ne întâlnim cu ei și ne dorim din suflet să le aducem un dram de bucurie, de fericire, un zâmbet pe față. Bibliotecarii se străduie să le mențină o dispoziție bună, plăcută, să le satisfacă dorințele. Este ceva uimitor să te afli în preajma lor și se vezi, după fiecare întâlnire, un zâmbet însoțit.

DIGITIZAREA COLECȚIILOR SPECIALE LA BIBLIOTECA CENTRALĂ A BM „B.P. HASDEU”

Natalia SMIRNOV,
șef sector Carte veche și rară, BM „B.P. Hasdeu”

Digitizarea Colecției „Moștenire” (carte veche și rară) a fost unul dintre obiectivele noastre, stabilite pentru anul 2022, contribuind astfel la completarea Bibliotecii digitale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Colecțiile speciale ale Bibliotecii Centrale sunt constituite din documente de valoare patrimonială deosebită, care sunt în așteptarea cititorilor, profesorilor, studenților și cercetătorilor.

În acest scop, bibliotecarii depun efort pentru a le aduce în atenția celor interesați, atât prin digitizare, cât și prin expunerea lor în expoziții tradiționale și virtuale. Astfel, digitizându-le, contribuim și noi la crearea Memoriei lumii, program lansat de IFLA în colaborare cu UNESCO.

Cele 10 cărți expuse în Secțiunea a 3-a din expoziția virtuală, lansată acum 3 luni, sunt, în mare parte, documente de patrimoniu din Colecția „Alexandru Boldur”, donată bibliotecii de către fiica sa Nina Boldur. Alexandru Boldur este una dintre personalitățile notorii, căruia nu i-a fost indiferentă soarta românilor și, în special, a basarabenilor. Cele 10 documente de patrimoniu expuse sunt complet digitizate și se regăsesc în Biblioteca digitală a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Digitizarea oferă acces rapid la materiale și informații despre documente, despre valoarea cărților.

Boldur, Alexandru. *Le récit du témoin 1918 (L'Union de la Bessarabie avec la Roumanie)*. – Roma, 1978. – 92 p.

Fiica scriitorului, Nina Boldur, a transmis o parte din zestrea valoroasă BM „B.P. Hasdeu”, însoțită de o scrisoare în manuscris, adresată directorului general de anungi, dnei Lidia Kulikovski:

„Boldur, Al. *Le récit du témoin 1918 (L'Union de la Bessarabie avec la Roumanie)*. Roma, 1978. Acest volum este o

copie a originalului, donat în 2007 de un bibliofil Eugen. Din păcate, numele de familie este greu de descifrat: „Pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Chișinău. Doamnei Lidia Kulikovski, 27 sept. 2007”.

Paul Goma, în *Amnezia la români*, se întreba de ce nu au fost reproduse „documentele interne” privind Basarabia, și tot el răspunde: deoarece au fost depozitate în arhive. „Dar încă de la sfârșitul anilor '60, un grup de cercetători printre care aflându-se și martorii direcți ai evenimentelor Unirii, precum Alexandru V. Boldur și Pantelimon Halippa care au lucrat cu ele, nu au fost incluse în lucrările de sinteză asupra evenimen-

tului – de ce nu au fost folosite „lucrările publicate”? Măcar cele indicate în modesta bibliografie indicată în volumul: *1918 – Le récit du témoin* de Alexandru V. Boldur (*L'Union de la Bessarabie avec la Roumanie*). Să nu fi cunoscut cercetătorii de la București această lucrare? Imposibil: Al. V. Boldur a lucrat la București în grupul amintit, împreună cu Pan Halippa, iar textul „mărturiei” a fost încredințat de către autoritățile românești lui Constantin Iosif Drăgan – acesta publicându-l în propria-i editură numită Nagard (adică: Drăgan, citit de-a-ndoaselea). Dacă astfel se scrie istoria la București, nu ne rămâne decât să așteptăm ca bunul prieten al lui Ceaușescu să ne lumineze și în problema Basarabiei (cum ne-a luminat în chestiunea Banatului și, mai ales, în a Traciei...)”.

La Paris, Goma dă de broșura în franceză *Le récit du témoin* (*L'Union de la Bessarabie avec la Roumanie*), semnată de Alexandru V. Boldur, apărută la o editură cu sediul la Roma în 1978. Cunoscând numele agentului din România la Roma – I.C. Drăgan, Goma presupunea că și cartea lui A. Boldur a ieșit tot sub auspiciile Securității. La această presupunere mai adăuga afirmația lui Drăgan din periodicul de la Roma, *Europa și neamul românesc*, că ar deține și manuscrisul *Pe baricadele vieții/ Basarabia revoluționară* de Onisifor Ghibu. Colaborarea, chiar și cea înnobilită de intenții bune, a scriitorului cu o putere dictatorială și criminală

are consecințe dezastruoase. „Până în 1977, când am plecat din România, nu am citit vreo carte, vreun studiu, vreun articol – semnat de vreunul din „colegii” de Institut ai lui Halippa. A trebuit să ajung la Paris, ca să dau peste o broșură – arătoasă dealtfel, mai cu seamă coperta: în albastru-galben-roșu, – în franceză: 1918 – *Le récit du témoin* de Alexandru V. Boldur (L'Union de la Bessarabie avec la Roumanie”).

Boldur, Alexandru. *Unirea: Analiza psihologică a „evenimentelor” 1918-1928.* – Chișinău, 1928. – 16 p.

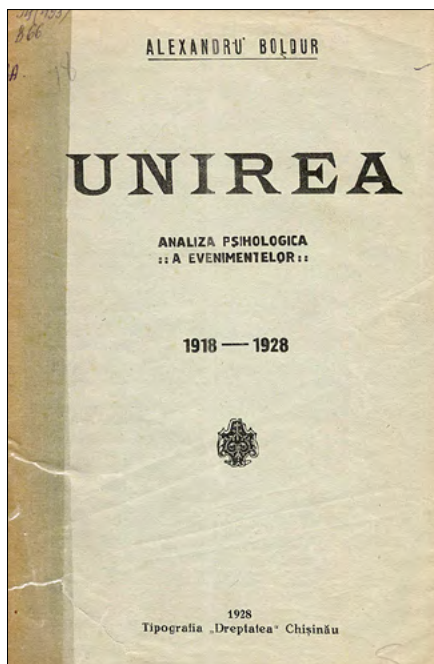
Pe versoul foii de titlu scrie: „Toate drepturile sunt rezervate”.

În *Prefață*, Alexandru Boldur scrie: „Având lucrarea terminată la sfârșitul lunii martie 1928, însă neputând tipări la timp nici prima

parte din ea, am hotărât să scot de sub tipar cel puțin un capitol. Această broșură reprezintă primul capitol al lucrării mele. O

dedic tuturor participanților Unirii și mișcării naționale din Basarabia, precum și acelor inimi simple de la țară, neștirbite de știință, care prin voturile lor au făcut posibilă înfăptuirea Unirii” (...) „Așa mi se părea mie. Și simțeam că eu, ca basarabean și profesor rus, sunt dator moralmente de a dezvălui adevărul așa după cum acest adevăr mi se prezenta, a-l arăta în culori vii, a pune și de la mine o piatră mică pentru constituirea edificiului enorm care se ridică acum – „România Mare”.

La sfârșitul lucrării, A. Boldur scrie: „Noi, oamenii, putem greși. Dar bătrâna istorie știe ce face. Ea duce naționalitatea română spre renaștere,

spre organizarea unui stat nou, spre crearea culturii noi și a valorilor noi. Acel strigăt pe care ea l-a pus în gura lui Marghiloman, noi putem numai să-l repetăm: „Trăiască România una și nedespărțită!”

Boldur, Alexandru. *Muzica în Basarabia: Schiță istorică.* – București, 1940. – 48 p.

În *Prefață*, autorul scrie: „Această lucrare prezintă un extras din volumul *Muzica românească de azi*, care a apărut înainte de evacuarea Basarabiei. Deși unele locuri, mai ales la sfârșitul lucrării, în comparație cu realitatea dură a momentului, ascund un amar românesc profund și dureros, am căutat să păstrez textul meu fără schimbări. Cine vrea să citească obiectiv și dezinteresat în cartea vieții poporu-

lui din Basarabia, nu poate decât să constate, după lucrarea mea de față, specificul etnic românesc al culturii muzicale a acestei provincii”.

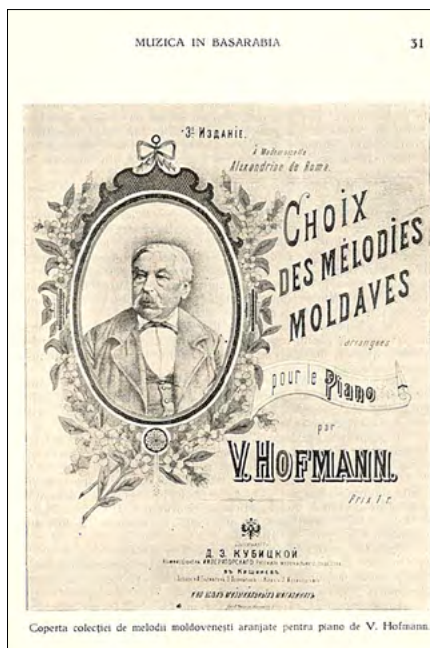
În lucrare găsim următoarele cântece: *Bocet basarabeian*, *Cântec de leagăn basarabeian* (culese de C. Breazu), *Doina ciobănească* (publicată într-o culegere de cântece populare moldovenești, în 1937, la Moscova), *Foaie verde de mohor* (melodie de Achilina Rotaru din Cobusca Veche), *La poartă la Țarigrad* (colindă populară de V.I. Popovici), *Maică-măiculiță* (de M. Bârcă, cel care a fost și director al Conservatorului Municipal).

Volumul poate fi util pedagogilor, celor ce studiază muzica sau arta în general, deoarece reconstituie

dezvoltarea istorică a muzicii basarabene. Autorul a reușit să prezinte istoria muzicii în Basarabia în cele 4 capitole, care reprezintă și patru perioade distincte: I. Primele decenii după înstrăinare (1812-1861), II. După reformele mari sociale (1861-1899), III. Înființarea Școlii muzicale (1899-1918), IV. După Unire (1918-1936).

Cartea cuprinde mai multe fotografii, printre care și scrisoarea-manuscris a lui Gavriil Muzicescu, și oferă informații despre faimoșii muzicieni-ambasadori ai Basarabiei: Valentina Cuza (fica lui Ioan Gh. Cuza, cu studiile la Paris), Al. Petre Antonovschi (basso profundo, cu studiile la Moscova, primul debut al căruia a fost sala Teatrului Mare în opera *Rusalca*), Alexandru Ziloti (celebrul pianist și dirijor cu renume mondial), Andrei Valeriu Mazarachi (pianist cu studiile la Paris) și mulți alții.

Coperta colecției de melodii moldovenești aranjate pentru piano de V. Hofmann.

Bezviconi, Gheorghe. Roirea familiilor românești peste Nistru : (Extras din revista „Cetatea Moldovei”, Anul II. Vol. III, 1941, Nr. 14). – Iași, 1941. – 28 p.

Lucrarea reprezintă un extras din revista *Cetatea Moldovei* (anul II, vol. III, nr. 14, 1941). Autorul și-a propus să prezinte ce familii românești s-au afirmat în trecutul Rusiei și a Ucrainei. Istoricii scriu că această schiță este, poate, cea mai completă expunere genealogică, pe care o avem în această materie. Autorul nu urmărește scopul să ne dea o enumerare a familiilor românești în Transnistria, însă broșura conține și un material interesant în această privință. A făcut

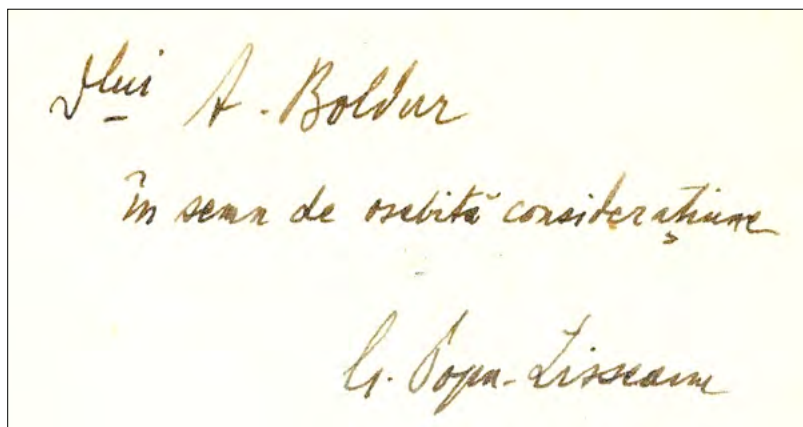
și o încercare specială cu privire la Transnistria, stăruind asupra familiilor românești din această regiune.

La scrierea acestei schițe, autorul a consultat 121 de surse. Gh. Bezviconi notează: „S-au publicat numeroase studii privind relațiile româno-ruse și contribuția Rușilor la viața culturală și politică a Românilor. Dar nu s-a încercat măcar o cercetare sumară a contribuției Românilor la dezvoltarea Slavilor învecinați, cu atât mai mult – după izvoare istorice ruse”.

Popa-Lisseanu, Gheorghe. Izvoarele istoriei românilor. Volumul XII. Brodnicii / Text, traducere și comentarii. – București, 1938. – 88 p.

Pe prima pagină avem autograful lăsat de G. Popa-Lisseanu pentru A. Boldur: „Lui A. Boldur. În semn de considerațiune. G. Popa-Lisseanu”.

Gheorghe Popa-Lisseanu, născut în octombrie 1866 și decedat în 1945, a lăsat după el o imensă comoară pentru neamul românesc, din păcate puțin cercetată. Istoric și filolog, a studiat la Facultatea de Litere și Filosofie din cadrul Universității din București. A fost elevul lui B. P. Hasdeu și G. D. Teodorescu, ceea ce a contribuit la dezvoltarea aptitudinilor, identificării și valorificării surselor istorice. În 1919, a devenit membru-corespondent

al Academiei Române. Gheorghe Popa-Lisseanu a publicat lucrări reprezentative pentru punerea în valoare a izvoarelor primare despre lingvistica și istoria românilor, printre care și *Izvoarele istoriei românilor. Brodnicii*.

În *Introducere* la acest volum, autorul scrie: „Când am inițiat publicarea acestei colecții de izvoare istorice, vom reproduce, în original și în traducere, textul tuturor datelor ce avem privitoare la Brodnici, precedându-le de această Introducere. În cazul când cetitorul n-ar fi de acord cu concluziunile și, uneori cu sugestiile din această Introducere, va avea cel puțin înaintea sa niște texte originale, privind istoria noastră medievală, cea mai însemnată parte, desigur, din Istoria Românilor, și cea mai stângaci prezentată de scriitori, și va putea, având libertate de apreciere, să ajungă la concluziunile ce va crede mai nimerite”.

Din această colecție de izvoare fac parte: letopisețele rusești (din anii 1147-1224, cu cele 8 cronici în original), izvoarele bizantine, diplomele regilor, bulele papale din 1222-1359, diplomele regilor unguri. Un capitol întreg este dedicat textelor și diplomelor regale, prezentate în original. Cartea conține și indicele numelor proprii.

MARIANA HARJEVSCHI: „EXISTENȚA
LEGISLAȚIEI DE BIBLIOTECĂ
SEMNALEAZĂ MATURITATEA
DOMENIULUI. TOTODATĂ, TREBUIE
SĂ NE ASIGURĂM CĂ ACEASTA MIȘCĂ
DOMENIUL ÎNAINTE”

Dorin COZAN: *Vă amintiți, când, pentru prima dată, ați luat contact cu legislația de bibliotecă? Ce aspect v-a interesat atunci? Ce ați simțit?*

Mariana HARJEVSCHI: Primele lecturi despre legislația de bibliotecă, din perspectivă doctrinară, le-am făcut în primii ani de activitate didactică la Universitatea de Stat din Moldova. Se întâmpla prin 2001, atunci când, în cadrul Catedrei de Biblioteconomie și Asistență Informațională, a fost lansat cursul despre Cadrul de reglementare în domeniul biblioteconomic. În demersul de cercetare, la elaborarea programului de studiu, mă interesa, în mod special, atât evoluția implementării legislației, cât și tendințele emergente ale acesteia. La fel, citeam și dezbaterile specialiștilor pe paginile revistei *Biblioteca*, unde aflam despre mecanismul de elaborare și implementare a Legii bibliotecilor din România. Descoperisem și tradusesem *Liniile directoare pentru legislația și politica de bibliotecă în Europa* aprobate la Strasbourg pe 23-25 noiembrie 1998 de către Consiliul Europei și EBLIDA, pentru a facilita evaluarea Legii cu privire la biblioteci din Republica Moldova. Fiind tot mai mult interesată de acest subiect, am decis să continui prin scrierea tezei de doctorat cu subiectul „Evoluția politicilor în Sistemul Național al Bibliotecilor din Republica Moldova”, care, tangențial, a abordat legislația de bibliotecă.

D.C.: *De ce ați optat să faceți parte din comisia de legislație a ABRM?*

M.H.: De fapt, odată cu venirea mea la ABRM, am propus includerea în lista de comisii ale asociației și Comisia „Politici,

advocacy și fundrising” cu privire la cadrul de reglementare a bibliotecilor, inspirându-mă din experiența IFLA, care are în structura sa Comitetul consultativ pentru drepturi de autor și alte chestiuni juridice. Ulterior, membrii acestei comisii au inițiat diverse demersuri de advocacy care au facilitat inițiative legate de îmbunătățirea Legii cu privire la biblioteci, dar și a altor legi conexe domeniului – Legea cu privire la dreptul de autor, Legea cu privire la activitatea editorială, Codul educației etc. Menționez aici și alte aspecte ce au fost realizate de către această comisie: lansarea dialogului cu reprezentanții administrație locale privind susținerea bibliotecilor publice, dar și colaborarea cu Ministerul Culturii și Ministerul Educației pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare privind salarizarea bibliotecarilor.

D.C.: *Cum apreciați evoluția legislației de bibliotecă din RM, în contextul schimbărilor legislative în domeniu din Europa și din lume?*

M.H.: În 1994, când a fost aprobată, pentru prima dată, Legea cu privire la biblioteci, forumurile internaționale de specialitate o catalogau drept cea mai bună lege în domeniu din spațiul Europei de Sud-Est. Pe bună dreptate, legea era una care fundamenta reglementările domeniului biblioteconomic, fiind în concordanță cu cerințele de dezvoltare ale domeniului, în mod special se axa pe recomandările *Manifestului IFLA pentru biblioteci publice*. Totuși, la distanță de 20 de ani, legea avea nevoie de ajustări și actualizări. Se impuneau noi cerințe înaintate de Consiliul Europei prin prisma *Liniilor directoare cu privire la politica și legislația de bibliotecă* – convergența resurselor, globalizarea serviciilor și colaborarea bibliotecilor. În termeni practici, legea avea nevoie de o actualizare a terminologiei de specialitate: beneficiar vs. utilizator, bibliotecă-depozit vs. bibliotecă-serviciu comunitar, carte vs. resurse (carte, baze de date etc.). Totodată, se simțea nevoia unui mecanism viabil de susținere financiară a bibliotecilor prin prisma serviciilor de bibliotecă și aplicarea tehnologiilor etc.

D.C.: *Dacă ar fi să evaluați cu note de la 1 la 10 (nota maximă) reglementările legislative din RM privind bibliotecile, ce notă ați acorda?*

M.H.: La moment, cadrul de reglementare a fost actualizat. La fel, s-a impus și un mecanism de aplicare a acestuia, având la dispoziție regulamentele de evaluare a bibliotecilor, de atestare a bibliotecarilor, de implementare a serviciilor de bibliotecă etc.

Aceste instrumente îmi justifică acordarea celor 9 puncte pentru reglementările legislative.

D.C.: *Care sunt, în opinia dvs., punctele forte și punctele slabe ale Legii bibliotecilor?*

M.H.: Consider că actuala Lege cu privire la biblioteci, care a intrat în vigoare în 2019, are următoarele aspecte forte – aceasta oferă claritate privind responsabilitățile autorității centrale, locale și instituționale; susține dezvoltarea unei oferte de servicii pliate pe necesitățile comunității; permite achiziția nu doar de carte, dar și a altor resurse, precum baze de date, inclusiv tehnologii informaționale, încurajează formarea continuă a bibliotecarilor etc. Iar printre punctele slabe aș menționa lipsa unor norme cu privire la distincția dintre biblioteca cu statut municipal, raional, orășenesc, municipal, precum și normele de dotare cu personal de bibliotecă pentru fiecare tip de bibliotecă, ceea ce ar justifica numărul de angajați pentru instituții.

D.C.: *Care credeți că sunt principalele aspecte care ar trebui modificate în Legea bibliotecilor?*

M.H.: Legea ar putea fi actualizată pe câteva aspecte: includerea unui mecanism mai flexibil de creare a structurilor bibliotecii (organigrama), ce ar permite instituției să fie competitivă pe piață;

Consider că actuala Lege cu privire la biblioteci, care a intrat în vigoare în 2019, are următoarele aspecte forte – aceasta oferă claritate privind responsabilitățile autorității centrale, locale și instituționale; susține dezvoltarea unei oferte de servicii pliate pe necesitățile comunității; permite achiziția nu doar de carte, dar și a altor resurse, precum baze de date, inclusiv tehnologii informaționale, încurajează formarea continuă a bibliotecarilor etc.

oferirea unui cadru mai eficient de finanțare a bibliotecilor atât pentru cele cu statut juridic, cât și pentru cele fără statut juridic; acordarea unui statut juridic bibliotecilor în vederea utilizării bugetelor, reieșind din necesitățile instituției etc.

D.C.: *Când considerați că vom avea o nouă Lege a bibliotecilor?*

M.H.: Cred că legea deja este eligibilă pentru a-i fi aplicate unele actualizări.

D.C.: *În opinia dvs., sistemul legislativ din RM privind bibliotecile susține inovația în domeniul biblioteconomic?*

M.H.: Creativitatea și inovația au devenit două concepte de bază ale bibliotecii moderne. Un bibliotecar, deținător de calitate și aptitudini creative, poate să transforme orice aspect din bibliotecă într-un spațiu atrăgător pentru

membrii comunității sau poate oferi un serviciu atractiv și creativ. Legea susține indirect inovația prin funcțiile stipulate în acest document: promovează dezvoltarea unei societăți deschise și incluzive; oferă acces la informație, la tehnologii informaționale și la alte resurse; valorifică patrimoniul cultural și sprijină pluralitatea culturilor; promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura și educația nonformală; oferă un forum pentru dezbateri și comunicare privind activitățile civice; prestează servicii conform necesităților membrilor comunității etc. Dar e nevoie de punctat în mod direct acest concept în legislație. Aceasta ar putea motiva atât bibliotecarii, cât și fondatorii.

D.C.: În ce direcții credeți că ar trebui să inoveze bibliotecile: noi sedii de bibliotecă, noi servicii de bibliotecă, pregătirea continuă a bibliotecarilor? Cum ar putea susține legislația astfel de schimbări?

M.H.: Inovarea reprezintă implementarea cu succes a unei idei, prin procese care îmbunătățesc sau creează produse noi, servicii noi sau chiar biblioteci noi. Astăzi inovarea este considerată activitatea necesară pentru ca o bibliotecă să aibă succes, să aibă utilizatori, să fie accesată, vizitată etc. Consider că legislația, mai întâi, trebuie să susțină activitatea de cercetare biblioteconomică, cercetarea aplicativă, care eminentemente va duce la dezvoltare experimentală. Această abordare va conjuga eforturile echipelor de bibliotecari ca aceștia să acumuleze și să utilizeze cunoștințele și competențele noi pentru soluționarea unor probleme practice, pentru crearea de noi produse, tehnologii și servicii sau pentru îmbunătățirea lor. Astfel va fi posibilă aplicarea și susținerea inovației sub toate aspectele – edificii, mobilier, tehnologii, servicii, comunicare, formarea utilizatorilor și bibliotecarilor etc.

D.C.: Credeți că sunt necesare cursuri sau ateliere de lucru pentru bibliotecari în scopul cunoașterii și aprofundării legislației de bibliotecă?

M.H.: Acesta trebuie să fie un deziderat necesar pentru orice instituție. Cultura juridică a bibliotecarilor devine un element

Consider că legislația, mai întâi, trebuie să susțină activitatea de cercetare biblioteconomică, cercetarea aplicativă, care eminentemente va duce la dezvoltare experimentală. Această abordare va conjuga eforturile echipelor de bibliotecari ca aceștia să acumuleze și să utilizeze cunoștințele și competențele noi pentru soluționarea unor probleme practice, pentru crearea de noi produse, tehnologii și servicii sau pentru îmbunătățirea lor.

important al formulării politicilor instituționale în domeniul bibliotecilor. Cunoașterea de către bibliotecari a legislației poate ajuta la formularea propunerilor și recomandărilor în vederea perfecționării cadrului juridic în sistemul național al bibliotecilor pentru a soluționa problemele existente în domeniu.

D.C.: *Care este, în viziunea dvs., cea mai mare lacună legislativă în domeniul biblioteconomic? Dar cel mai mare atu?*

M.H.: Marele atu este faptul că domeniul biblioteconomic are deja această legislație. Recent, am citit un raport din 2020 al EBLIDA care anunța că mai sunt în spațiul european câteva state ce nu dețin legi specifice bibliotecilor, printre care Austria, Franța, Germania, Luxemburg, Italia și Portugalia. Mulți specialiști în domeniu ne asigură că o lege nu e tocmai necesară ca să funcționeze o bibliotecă și, cu siguranță, țările menționate dețin biblioteci moderne, care merită toată admirația. Existența acesteia semnaleză maturitatea domeniului. Totodată, trebuie să ne asigurăm că aceasta mișcă domeniul înainte.

D.C.: *Cât de mult credeți că depinde de legislația de bibliotecă cercetarea, dezvoltarea și inovația în domeniul științific?*

M.H.: Apreciez această inițiativă ca parte componentă a politicii de stat în domeniile social-economic, educativ și cultural. Legea cu privire la biblioteci trebuie să fie orientată spre dezvoltarea, coordonarea și stimularea activității în domeniile cercetării și inovării – direcții care pot fi realizate prin generarea de noi idei creative și inovative.

Consemnare de Dorin COZAN

**ACAD. MIHAI CIMPOI:
„BIBLIOTECARUL, NESUBSTITUIBIL DE
CALCULATOR, RĂMÂNE ȘI AZI
UN STRĂLUMINĂTOR AL CĂILOR
OBSCURE PE CARE LE STRĂBATE
ORICINE PE OCEANUL INFINIT
AL INFORMAȚIEI...”**

Interviu de Raia ROGAC

Breviar biografic

Mihai Cimpoi s-a născut la 3 septembrie 1942, în satul Larga, județul Hotin (România), în familia lui Ilie și Ana Cimpoi. După cursurile primare și medii din satul natal, devine student la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău și, în 1965, obține licența acesteia.

Își începe activitatea în calitate de redactor la prestigioasa revistă *Nistru*, fiind, totodată, și consultant al Uniunii Scriitorilor din Moldova. În 1973, i-a fost interzisă semnătura și activitatea publică, deoarece în unele lucrări s-a orientat spre critica estetică de factură călinesciană și nu spre cea impusă de regim oficial. Din 1974, este angajat în calitate de redactor la Editura „Cartea Moldovenească”, apoi, în perioada 1974-1982, în aceeași calitate, la Editura „Literatura artistică”. Între 1982-1983, activează pe post de secretar literar la Teatrul Național, iar între 1986-1987 – și la Teatrul Liric „Alexe Mateevici”. Din mai 1987, este ales secretar al Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar din septembrie 1991 – președinte, fiind ulterior reales în această funcție aproape două decenii la rând, până în 2010.

A fost deputat al poporului din URSS în perioada 1989-1990 și deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1999-2001). În paralel, îndeplinește funcția de șef al Secției de literatură clasică a Institutului de Istorie și Teorie Literară al Academiei de Științe

a Moldovei, obținând doctoratul în filologie în 1998, cu teza intitulată *Eminescu, Poet al Ființei*, conducător – acad. Eugen Simion; apoi susține și doctoratul habilitat. Tot în această perioadă, predă la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

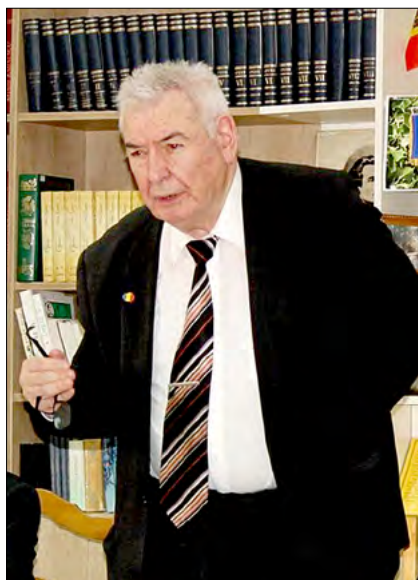
Din 1991, devine membru de onoare al Academiei Române, iar din 1992 – membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. Mai este membru titular al Academiei Europene de Științe și Arte cu sediul la Viena și Salzburg (2015) și membru de onoare al Academiei Balcanice de Știință, Cultură Liberă și Dezvoltare Durabilă cu sediul la Sofia (2015). Tot din 1992, este membru al Uniunii Scriitorilor din România, iar din 1994 – membru al consiliului director al acesteia; membru al PEN-Clubului și al Societății Scriitorilor Târgovișteni, vicepreședinte al Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni. În 2005, alături de Grigore Vieru și Vasile Tărățeanu, i se conferă titlul de Cetățean de Onoare al Craiovei; se învrednicește de acest titlu și din partea municipiilor Chișinău, Târgoviște ș.a. Este Doctor Honoris Causa al Universității Valahia din Târgoviște, al Universității de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău (2007) etc.

Este director al revistei *Viața Basarabiei*, redactor-șef al buletinului de cercetări eminescologice *Mihai Eminescu*, președinte-fondator al Centrului Academic Internațional Eminescu din Chișinău, autorul și realizatorul proiectului Congresul Mondial al Eminescologilor (din 2012). Dintre numeroasele lucrări de valoare fundamentală vom remarca: *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia și Mihai Eminescu. Dicționar Enciclopedic*.

Personalitatea și creația acad. Mihai Cimpoi au fost onorate cu numeroase premii: „G. Bacovia” al revistei *Ateneu* (1991), Premiul de Stat al Republicii Moldova (1994), Premiile „Nichita Stănescu” (1995), „Lucian Blaga” (1990, 1995, 2000), Premiul Fundației „Scrisul Românesc” (1997), „Premiul pentru critică” al Uniunii Scriitorilor din România (1997), premiul „Mihai Eminescu” (Drobeta Turnu-Severin, 2000), „Omnia” al revistei *Convorbiri literare* (2002), Premiul pentru excelența redacțională al Târgului Internațional de Carte „Bookarest – 2002” (pentru corpusul *Eminescu în opt volume*). De mai multe ori este distins cu premii ale Societății Scriitorilor Târgovișteni, pentru eseu *Prometeu și Pandora. Eseuri despre Ion Heliade Rădulescu și/sau Itinerar critic dâmbovițeano-basarabean* (2007); premiul „Costache Olăreanu”

pentru eseul *Ion Heliade Rădulescu. Panhymniul Ființei* (2009); Premiul „Vladimir Streinu” pentru volumul *Grigore Alexandrescu. Insuflarea ființării* (2010) și tot „Vladimir Streinu” pentru istorie literară – *Ioan Alexandru Brătescu-Voinești. Prefacerea fiirii* (2012). Este laureat al Premiului Savantul Anului (2010).

În 1992, devine Maestru al Literaturii din Republica Moldova. În 1996, i se acordă cea mai înaltă distincție – „Ordinul Republicii”, dar renunță la el în 2003, alături de scriitorii Vasile Vasilache, Ion Hadârcă și Vladimir Beșleagă, în semn de protest pentru decorarea de către Vladimir Voronin

cu același ordin a fostului lider comunist Ivan Bodiul. I se acordă Medalia jubiliară „Mihai Eminescu” a României și a Republicii Moldova (2000), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer (2009), Om Emerit al Republicii Moldova (2013), Ordinul Național „Steaua României”, în grad de Comandor (2014).

La cea de-a XII-a ediție a Festivalului Literar „Mihai Eminescu” de la Dumbrăveni, județul Suceava, a avut loc dezvelirea busturilor din bronz ale academicienilor Eugen Simion și Mihai Cimpoi. Între busturile celor doi mari oameni de cultură de pe cele două maluri ale Prutului a fost amplasat bustul marelui om politic al României din secolul al XIX-lea – Mihail Kogălniceanu.

* * *

Suntem foi rupte din Cartea Universului.
Acad. Mihai CIMPOI

Raia ROGAC: *Domnule academician, vă mulțumesc, de la bun început, pentru amabilitatea de a-mi răspunde la câteva întrebări. Dumneavoastră ați sărbătorit frumoasa aniversare de opt decenii, iar Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este în ajunul aniversării de 145 de la înființare. Iată de ce ne vom referi îndeosebi la aceste teme și la altele, derivate din ele. Vom începe cu începutul – cu primul strigăt la naștere, care a fost unul de mare bucurie că v-ați născut în România Mare...*

Mihai CIMPOI: Sentimentul cel mai înălțător și formator de individualitate îi asigurător de certitudine că faci parte dintr-o comunitate, dintr-un neam, dintr-o istorie, dintr-o limbă ce-ți rostește ființa (esențial, în sensul lui Heidegger) este sentimentul Patriei. Pe celălalt palier – sentimentul cel mai negativist, sentimentul cel mai neantizator – este cel al pierderii Patriei, fapt care m-a determinat să aleg ca motto pentru *Istoria deschisă a literaturii române din Basarabia* tulburătoarele versuri ale lui Ovidiu – exilatul pe meleagurile noastre scitice: „Când mi-am pierdut eu țara, atunci mi-a fost pieirea,/ Atunci mi-a fost și moartea dintâi și cea mai grea”.

R.R.: *Atunci strigătul de bucurie a fost din partea tatălui Ilie și al mamei Ana că li s-a născut un moștenitor care, cu regret, n-a moștenit România Mare decât pe foarte scurt timp...*

M.C.: ...Despre care am aflat mult mai târziu, tot așteptând de aproape opt decenii să se repete istoria în acest sens.

R.R.: *Un strigăt conștient și adevărat de bucurie a fost însă când ați descoperit și Cartea, și Biblioteca. Nu întâmplător, într-unul din interviurile pe care le-am avut cu dumneavoastră, mi-ați mărturisit că tot ce aveți bun datorăți Bibliotecii... Cu atât mai argumentată rămâne afirmația astăzi, când doar cărțile dumneavoastră, editate și reeditate, alcătuiesc o întreagă bibliotecă. Oare câte titluri ați contabilizat până acum? Dacă vreo cinci ani în urmă aveți peste 60, acum, cred că, pot fi și peste 80...*

M.C.: Întâlnirea mea cu Cartea a fost una destinală, fiind profund existențială. În intimitate cu ea, în timp de noapte, căci, fiu de țărani, ziua eram pus la muncile casei și ale câmpului, trebuia să citesc la lumina aproape oarbă a lămpii de gaz, după război gazul fiind și foarte scump, fapt care stârnea o notă de supărare a mamei, nu și a tatei, care avea o convingere fermă că-mi este hărăzit să fiu un „veșnic student”. Am fost mereu provocat să definesc ce este Cartea, dar nu am putut răspunde decât în mod banal că este un prieten (cel mai fidel, bineînțeles). Din definiția pe care o dădea freneticul Hugo: „Les livres sont les amis froids et sues” (în traducere: „Cărțile sunt prieteni reci și siguri”), mi-aș permite să scot „rece” și să-l înlocuiesc cu „cald”. Nu-mi contabilizez cartea, vorba lui Andrei Strâmbeanu, care mi-a făcut un portret scriitoricesc original, spunând că ele (cărțile) cad ca nucile din pom...

R.R.: ...Când se „coc” bine...

M.C.: Cred însă că se apropie de o sută...

R.R.: *Și cu Biblioteca cum rămâne?*

M.C.: Cum a fost și până acum. Sunt un foarte bun prieten al Bibliotecii, și celei Naționale, și celei Municipale, și a Academiei, a filialelor Bibliotecii Municipale, frecventând majoritatea dintre ele, mai ales pe cele de carte românească, cu diverse prilejuri: pentru a consulta și a împrumuta unele cărți, pentru a participa la evenimente culturale etc. Evul Mediu latin ne-a convins, ca și Eminescu, că între Carte și Univers există relații de sinonimie. Jorge Luis Borges concepe Universul ca o Bibliotecă. Putem spune, metaforizând în același sens, că suntem foi rupte din Cartea Universului.

Am fost mereu provocat să definesc ce este Cartea, dar nu am putut răspunde decât în mod banal că este un prieten (cel mai fidel, bineînțeles). Din definiția pe care o dădea freneticul Hugo: „Les livres sont les amis froids et sues” (în traducere: „Cărțile sunt prieteni reci și siguri”), mi-aș permite să scot „rece” și să-l înlocuiesc cu „cald”.

R.R.: *Cum s-a numit prima carte pe care ați ținut-o în mână?*

M.C.: *Biblia* – Cartea Cărților, pe care tatăl meu o citea duminicile. Era un exemplar misterios, cu obișnuita hârtie velină, cu marginile foilor spoite cu vopsea roșie și cu caractere latine, pe atunci tabuizate.

R.R.: *Vorbiți-ne despre părinții care v-au dat viață și „cei șapte ani de acasă”. Mama dumneavoastră și-a lăsat amprenta personalității în crearea covoarelor, dumneavoastră ați dat libertate gândurilor întru fințarea operelor inedite... De la tatăl Ilie Românul ați preluat harul povestitului, disciplina, bunătatea, hărnicia, iar de la mama – firea creativă și artistică. Familia dumneavoastră a avut un mare noroc că n-a fost deportată în noaptea cu bocete din 5 spre 7 iulie 1949. O rudă, copiind listele, a scos numele Cimpoi de pe listele celor condamnați.*

M.C.: Părinții mei erau oameni cu căpătâi, vechi răzeși și „gospodari unul ca unul”, fiindcă și humuleștenii lui Ion Creangă (și mă bucură că Eugen Simion, cu puterea lui disociativă excepțională, a intuit în firea mea viță răzășească), erau înzestrați, ca și Ilie Moromete al lui Preda, cu un neconcesiv spirit independent, mama neadmițând ca cineva să intervină în alegerea motivelor la covoare, iar tatăl meu neadmițând ca cineva să intervină în modul lui de a gospodări. Spuneam și altădată că purta un buzunar de ținte și un ciocan, reparând din mers unde ceva era stricat, săvârșind parcă acea reparație eternă a zidului, de care vorbea parabolic

Carl Sandburg. Ceea ce observ acum, de la distanță, este faptul că întotdeauna căutau să vorbească frumos, să pună oarecare culoare în vorbire și să o presoare cu childuri (precum proceda și bunica mea Eugenia, care trecea drept „înțeleapta satului”).

Tatăl meu, care avea 2,5 hectare (în timp ce alții aveau câte patru, obținute la împrăștierea din 1922), într-adevăr, a figurat în lista celor care urmau să fie deportați, dar cumnatul meu, care a transcris lista NKVD-ului, l-a omis și, astfel, ne-a schimbat destinul. Lumea arhetipală a satului e axată pe un simț înăscut al ordinii și măsurii, ce se ascunde în însăși orânduiala lumii și a lucrurilor, răspunzând parcă adagiului antic horatian: „Est modus in rebus”. Acest respect al ordinii, de esență providențială, tatăl meu îl dovedea prin însuși felul de a-și aranja uneltele de lucru, într-un fel știut numai de el, iar mama – prin stricta urmare a calendarului sărbătorilor.

Evul Mediu latin ne-a convins, ca și Eminescu, că între Carte și Univers există relații de sinonimie. Jorge Luis Borges concepe Universul ca o Bibliotecă. Putem spune, metaforizând în același sens, că suntem foi rupte din Cartea Universului.

R.R.: *E potrivit, în acest context, să vă amintiți și de profesorii din școală care v-au marcat destinul...*

M.C.: Doi profesori de română – Parfenie Guțu, român de prin nordul Bucovinei, și Tatiana Calalb (Ciornâi) – mi-au cultivat pasiunea pentru literatura română, îndemnându-mă să recit *Luceafărul* la olimpiada raională din Lipcani, fapt care a adus școlii din

Larga locul I. Ca să vedeți, chiar în acele condiții de înstrăinare de valorile noastre, un elev care a recitat integral poemul-coronar al lui Eminescu a câștigat aprecierea cea mai înaltă a juriului. Unul dintre profesori mi-a fost istoricul Vasile Gajos, care la lecțiile sale ne povestea despre *Mizerabilii* lui Hugo și care scria și versuri.

R.R.: *Îmi amintesc că cei doi fii ai profesorului P. Guțu au acordat premii întru cinstirea memoriei părintelui lor unor buni și foarte buni profesori de limbă și literatura română. Pentru ediția*

curentă a Congresului Mondial al Eminescologilor, unul dintre ei, și anume Iurie Guțu, este autorul medaliei acestui prestigios for științific.

M.C.: Mă bucur de sprijinul constant la evenimente esențiale din partea acestor bravi urmași ai fostului profesor de limba română care, după cum am spus mai sus, alăturat de cealaltă profesora de limba și literatura română, mi-au stimulat dragostea față de obiectul predat – în primul rând, față de Eminescu, căci, după cum știți, *fără dragoste nimic nu e...*

R.R.: *La universitate, recunoștința, mă gândesc, se îndreaptă către Nicolae Corlățeanu, care, poate, e primul pe lista formatorilor...*

M.C.: Am admirat erudiția lui Nicolae Corlățeanu, dar nu am lipsit de la nicio prelegere a lui Anatol Ciobanu, care vorbea despre clasicii noștri, deși era lingvist *stricto sensu*, și de la cursul special „Eminescu” al lui Ion Osadenco, bine pregătit în materie, excelent recitator și deosebit de spiritual în relatarea întâmplărilor anecdotice „de-ale decanatului”. Deși fusese înlăturat de la universitate, Vasile Coroban mi-a fost un adevărat părinte spiritual în ale criticii, citindu-mi cu creionul toate manuscrisele, încurajându-mă și apreciindu-mă.

R.R.: *La Biblioteca Națională de astăzi, fosta „Nadejda Konstantinovna Krupskaja”, ați înființat Clubul Literar „Miorița”, căruia bibliotecarele le-au adăugat genericul „La o șuetă cu Mihai Cimpoi”, iar la Universitatea de Stat – Cenaclul Literar „Mihai Eminescu”, considerate de autoritățile acelor vremuri adevărate „cuibare de naționalism”...*

M.C.: Postmodernitatea se cramponează de modele. Ele au totuși un rol formator decisiv. Cel puțin, sub aspectul afinităților elective, dacă nu și al nevoii de a-și găsi un tovarăș. Cenaclurile și cluburile literare de atunci au pregătit Renașterea Națională basarabeană, fiind taxate „cuiburi de naționalism”, pentru care am și pătit. Mi se cereau chiar și programele ședințelor, și conținutul celor care se vor vorbi, eu apărându-mă cu „statutul” de șezători, unde se vorbește liber, în mod improvizat. (Ți-ai găsit și justificare

Lumea arhetipală a satului e axată pe un simț înnăscut al ordinii și măsurii, ce se ascunde în însăși orânduiala lumii și a lucrurilor, răspunzând parcă adagiului antic horatian: „Est modus in rebus”. Acest respect al ordinii, de esență providențială, tatăl meu îl dovedea prin însuși felul de a-și aranja uneltele de lucru, într-un fel știut numai de el, iar mama – prin stricta urmare a calendarului sărbătorilor.

într-un stat unde totul se supunea cenzurii!) Cenaclurile basarabene, începând cu „pământenii” universitare dinafară, continuând cu „Alexe Mateevici”, „Miorița”, „Luceafărul”, „Dialog” au fost cele care au modelat conștiințele noastre de sine dantesc sau hegelian.

R.R.: *Tot la acea bibliotecă ați fost „închis”, din întâmplare, o noapte întreagă... Știi că ați citit cu multă plăcere până dimineața la deschiderea programului. Vă amintiți, ce anume? Eu, fiind elevă și gustând din farmecul lecturii, visam să mă ascund pentru a rămâne o noapte în biblioteca publică din sat, pentru a afla ce titluri sunt pe rafturile adulților... Nu mi s-a împlinit visul. În schimb, astăzi, am în biblioteca personală atâtea cărți că nici zece vieți nu mi-ar ajunge să le citesc, nemaivorbind că pe unele am dorința uneori să le recitesc...*

M.C.: Ce anume am citit atunci? Nu aveam la îndemână decât *Grand Larousse* – 16 volume masive, unde am descoperit că lui Eminescu, prezentat ca autor al romanului *Geniu pustiu*, i s-au rezervat câteva rânduri.

R.R.: *Îndemnul de a face critică literară vine de la Grigore Vieru, după ce v-a criticat puțin în revista „Nistru”. Prima carte, pe care ați editat-o, „botezul” literar al dumneavoastră, este dedicată scriiturii viere: „Grigore Vieru, poetul arhetipurilor”, apărută în 1968, dar care a cunoscut mai multe ediții, fiind revăzută și completată. De altfel, cea mai generoasă, sugestivă și complexă referință este cea a lui Grigore Vieru, care a spus: „De la B.P. Hașdeu încoace n-am mai avut asemenea personalități ca Mihai Cimpoi”.*

M.C.: De la acest fapt anecdotic trebuie să mergem la acea intimitate în relația cu Cartea, care este un prilej de desfătare estetică, derivând din afirmația cronicarului Miron Costin: „că nu ieste alta și mai frumoasă, și mai de folos în toată viața omului zăbavă, decât cetitul cărților”. Să admitem acest fapt ca semnificație deosebită prin reacția deosebită a lui Grigore Vieru la versurile mele (de altfel, am scris versuri tot timpul (având acest hobby), mai ales epigrame, fiind inclus chiar în reputele volume antologice). Îndemnul, absolut inexplicabil, vine de la o încercare de a scrie recenzii la cărți, precum vedeam că apar în periodice. Prima mea recenzie, total negativă, am scris-o la volumul de poezii *Balada nukului* de Petre Darienco, trimitând-o la *Moldova socialistă*, unde nici nu bănuiam că la acea oră poetul era redactor-șef. Nu s-a supărat. L-a trimis mai târziu pe Ion Bolduma, care colabora la ziar,

să se clarifice ce e cu „învățătorul ăsta bătrân, care scrie într-o limbă românească de salon” (așa eram taxat în redacție) și mi-a și publicat o recenzie la o carte cu Valentin Roșca. Orice debut, cred, este o biografemă importantă în cazul celui care se consacră scrișului și culturii.

R.R.: *Poate, de la această comparație vine dragostea față de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” cu toate cele 27 de filiale? Știu că ați fost cititorul cu abonamentul nr. 1 la Biblioteca nr. 32 din sectorul Ciocana al Capitalei, care, din 1991, a devenit prima bibliotecă de carte românească „Transilvania”, fondată în parteneriat cu Biblioteca „Octavian Goga” din Cluj, sub îndrumarea regretatului director al acesteia – Traian Brad. Instituția amintită, ca și pentru mine, este biblioteca dumneavoastră de cartier. Ați fost la numeroase activități de aici, dar nu le-ați ratat nici pe cele de la Biblioteca Centrală, de la Biblioteca „Târgu-Mureș”, de la Biblioteca „Târgoviște”, Biblioteca „Liviu Rebreanu”, nemaivorbind de Centrul Academic Internațional Eminescu ș.a.*

M.C.: Colaborarea cu bibliotecile, sub toate formele (organizarea de manifestări, editări de almanahuri, lansări de cărți și

conferințe tematice, recitaluri, întâlniri cu liceenii, studenții, medaliaoane literar-științifice) constituie un capitol aparte al biografiei mele de creație. Bibliotecarul, nesubstituibil de calculator, rămâne și azi un străluminător al căilor obscure pe care le străbate oricine pe oceanul infinit al informației, care ia proporții imense.

R.R.: *După cum vedeți, sunt mai multe motive pentru a realiza această convorbire de suflet. Chiar de la prima întrebare, spuneam de unicate, care sunt mândria dumneavoastră îndreptățită, însemnele de pe blazonul Mihai Cimpoi. Unul din cele mai importante este Centrul Academic Internațional Eminescu din Chișinău, președinte-fondator al cărui sunteți din 2000 și căruia i-ați dăruit întreaga colecție de carte Eminescu, cu peste 1000 de volume și alte materiale de inventar. Ce ne puteți spune despre CAIE în anul aniversar?*

M.C.: Centrul Academic Internațional Eminescu, fondat în anul 2000, cu ocazia celei de-a 150-a aniversări de la nașterea marelui poet, cu sprijinul lui Serafim Urecheanu, primarul de atunci, este absolut binefăcător și corespunde întru totul statutului și denumirii. Este un areopag al eminescologilor din întreaga lume, prilej de a afla ce se face întru mai buna și dreapta cinstire a celui care ne reprezintă temeinic în dialogul valoric cu Europa și Lumea.

Colaborarea cu bibliotecile, sub toate formele (organizarea de manifestări, editări de almanahuri, lansări de cărți și conferințe tematice, recitaluri, întâlniri cu liceenii, studenții, medaliaoane literar-științifice) constituie un capitol aparte al biografiei mele de creație. Bibliotecarul, nesubstituibil de calculator, rămâne și azi un străluminător al căilor obscure pe care le străbate oricine pe oceanul infinit al informației, care ia proporții imense.

R.R.: *Cu titlul de unicat este și Congresul Mondial al Eminescologilor, autorul și realizatorul căruia sunteți din 2012, prilej de aniversare a unui deceniu, chiar și în timpul pandemiei a avut loc CME, online. Ediția curentă este a XI-a...*

M.C.: Genericul ediției din anul acesta este „Eminescu și provocările timpului nostru”. Timp de câteva zile, am discutat despre război și „eterna pace” kantiană (așa cum le înțelegea autorul lui *Memento mori* și ziaristul de la *Timpul*), despre ideea europeană și destinul valorilor, despre Eminescu și exilul românesc (în demersul unor antologii, precum studiile Mihaelei Albu și Adrian Dinu Rachieru), despre noile ediții eminesciene. Aș putea să mai spun referitor la tematica comunicărilor că au fost și din cele despre

receptarea lui Eminescu în alte arealuri culturale. În felul acesta se adeverește spusa autoreferențială din *Scrisoarea I*: „În mine bate inima lumii”. O lume agitată, bântuită de crize și războaie, care a inversat scara valorilor, amestecându-le, așa cum avertiza poetul în publicistica sa pe cale autentică, absolută, departe de cea neautentică, relativă. Max Scheler recunoaște că scara valorilor s-a întors cu susul în jos, în timpurile noastre.

R.R.: *Tot în anul acesta se împlinesc trei decenii de când sunteți membru titular al AȘM – alt prilej de sărbătoare...*

M.C.: Sinusoida relațiilor mele cu Academia a fost capricioasă, înregistrând totală neacceptare (în ciuda stăruințelor depuse, pe vremuri, de Andrei Lupan și Ion Druță), o acceptare forțată, să-i zic așa, după ce am fost ales, în 1991, mai întâi, ca membru de onoare al Academiei Române, apoi a alegerii mele în fruntea Institutului de Limbă și Literatură (fapt nerecunoscut de autorități). Acum, momentul sărbătoresc e umbrit de neinspirata reformă a comasării universităților și lichidarea (prin absorbție) a institutelor de cercetare, care au aparținut Academiei. Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, prin hotărâre precipitată și nechibzuită, a trecut la Universitatea de Stat din Moldova, care nu are, la ora aceasta, o Facultate de Filologie română. Este, după părerea mea, primul pas greșit făcut în drumul spre Europa. „Nu are, însă, nicio șansă, spunea Eminescu, reforma făcută din afară”.

R.R.: *Ce ne mai puteți spune la capitolul „aniversări și unicate”?*

M.C.: Aniversăm, iarăși, sub o aură de tristețe existențială, împlinirea a 74 de ani de la naștere a Poetului și Omului Cetății Nicolae Dabija, printr-un duplex cu Iașul (Primăria și Editura „Princeps Multimedia” a soților Daniel și Filomena Corbu), și împlinirea a 65 de ani de la înființarea Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” – cu un simpozion internațional. Pentru a doua oară, la Costești, la ediția a XI-a a Congresului Mondial al Eminescologilor s-a asociat Festivalul Național al Epigramei și Fabulei „Donici, cuib de-nțelepciune”, cu genericul „Eterna pace”.

R.R.: *Câte cărți noi vor completa „Colecția Mihai Cimpoi” în toamna aceasta? Sper că veți avea nu o singură surpriză...*

M.C.: Sunt în curs de pregătire, dublate și de o ediție italiană, studiile mele *Dante și sinea culturii românești*, în care demonstrez

că Dante a adus la noi spiritul modernității și conceptul de om interior (omologat cu Homo Poeticus, Homo Naturalis, Homo Sapiens), și *Leopardi: drum neted și drum labirintic*, în care propun o nouă perspectivă estetică asupra autorului *Ginestrei și Cânturilor* (ca poet de natură existențială, care întinde un arc voltaic de la „omul interior” al lui Dante la cercetarea „propriei inimi”, de care vorbea, în cazul romanticului de la Recanati, ilustrul critic Francesco de Sanctis). Aștept și noua ediție a volumului *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor* și a studiului, adus

la zi, *Creangă, mântuirea prin răs* (în care prezint un altfel de Creangă tragic). Astfel, îmi reconfirm, cred, încercarea (în franceză „essai” înseamnă „încercare”) de a axa fiecare carte pe un mod de abordare nou, ca un declic hermeneutic surprinzător, dictat de noile imperative exegetice.

R.R.: *În critica literară nu ați deviat de la linia maioreșciană și călinesciană, aprofundând și completând acest tezaur de aur. Spuneți odată că știți pe dinafară întreg capitolul despre Mihai Eminescu din „Istoria literaturii de la origini până în prezent” de George Călinescu, că l-ați putea restabili, în caz de nevoie, sută la sută... Acum, sunteți sigur că memoria nu v-ar trăda în acest sens?*

M.C.: Chiar dacă nu aș putea reproduce punctual întregul text, cred că mi-ar reuși rezumarea liniamentelor esențiale ale demonstrației „divinului critic”. Repet: sunt critici, sunt critici eminenti, cum este Călinescu. Critica este, zicem azi, metaliteratură, confirmându-i dublul statut de știință și artă beletristică, iar criticului literar – calitatea de artist al cuvântului, pe care Roland Barthes îl denumea, cu un pic de rezervă, „umilul servitor” în raport cu „superbul creator”.

R.R.: *Un creator, chiar și la o sută de ani, are proiecte de perspectivă pentru viitorul apropiat. Ce își dorește acad. Mihai Cimpoi să mai realizeze în curând și mai apoi?*

M.C.: Aluzia e transparentă...

R.R.: *Da, vă doresc să ajungeți și la peste o sută de ani, cu aceeași poftă de cercetare și de scriere, cu același spirit optimist, cu*

nesecatul izvor de umor în diverse situații. La mulți și rodnici ani, cu sănătate și speranță!

M.C.: Stă acum pe masa mea un manuscris despre Nietzsche și un jurnal de carantină, intitulat *À la Camus (și cu Camus)*, *singurătatea furată*, în care am căutat să înving frica, singurătatea metafizică și cea reală, jurnalieră.

R.R.: *Aș vrea să vă mai întreb, dacă ați apucat să prindeți cu ochii „Abecedarul”, primul în limba noastră cea română, alcătuit de mitropolitul Gurie Grosu? Poate, tatăl dumneavoastră a învățat din acel prim manual? Poate chiar dumneavoastră ați „gângurit” primele litere și silabe în grafie latină din acel „Abecedar”. Poate de aici a pornit nețărmurita dumneavoastră dragoste față de limba mamei și a tatei, care română a fost și va fi...*

M.C.: Cunosc opera lui Gurie Grosu. Nu sunt sigur că tatăl meu a învățat după *Abecedarul* său, dar ținea minte absolut toate textele din manualele din școala primară, singura pe care a făcut-o, și cele mai reprezentative piese din teatrul popular. *Abecedarul* este, esențialmente, o enciclopedie în miniatură pe înțelesul celui mic (*ad usum delphini*), o primă carte de învățătură, o garanție adaptată la primul efort de cunoaștere a omului, simbolizat prin litere și cifre. Grigore Vieru a demonstrat, cu talent și cu suflul candid de copil cu care a fost înzestrat, că un *Abecedar* nu trebuie conceput ca un manual didactic de rutină, dar trebuie să fie o operă literară *sui generis*.

Limba română este un dat dinainte, destinal, prin care ne-am afirmat – hegelian – ca un popor cu conștiință de sine, ca un popor făuritor de istorie. Dușmanii, cotropitorii, care ne-au „mancurtizat” și ne-au îndepărtat de matricea stilistică ce ne este specifică și au interzis folosirea ei până și în biserică, au știut că ea înfățișează în chip de veșmânt sonor limba noastră românească.

R.R.: *Pe lângă alte preocupări ale dumneavoastră, în paralel, a fost și cea de protector al limbii române. Poate, de aceea mi-am amintit acum de o amplă recenzie a lui Mihai Neagu Basarab la cartea lui Ioan-Aurel Pop „Veghea asupra limbii române”, de care am rămas impresionată. Voi încerca să caut în librării sau la bibliotecă această carte pentru a o citi integral. Vreau însă aici și acum să prezint un succint citat din primul capitol al cărții amintite, intitulat „Elogiul limbii române”, în care președintele Academiei Române menționează următoarele: „Limba română este efigia cea mai pregnantă a românilor. Limba este ca un organism viu, care se naște, crește, se dezvoltă, îmbătrânește și moare odată cu*

poporul care a creat-o și căruia i-a servit ca mijloc de comunicare. Nu poți fi român, dacă nu vorbești românește”.

În continuare, ultima întrebare: ce putem face pentru ca o parte rătăcită dintre moldovenii noștri, care afirmă că vorbesc „limba moldovenească”, limbă care, în realitate, nu există, să recunoască, să îndrăgească și să vorbească cu mândrie limba română? Pentru că „Limba noastră-i limbă sfântă”, a afirmat poetul-martir, preotul Alexe Mateevici, vers cu care începe capitolul „Apărarea limbii române” a cărții lui Ioan-Aurel Pop „Veghea asupra limbii române”...

M.C.: Repet ceea ce am afirmat polemic în texte programatice și interviuri: „nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră” (afirmație eminesciană), „limba este casa ființei noastre” (afirmație heideggeriană; Eminescu zice și mai inspirat: „sanctuar”).

R.R.: *Și, mai aproape de noi, Nichita Stănescu, inspirat și el, a spus: „Limba română este Patria mea”...*

M.C.: Limba română este un dat dinainte, destinal, prin care ne-am afirmat – hegelian – ca un popor cu conștiință de sine, ca un popor făuritor de istorie. Dușmanii, cotropitorii, care ne-au „mancurtizat” și ne-au îndepărtat de matricea stilistică ce ne este specifică și au interzis folosirea ei până și în biserică, au știut că ea înfățișează în chip de veșmânt sonor limba noastră românească.

R.R.: *Calde și neprețuite felicitări cu ocazia principalei aniversări! Sănătate, prosperitate, inspirație. Vă mulțumesc mult pentru acest amplu dialog, pe care mi l-ați acordat cu multă amabilitate.*

Imagini: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU” LA CEAS ANIVERSAR

*Mircea CIOCHINĂ,
șef serviciu, Biblioteca „Onisifor Ghibu”*

În perioada 19-21 octombrie 2022, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău a marcat 145 de ani de activitate. Acești 145 de ani de la începuturile sale s-au soldat cu multe realizări frumoase, momente dificile și reveniri în forță.

Desigur, Biblioteca a existat și s-a modificat mult în acest parcurs pentru binele comunității chișinăuiene și nu numai, beneficiarii venind și din alte raioane ale țării sau chiar și din alte țări. Aici putem menționa frumoasa colaborare dintre BM „B.P. Hasdeu” și bibliotecile județene din România.

Biblioteca nu mai reprezintă doar un depozit de cărți în care utilizatorii pot doar împrumuta cărți. Biblioteca se dezvoltă multilateral. Astfel Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” oferă și alte servicii precum: cărți on-line, programe inovative, robotică, cenacluri literare etc. Toate manifestările sunt difuzate on-line, astfel

la ele pot participa și reprezentanți ai altor biblioteci, atât din țară cât și de peste hotare. De asemenea, Biblioteca este vizibilă și la nivel internațional prin participările noastre la diferite simpozioane, conferințe organizate de bibliotecile din diferite orașe ale Europei: Haga, Barcelona ș.a.

Conferința aniversară a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a demarat la data de 19 octombrie în incinta Palatului Republicii sub genericul: „O Bibliotecă pentru oraș. O Bibliotecă pentru fiecare”. Evenimentul a început prin intonarea imnului bibliotecarilor, urmat de un mesaj de salut și felicitare al Primarului General al municipiului Chișinău, Ion Ceban. Pe lângă felicitările omagiale, Ion Ceban a menționat că biblioteca și bibliotecarii sunt formatorii societății viitorului, iar datorită progresului științific, astăzi, biblioteca clasică mai este și o bibliotecă digitală. După cum spun bibliotecarii: „Suntem în slujba comunității cu servicii și informații noi”. Ion Ceban a apreciat la justa valoare munca depusă de bibliotecari pentru comunitatea chișinăuienă.

Cu o rețea de 27 de filiale, astăzi, BM „B.P. Hasdeu” oferă comunității peste 100 de servicii moderne, instruirii, ateliere și diverse activități socio-culturale și științifice. Aici putem menționa faptul că datorită tehnologiilor informaționale noi, Biblioteca a creat noi proiecte pentru comunitate, proiecte ce pot fi numite mereu actuale, și vor dăinui în timp.

Mesajul lui Ion Ceban a fost urmat de cel al doamnei dr. Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale

„B.P. Hasdeu”, care a menționat faptul că Chișinăul a devenit un oraș al bibliotecilor interactive și frumoase, care contribuie la realizarea necesităților chișinăuienilor, iar rolul Bibliotecii Municipale în evoluția Chișinăului este tot mai evident.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a devenit un model ce urmează standardele de calitate în domeniul biblioteconomic. Bibliotecarii rămân a fi dedicați cerințelor informaționale, de comunicare și dezvoltare personală a competențelor și abilităților utilizatorilor.

În această cheie a fost și mesajul doamnei dr. Lidia Kulikovski, director adjunct al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, care a remarcat curajul Bibliotecii de a dăinui în timp, iar aniversarea fiind, de fapt, celebrarea viitorului Bibliotecii.

Buna dispoziție a fost asigurată pe parcursul desfășurării conferinței de către Ansamblul de violoniști „Divertisment” al Școlii Muzicale „Maria Bieșu”, reprezentanța lor fiind apreciată cu aplauze îndelungate din partea publicului prezent.

Conferința aniversară a continuat cu mesajele de felicitare ale unor personalități semnificative din spațiul cultural și biblioteconomic al Republicii Moldova și din România: Elena Pintilei, președinta Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, director general al Bibliotecii Naționale; Eugenia Bejan, director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”; Renata Cozonac, director general al Camerei Naționale a Cărții; dr. hab., prof. univ. Nelly Țurcan; prof. univ., dr. Agnes Terezia Erich, președinte al

Comisiei Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România.

Conferința a continuat cu o nouă sesiune sub genericul „Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: perspective de cooperare europeană”. La această sesiune au participat managerii bibliotecilor din România: dr. Monica Avram, manager, Biblioteca Județeană Mureș, Târgu Mureș; Sorin Burlacu, manager, Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu”, Buzău; dr. Agnes Terezia Erich, manager, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”, Dîmbovița; dr. Daniel Nazare, manager, Biblioteca Județeană „George Barițiu”, Brașov; dr. Angelo-Nicolae Mitchievici, manager, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”, Constanța; Ioan Pinte, manager, Biblioteca Județeană „George Coșbuc”, Bistrița-Năsăud; dr. Sorina Stanca, manager, Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj; Silva Stâncel, manager, Biblioteca Județeană „Lucian Blaga”, Alba. Sesiunea a fost moderată de către dna Mariana Harjevschi, director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, și dr. Lidia Kulikovski, director adjunct, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Bibliotecile din România mereu pot etala un exemplu de integrare și cooperare europeană, fiecare invitat prezentând unele proiecte de succes implementate cu sprijinul financiar european.

O nuanță deosebită activităților aniversare au oferit și evenimentele vizuale organizate pentru public de către BM „B.P. Hasdeu”: „Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pentru chișinăuieni: conexiuni” (galeria poster; facilitator – Ludmila Pânzari,

director adjunct, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”) și expoziția de documente „Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: file din istorie” (facilitator: Tatiana Coșeri, director adjunct, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”). Astfel, participanții au făcut cunoștință cu diferite aspecte din activitatea bibliotecii de azi prin intermediul posterelor: management, formare profesională, tehnologii, servicii și altele.

De asemenea, un subiect aparte au constituit documentele care redau istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, istoria edificiilor în care s-a aflat biblioteca, evoluția inovațiilor prin crearea unui permis unic pentru chișinăuieni în toate filialele BM „B.P. Hasdeu” etc.

Cercetarea științifică reprezintă o prioritate pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Ca exemplu, special pentru aniversare, au fost editate două numere ale revistei *BiblioPolis*, revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură, editată de BM „B.P. Hasdeu” și 5 cărți: *Puterea inovației*, un volum polifonic în care găsim vocile mai multor bibliotecari din rețeaua BM „B.P. Hasdeu”; *Publicațiile bibliografice ale Bibliotecii „B.P. Hasdeu”: Bibliografie de bibliografii; Bibliografia revistei BiblioPolis 2012-2021; Bibliografia Municipiului Chișinău 2011 și Bibliografia Municipiului Chișinău 2012.*

Au urmat, de asemenea, și lansări de carte ale partenerilor din România: *Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj, 2 decenii de istorie: 2000-2020* / Ghizela Cosma, Anca Ioana Docolin, Ioan Tomoiagă; *Istoria Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, album retrospectiv* / Ioan Pinteș; *Dâmbovița istorică – așezări, monumente, personalități* / Irina Cîrstina, Mihai Oproiu (coordonatori), Corina Andrei, Gheorghe Olteanu, Gabriela Toșca; *Diarul meu de săptămână* / Valeriu Braniște; *Anuarul Librăria al Bibliotecii Județene Mureș.*

Programul conferinței a finalizat cu Gala Excelenței Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, în cadrul căreia au fost oferite trofee și diplome de excelență șefilor de secții și șefilor de filiale, de asemenea managerilor Bibliotecilor din România care au fost prezenți la eveniment. Gala a fost urmată de un moment muzical pe final susținut de grupul de tenori „Brio Sonores”.

A doua zi a Conferinței aniversare a fost marcată de trei ateliere profesionale care s-au desfășurat concomitent la trei biblioteci: Biblioteca „Onisifor Ghibu” – „Cercetarea ca prioritate”,

moderator: dr. Lidia Kulikovski; Biblioteca „Transilvania” – „Contribuția și impactul bibliotecilor în susținerea Agendei ONU 2030”, moderator: dr. Mariana Harjevschi; Biblioteca „Târgoviște” – „Lectura – vector al dezvoltării unei societăți”, moderator: Maria Pilchin (poetă, critic literar) și Liliana Juc (șef, Biblioteca „Târgoviște”).

În cadrul primului atelier, au fost abordate teme precum: *Cercetarea științifică în cadrul Bibliotecii Municipale. Cazul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”* / Vitalie Răileanu; *Popularizarea științei: un demers necesar pentru bibliotecile publice* / Georgica Meiroșu; *Platforma Europeană, o poartă spre cunoaștere* / Cristina Pop; *Politici de cercetare în Biblioteca Națională a Republicii Moldova* / Veronica Borș; *Valoarea specifică a colecției Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”* / Anastasia Moldovanu etc.

Al doilea atelier, care s-a desfășurat la Biblioteca „Transilvania”, a avut ca scop evidențierea contribuției bibliotecilor în susținerea Agendei ONU 2030. Conferința a debutat cu comunicarea doamnei dr. Mariana Harjevschi: *Biblioteca în susținerea ODD-urilor*. Alte comunicări s-au axat pe astfel de repere: *Digitizarea resurselor informaționale: perspective și rezultate* / Corina-Mihaela Apostoleanu; *Biblioteca în spațiu multilingv. Serviciul „Limba bulgară”* / Angela Olărescu; *Activitățile Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” în susținerea copiilor refugiați din Ucraina* / Tamara Croitoru; *Impactul crizei pandemice în biblioteci și dezvoltarea parteneriatelor durabile* / Camelia Aurelia Cherciu;

Parteneriate pentru promovarea lecturii în sprijinul educației timpurii / Eugenia Bejan, director general al BN pentru Copii „Ion Creangă”.

Iar cel de-al treilea atelier care s-a desfășurat la Biblioteca „Târgoviște”, l-a avut drept invitat special pe scriitorul Ion Hadârcă. Toate subiectele comunicărilor au fost extrem de importante. Menționăm doar câteva: *Homo legens versus homo barbarus* / Elena Prus, dr. hab., prof. univ.; *Bibliotecile personale și cartea ca semn cultural în literatură* / Angelo-Nicolae Mitchievici, dr. hab., prof. univ.; *Lectura la timpul prezent* / Vitalie Răileanu, critic literar; *Cenaclurile literare în viața bibliotecilor* / Moni Stănilă, scriitoare; *Rolul lecturii de calitate în bibliotecă și în familie* / Zina Izbaș, jurnalistă, scriitoare.

A treia zi a Conferinței aniversare a fascinat publicul printr-un format mai nou – *Conferința Ignite*, moderată de dr. Lidia Kulikovski, director adjunct, BM „B. P. Hasdeu”. Printre temele abordate se regăsesc: *Biblioteca și războiul* / Dumitru Crudu, scriitor; *Un oraș smart, o bibliotecă smart* / dr. Mariana Harjevschi; *Fiziologia lecturii: reacțiile corpului la plăcerea textului* / Ivan Pilchin, scriitor; *Adam Mickiewicz în abordare sentimental-romantică* / Svetlana Gumeni, șef, Biblioteca „Adam Mickiewicz”; *Omul-web* / Elena Ungureanu, șef, Secția Studii și Cercetări a BM „B.P. Hasdeu”.

Biblioteca Municipală are un aport important în societatea actuală, fiind în unison cu tehnologia și dezvoltând/ofेरind servicii noi, interactive și distractive.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” are o colecție de aproximativ un milion trei sute de mii de exemplare, douăzeci și șapte de filiale amplasate în toate sectoarele municipiului Chișinău și un colectiv cu peste trei sute de bibliotecari. Anual, colecția Bibliotecii Municipale se completează cu aproximativ cinci mii de titluri de carte în nouă limbi.

An de an, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” organizează în jur de cinci mii de activități, având ca participanți la evenimente peste cincizeci de mii de persoane. Activitățile organizate de BM „B.P. Hasdeu” abordează subiecte diferite (lansări de carte, întâlniri cu personalități din domenii diferite) și sunt organizate pentru toate categoriile de cititori din capitală.

BIBLIOTECA „M. CIACHIR” – 30 DE ANI PENTRU DIALOG ȘI DEZVOLTARE

*Angela VINTILĂ,
șefa Bibliotecii „M. Ciachir”*

Biblioteca de literatură găgăuză „Mihail Ciachir” a fost întemeiată la Chișinău în 1992 cu scopul de a implementa un proiect unic de dezvoltare și promovare a culturii diverselor etnii din Republica Moldova în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Un rol important în realizarea acestui proiect a jucat și Asociația Găgăuzilor din Republica Moldova „Kardaşlık – Frăție”.

În colaborare cu Asociația Găgăuzilor din Republica Moldova „Kardaşlık – Frăție”, au fost organizate evenimente comune, precum „Săptămâna limbii găgăuze”, „Ziua scrisului găgăuz”, prezentări de carte, seri literar-artistice cu participarea scriitorilor, artiștilor, interpreților și compozitorilor găgăuzi: O. Radova, S. Bulgar, I. Kavarnaly, D. Gagauz, S. Kurudimov etc.

De asemenea, în bibliotecă s-a desfășurat Conferința Internațională cu participarea invitaților din Turcia, Ucraina, România și a reprezentanților Ambasadei Turciei la Chișinău, în cadrul căreia s-a dezbătut tema „Formarea și dezvoltarea culturii găgăuze”. Prin aceste acțiuni, biblioteca a devenit un ambasador al culturii găgăuze, oferind un loc de întâlnire și o platformă pentru discuție publică, activități care vizau diversitatea și valorificarea nivelului cultural, artistic, educațional, științific și profesional local.

Primele cărți de pe rafturile bibliotecii au fost donate din colecțiile personale și nu doar din partea comunității găgăuze a Municipiului Chișinău. Una dintre acestea a fost cartea M.V. Marunevici, care și astăzi prezintă un mare interes pentru un cititor remarcabil interesat de cultura și viața poporului găgăuz... Volumul a trezit și interesul studenților nu doar din țara noastră, dar și din Canada, Japonia, țările CSI etc.

Astăzi, Centrul Național de Cercetări Științifice „M.V. Marunevici” este principala sursă de completare a colecției de carte găgăuză din biblioteca „M. Ciachir”. Tot aici a avut loc și prezentarea colecției de reviste *Bilgiler* în limba găgăuză. Ulterior, această colecție a fost oferită tuturor participanților la cel de-al IV-lea Congres din Autonomia Găgăuză.

În fiecare an, Biblioteca participă la Festivalul Național al culturilor diverselor comunități cu genericul „Unitate prin diversitate”, care se desfășoară în capitală, în grădina publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”.

Zilele Bibliotecii sunt organizate anual, în cadrul cărora participă scriitori, poeți, jurnaliști. În cadrul micro-simpozionului cu genericul „M. Ciachir yaratmaları – o bizim halkim ruh mirası” („M. Ciachir – moștenirea națională a găgăuzilor”) s-a discutat actualitatea operei marelui protoieru M. Ciachir.

Cele mai importante evenimente ale Bibliotecii „M. Ciachir” sunt mediatizate în cadrul emisiunilor radio „Patria”, „Bugeac dalgasânda”, „Bugeac corafları”, „Mesager” și în diverse publicații de informare, precum: *Știrile Găgăuziei*, *Curierul de seară*, *Țara*, *BiblioPolis* etc.

Evenimente memorabile, seri literare, prezentări de carte au fost organizate cu participarea oamenilor de creație din Republica Moldova (D.N. Tanasoglu, N.I. Baboglu, I. Volontir, S. Kuroglu, S. Bulgar), scriitori din Republica Turcia (I. Akenzhen, O. Baymak, S. Ural), precum și publicul care dorește să afle mai multe despre istorie, literatură și limba găgăuză. În mod repetat, au fost acordate interviuri la GRT (Gagauziya Radio Televizionu).

Tineretul găgăuz din Republica Moldova a evoluat la evenimente și diverse programe ale Bibliotecii. Trebuie de remarcat participarea tinerilor în cadrul „Săptămânii limbii găgăuze” cu comunicări la tema „Istoria găgăuzilor” și „Viitorul limbii găgăuze”.

Biblioteca și-a extins serviciile dincolo de spațiul său prin computerizarea și furnizarea documentelor digitizate care pot fi accesate oricând și oriunde, oferind cititorilor posibilitatea de a afla despre conținutul colecțiilor sale de patrimoniu cu mult înainte de a păși pragul ei.

Este adevărat că mulți utilizatori, în special cei care au fost instruiți în era digitală, sunt inteligenți și excelenți în manipularea tehnologiilor moderne de informare și comunicare. Dar asta nu-l exclude pe bibliotecar din peisaj. Să nu uităm că mulți utilizatori sunt autodidacți în acest domeniu. Ideal ar fi dacă ar ști că atunci când nu pot face față singuri, când nu știu ceva și chiar vor să știe, pot veni la bibliotecă pentru ajutor.

Pe parcursul anului, pe blogul Bibliotecii „M. Ciachir” este promovată cartea găgăuză prin expoziții virtuale, dezvăluind următoarele teme: „Din istoria costumului tradițional găgăuz”, „Găgăuzi din Basarabia”, „În memoria savantului găgăuz”, „Istoria covorului găgăuz”, „Cultura de bună vecinătate prin carte”, „Din colecția cărții găgăuze”, „Morala și superstițiile găgăuzilor”.

De cea mai mare popularitate s-au bucurat biografiile scriitorilor găgăuzi, postările „Tradițiile găgăuzilor” și „Adoptarea scrișului găgăuz”.

În același scop, am inițiat proiectul de lectură online „Povești populare găgăuze”, găzduit pe platforma „Evenimente” și pe canalul de YouTube al bibliotecii care este destinat atât copiilor, cât și adulților pentru a populariza și prezenta adevăratele valori ale folclorului și culturii tradiționale găgăuze.

Au fost organizate expoziții virtuale de carte, care au demonstrat noile înțărări de carte găgăuză: „Mihail Ciachir – imagine spirituală a timpului nostru, un apostol al limbajului tipărit”.

„Oameni de știință găgăuzi cu renume mondial”, „Lumea basmului găgăuz”.

Prezența doamnelor Lucia Cucu și Iulia Belanciuc în cadrul Conferinței „Ziua limbii și a scrisului găgăuz”, participarea la acest eveniment a directorului Muzeului „Dm. Karaceban” și a reprezentanților ANTHEM, a adus un impact benefic de colaborare cu alte instituții și de dezvoltare a parteneriatului. În cadrul acestui proiect educațional, partenerii își propun implementarea noilor strategii didactice pentru optimizarea procesului de învățare a limbii române ca limbă non-nativă (precum și a limbii găgăuze) în grădinițe și școli, în timp ce rezultatul așteptat este, în primul rând, îmbunătățirea calității și eficiența procesului de învățământ în școlile cu predare în limba română.

Colecțiile bibliotecii sunt completate atât cu încasările curente, cât și prin gesturi private din partea etniei găgăuze. Scopul este acela de a crea un spațiu nu doar pentru studiu, ci și pentru petrecerea timpului liber în concordanță cu noile tendințe din acest domeniu.

Cu mare plăcere am susținut inițiativa Asociației Tinerilor Găgăuzi (ATG) de a participa la evenimentul numit „Hederlez”, care, pentru prima dată, a avut loc la Chișinău. Biblioteca „M. Ciachir” a prezentat o expoziție de carte inedită: lucrări ale autorilor găgăuzi cu conținut istoric și cultural, materiale promoționale elaborate de către echipa bibliotecii.

Nu aș putea să nu subliniez importanța susținerii scriitorilor găgăuzi în desfășurarea procesului de creație și a promovării lecturii, precum și comunicarea în cadrul prezentărilor de carte, care au avut loc la Ambasada Republicii Turcia în Republica Moldova.

Astfel, biblioteca nu este doar un mediu exclusiv de cercetare și documentare, dar și de inspirație, învățare, descoperire și petrecere a timpului liber în conformitate cu noile tendințe din acest domeniu. Biblioteca a devenit un promotor al culturii, oferind un loc de întâlnire și o arenă pentru discuții publice, organizând evenimente de amploare care se concentrează pe diversitatea ofertelor culturale, artistice, educaționale, științifice și profesionale locale. Pentru a fi mereu în câmpul de vedere al utilizatorului, cooperăm cu mass-media, împărtășind realizările și succesele echipei.

Ne dorim foarte mult să putem ține pasul cu timpul, organizând, în continuare, evenimente și întâlniri pentru comunitatea găgăuză și nu doar.

BIBLIOTECA „TRANSILVANIA” – DE O VÂRSTĂ CU INDEPENDENȚA REPUBLICII MOLDOVA

*Andrei VIZIRU,
jurnalist, Radio Moldova*

„Citește, citind mereu creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini din care vei întocmi înțelesul și filosofia vieții”.

Mihai EMINESCU

Dacă Independența Republicii Moldova a fost declarată la 27 august 1991, apoi Biblioteca „Transilvania”, prima bibliotecă de carte românească din Chișinău, a fost oficial deschisă la 29 august 1991 – deci, la diferența de doar două zile.

Biblioteca „Transilvania” a fost fondată cu aportul Bibliotecii Județene „O. Goga” Cluj-Napoca, condusă de regretatul Traian Brad (actualmente – de Sorina Stanca), și BM „B.P. Hasdeu”, director general de atunci fiind Lidia Kulikovski.

Cea de-a 31-a aniversare a Bibliotecii „Transilvania” a fost sărbătorită, poate, cu mai puțin fast, dar s-a transformat totuși într-o sărbătoare lucrativă și educativă, ținând cont de faptul că nu a fost ușor de adunat în această perioadă un public select și semnificativ, deoarece la celelalte filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hașdeu” au avut loc manifestări anticipate dedicate Limbii Române. Pe parcursul anilor și până în prezent, Biblioteca „Transilvania” este ghidată de managerul Parascovia Onciu, devenind un centru cultural, educațional și informațional important în comunitatea chișinăueană. Filala oferă gratuit servicii moderne tuturor membrilor comunității. Spațiul luminos, colecțiile și serviciile bibliotecii contribuie la crearea unui climat favorabil lecturii pentru toate categoriile de cititori.

Ziua Bibliotecii „Transilvania” a început cu prezentarea expoziției de carte „Limba prea sfântă – mereu neînfrântă”. După prezentarea expoziției, care a fost una amplă și bogată cu autori din Republica Moldova și România, a urmat un recital de poezie cu genericul „Floare divină, Limba Română”. În fața celor prezenți, tinerii cititori Sorina Gangan, Cosmin Gangan și Alina Negură au recitat poemele *La biblioteca noastră, Mama mea e bibliotecară*

de Ianoș Țurcanu, *Limba noastră cea română* de Grigore Vieru. Recitalul a completat de minune atmosfera de sărbătoare. Într-adevăr, Limba româna ca floarea de colț, în ultimele decenii, a început să fie respectată și admirată, dar mai este încă mult până a deveni pentru noi cu adevărat o Regină a Florilor, adică a limbilor.

Apoi, doamna Parascovia Onciu a făcut un mic istoric al bibliotecii, amintindu-și de anii de Renaștere Națională și de revenire a limbii române în albia ei firească, implicit de anul de grație 1991, când a fost fondată biblioteca. Atunci, rândul cititorilor-studenți și a oamenilor care doreau să studieze istoria adevărată a neamului era până în stradă.

„În 2022, a continuat Parascovia Onciu, s-au împlinit 20 de ani de când Traian Brad, unul dintre inițiatorii fondării filialei, a plecat la „Biblioteca din ceruri”, dar cauza lui continuă și astăzi. Biblioteca „Transilvania” continuă să se dezvolte și să prospere. Legăturile de suflet cu Transilvania se mențin și se amplifică, deoarece ardelenii sunt niște oameni foarte buni și inimoși, întotdeauna săritori la nevoie. A preluat ștafeta, după Traian Brad, doamna profesor Doina Popa, apoi doamna doctor Sorina Stanca, care, până în prezent, continuă să ne aducă cărți și să ne îmbogățească fondul de carte. Istoria bibliotecii am reușit s-o reflectăm în monografia filialei. Aici au fost incluse și publicațiile bibliotecarilor, care au activat pe parcursul anilor la bibliotecile „Transilvania” din Chișinău și „Octavian Goga” din Cluj. La scrierea monografiei un mare aport l-au avut doamnele Lidia Kulikovski, Parascovia Onciu și Ludmila Capița. Doamna Ludmila Capița este aceea, care

a activat ca cercetătoare a bibliotecii și datorită muncii ei, pe parcursul anilor, au fost editate peste 16 biobibliografii, printre care ale scriitorilor Ianoș Țurcanu, Leo Butnaru, Constantin Tănase, Vasile Șoimaru, Renata Verejanu ș.a. Am reușit să edităm și un album – *Transilvania - 30 de ani*. Despre biblioteca noastră au mai apărut lucrări semnate de Tatiana Donțu, Ludmila Capița, Mila Șeremet. Aș aminti aici de monografia *Cronica devenirii noastre* și lucrarea *Portret din cuvinte*. Un mare sprijin în redactarea acestor lucrări l-am avut de la regretatul publicist Vlad Pohilă, care a locuit în sectorul Ciocana și mereu venea la noi cu o carte nouă, cu o vorbă bună, fiind, de fapt, și moderator la majoritatea evenimentelor care se desfășurau la bibliotecă. Mi-aș dori ca în continuare să punem accentul în activitatea noastră pe cartea scrisă pe hârtie și în bibliotecă să adunăm mai mult public în cadrul unor activități diverse și interesante”.

Apoi a fost lansată *Antologia „Bucuria Cuvintelor”*, selecție de Veronica Pârlea-Conovali și Gabriela Alef Machidon (București: Editura „Amurg sentimental”, 2022). Pe marginea cărții a vorbit, mai întâi, antologatoarea Veronica Pârlea-Conovali, care a menționat că aceasta este a patra carte, care apare în rezultatul colaborării cu Salonul literar-artistic „Artă prin educație” și cu editorul Ion Machidon. Celelalte trei cărți-antologii fiind următoarele: *Mărgăritare de dincolo de Prut* (2020), *Antologia „Sub flamura uniunii”* (2021), *Lumini de curcubeu în pandemie* (2021). Toate aceste volume cuprind scriitori din România și Republica Moldova, constituind, de fapt, o unire spirituală a românilor de pretutindeni. În recenta carte, prefațatorul Ion Machidon menționează următoarele:

„În ciuda celor ce se întîmplă azi în lume, a vremurilor pe care le traversăm, iată că printre noi se mai află și oameni de bine, sensibili la tot ce se întîmplă, cu sufletul vibrând pentru neamul lor, pentru pace și armonie... Printre aceștia se numără și Veronica Pârlea-Conovali și Gabriela Alef Machidon, care au decis să editeze antologia *Bucuria cuvintelor*, în care se simte dragostea românului pentru pace și solidaritate, manifestându-se cu creații lirice, povestiri, sau scrieri cu conținut evocator”. Subsemnatul este prezent în această antologie cu două eseuri: *Evocări despre Grigore Vieru și Emil Loteanu – Patriarhul filmului poetic*.

După care și-a expus opinia doamna Alexandra Tănase, profesoară de limbă și literatură română. Ea a afirmat: „Orice carte este binevenită, orice carte are plusurile și minusurile ei... Pentru că cititorul găsește ceea ce-i place, ceea ce-i bun pentru sufletul lui, ceea ce-i este interesant să citească. Bineînțeles că titlul *Bucuria cuvintelor* e unul reușit. Biblia zice: „La început a fost Cuvântul și Cuvântul este Dumnezeu...”

M-a bucurat foarte mult că printre autori este și Galina Matcovschi, care a fost colega mea de facultate. Ea are semnate două volume de versuri. Poezia ei simte cuvântul. În special, mi-a plăcut poemul *Arome de acasă*. Aș remarca și grafica semnată de Aurelia Cotoman (Bulgaru). Am descoperit în această antologie încă o autoare – Silvia Strătilă, profesoară de limbă și literatură română. M-au impresionat și poemele semnate de Ștefan Sofronovici: *Noi nu avem pământ de dat, Părinții ca sfinții, Îl am pe Eminescu învățător* și altele. După care scriitoarea Valeria Dascăl și-a prezentat sumar, în avanpremieră, noua sa carte de proză *Nemoartea speranței*.

Manifestările dedicate Zilei Bibliotecii „Transilvania” s-au încheiat cu masa rotundă „Odă Limbii Române” și cu cântece în stil transilvănean interpretate de Valeriu Mocanu, care a avut ocazia să locuiască, timp de un an, la Sibiu, unde l-a întâlnit pe Klaus Iohannis, pe atunci – director la Direcția Învățământ.

SIMPOZION CONSACRAT COMEMORĂRII VICTIMELOR DEPORTĂRILOR STALINISTE: „ORORILE TRECUTULUI NU SE VOR REPETA”

*Elena CĂRĂUȘ-SINIȚA,
șefa Filialei „Maramureș”*

Pe 6 iulie 2022, în Republica Moldova s-au comemorat cei 73 de ani de la cel de-al doilea val al deportărilor și victimele deportărilor staliniste în Basarabia.

În această zi, în incinta Filialei „Maramureș”, s-a desfășurat simpozionul cu genericul „Ororile trecutului nu se vor repeta”.

Elena Cărauș-Sinița, șefa Filialei „Maramureș”, a deschis evenimentul cu câteva date importante din istoria țării noastre. Au trecut 73 de ani, când la 6 iulie 1949 asupra Basarabiei ocupate de puterea sovietică, s-a abătut o nouă urgie – operațiunea „Ior” (rus.: „Sud”), întocmită la Moscova. Din Basarabia au fost deportați aproximativ 35796 de basarabeni în Siberia, regiunea Altai și în alte regiuni îndepărtate. „Motivele” erau diferite: unii erau considerați chiaburi, alții – acuzați de colaborare cu fasciștii, alții – de apartenență la partidele politice sau secte religioase ilegale.

La simpozion, au fost invitați și ne-au onorat cu prezența: Tudor Țopa, scriitor și publicist, ex-deputat în primul Parlament al Republicii Moldova; col. (r) Alexandru Ganenco, ex-ofițer KGB, publicist, editor; Alexandru Moraru, istoric-arhivist, publicist, autor al celor 3 volume de carte despre deportările staliniste; Leonid Popescu, scriitor, pictor; profesoarele de istorie de la LT „L. Rebreanu”; Silvia Chisaru și Tatiana Roibu de la ȘP nr.10; educatoarele de la grădinița nr. 55 – Olesea Jitaru și Veronica Covalenco; colegi de la bibliotecile „Stefan cel Mare” și „Traian”; Constanța Sinița – studenta anului IV la AMTAP; tineri din comunitate.

Tematica dureroasă a simpozionului s-a transformat într-o discuție de suflet, unde sursele documentare de arhivă, mărturiile

audio și video au săltat inimile celor prezenți. Invitații, cu mare durere în suflet, au povestit și au ținut discursuri despre ororile trecutului, atât la general – despre Basarabia, cât și personal – despre chinurile familiilor lor. Totodată, a fost proiectat un scurt filmuleț documentar „Operațiunea „Sud” – fața nevăzută a deportărilor din 6 iulie 1949 din Basarabia” de Cristian Alexandrescu, unde se descrie amănunțit fiecare crimă comisă din acea perioadă, precum: foametea organizată, valorile de deportări, canibalismul etc.

Activitatea a fost completată cu o expoziție de carte a invitaților noștri. Elevele de la LTPA „N. Sulac” – Gabriela Cudelea, Mădălina Trofim, Ludmila Codreanu – au adus un omagiu prin recital de poezie celor care nu au supraviețuit vremurilor groaznice, dar și celor care au trecut prin calvarul acestor deportări și s-au întors acasă.

Timp îndelungat, victimele deportărilor staliniste au evitat să vorbească despre acea experiență de viață, trecând sub tăcere perioada dată din viața lor. Cu gândul la acele teribile zile și nopți, în care au fost distruse familiile de inteligenți și gospodari din ținuturile noastre, să nu mai admitem și să nu comitem erori, când consecințele lor pot fi fatale pentru un popor. Doar așa vom conștientiza suferințele prin care au trecut ei. Pentru că e una să îți se spună că niște oameni au fost deportați, și cu totul altceva este să pătrunzi în detaliile acelor deportări și în traiul cotidian al deportaților. Numai așa vom putea să ne asumăm cu toții responsabilitatea față de viitor și să facem tot posibilul ca acele grozăvii să nu să se mai repete niciodată.

Nu se cunoaște o cifră exactă a celor care au avut de suferit de pe urma represiunilor comuniste, dar este vorba de milioane

de persoane deportate, mii de oameni care au fost uciși și sute de cazuri de canibalism în perioada 28 iunie 1940 – 5 martie 1953.

În legătură cu aceste evenimente îngrozitoare, Guvernul Republicii Moldova a declarat data de 23 august drept Ziua Europeană de Comemorare a Victimelor Nazismului și Comunismului, în consonanță cu declarația Parlamentului European. Astfel, majoritatea deputaților au sprijinit declarația scrisă, întrucât își doresc să păstreze memoria vie a victimelor deportărilor în masă și a exterminărilor, contribuind la consolidarea bazelor democrației, păcii și stabilității pe continentul european și în întreaga lume.

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

ÎNTRE FILOSOPIE ȘI LIRISM...

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

Iată că Nicolae Schițco vine din nou spre cititorul său cu o carte de cugetări, maxime și reflecții, intitulată sugestiv *Bulgări*. Apariția acestui volum m-a făcut să-i mai citesc o dată și precedentă apariție editorială – *Dimineața gândurilor*, reflectând asupra timpului, asupra celor care se întâmplă și..., poate, care vor mai avea loc în viață...

Bulgări(i) cugetători din cuprinsul volumului surprind prin farmecul formelor nucleare ale personalității unui scriitor ce deschid perspective, din focarele lor timide, spre desfășurarea conținutului, anunțându-se descoperirea virtualității după lectură...

Am regăsit, la un loc, pe poetul, pe metafizicianul și pe filozoful culturii Nicolae Schițco. În laboratorul intim al autorului există, cu fervoarea, perspectivele și speranțele, toate promisiunile, dar și schema unei viitoare *cărți de înțelepciune*.

Acest volum de *Bulgări didactici* reprezintă filosofia stilului cultural, teoria subconștientului, intuiția misterului, critica... culturii noastre în toate domeniile ei, a modului nostru de a trăi și percepe viața etc. Intenția e *dârză* de a lua nu numai atitudini scurte și categorice, dar și de a semnaliza printr-o voință de a percepe realitatea:

„Dacă nu există cultură, nu există Neam, iar dacă nu există Neam, nu există civilizație”; „Nimic mai ușor decât să observăm goliciunea adevărului, nimic mai greu decât să acceptăm îmbrăcăminte lui”; „Adevărul spus în față te ocrotește de critica făcută pe la spate” (p. 9).

Personalitatea unui scriitor se străvede totuși în elementele ei rituale, în acele încercări, la care nimeni nu se mai întoarce, când începe a i se împlini fizionomia matură.

Nicolae Schițco nu este un moralist, în sensul clasic al cuvântului. Forma aforistică în care se exprimă este un procedeu stilistic de condensare, un *crystal* în care se răsfrânge, cu limpezime, o gândire susceptibilă de dezvoltări, dacă ar fi nevoie:

„Oamenii făuresc încetat. Doar că unii își edifică propriul pedestal, iar alții consolidează fundamentul existenței socio-umane”; „Laurii pentru coroana recunoștinței vor fi mai viabili în cazul dacă au fost udați cu sudoarea deținătorului cununii”; „Nu oferi timpului nici o șansă de a-ți rămâne dator” (p. 76).

În aforismul liminar găsim însăși definiția formală și de substanță a aforismului ca atare:

„Mai binevenit este prietenul cu care te afli în conflict, decât dușmanul cu care vrei să legi prietenie”; „Este mai lesne să găsești cunoștințe noi, decât să păstrezi prietenii vechi. De aici și numărul mic de amici”; „Prietenii, ca și fructele, au nevoie de condițiile prielnice, iar roada ar fi bună numai dacă s-ar coace la timp” (p. 92).

Astfel, autorul e intim cu ideile, cu problemele omului, dar nu cu omul însuși; el e un mister, un contact viu, activ, cu marele mister cosmic.

Temele aforismelor se referă astfel la filosofie, divinitate, viață, timp, cotidian, arată în genere și problemele lor; în jurul acestora reflectează, traducându-și intuițiile în imagini sau formulându-le concis:

„Deprinși să dăruim, obișnuim să prețuim”; „Gândurile mărețe nu pot fi spulberate nici de cea mai puternică furtună. Uneori caracterul zdruncină acest zbor”; „Nu poți trata cu un singur leac toate bolile. Un suflet milostiv însă poate alina toate durerile” (p. 105).

În aforismele abstract exprimate, atitudinea intelectuală precumpănește; în cele imagistice – atitudinea etică. Am zice că cele din ultima categorie se aseamănă cu proverbele populare; ele trezesc observații și reguli impersonale asupra vieții omului, cristalizând o etică și, ca și proverbele, utilizează expresia metaforică surprinzătoare.

Autorul e un contemplativ... Iată de ce unele notații nu au nimic comun cu aforismul: unele sunt lungi *însemnări* despre idei și concepții, altele oferă sugestii pure, gratuite, de ingenioase mituri, de poeme și apologuri, care ar putea fi dezvoltate.

Nicolae Schițco privește omul și fenomenele cu un ochi proaspăt, formulează reușit judecăți despre gândirea altora, argumentată cu siguranță.

IN MEMORIAM

NATALIA ZAVTUR, IN MEMORIAM

Cu nemăsurată durere și mult regret ne gândim zilele acestea la colega noastră Natalia Zavtur (18.07.1954 – 16.08.2022), care a trecut la cele veșnice după o boală nemiloasă.

Natalia Zavtur a făcut studii doctorale la Institutul de Cultură din Moscova și a absolvit Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova. În 2010, a fost desemnată cu titlul onorific „Om emerit” prin Decretul Președintelui Republicii Moldova. Lector universitar (Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională, USM), bibliograf, specialist în domeniul biblioteconomiei și al culturii informației, formator în cadrul Campusului Competențelor la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, colaboratoare a revistei *BiblioPolis*, autoare a numeroase cercetări despre managementul instituțional și a mai multor programe curriculare de specialitate, deținătoare a unor funcții de management în instituțiile infodocumentare din țară (șef sector, BM; director adjunct pentru activitatea științifică și metodică, Biblioteca Tehnico-științifică, UTM), membru al diferitor comisii în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, Natalia Zavtur va rămâne în amintirea noastră drept un om plin de lumină.

Nu vom uita forța și dăruirea ei profesională, grija pentru breaslă, abilitatea de a colabora în echipă. Bibliotecar cu școală, ea a fost o persoană cu multă deschidere și dorință de perpetuu perfecționare. Plecarea ei lasă în inimile noastre, ale colegilor și ale studenților, multă tristețe și părere de rău. Golul lăsat în urmă nu poate fi acoperit de nimeni și nimic.

În aceste momente dificile, exprimăm condoleanțe și profunde sentimente de compasiune familiei îndurerate, colegilor și tuturor celor care au cunoscut-o și au apreciat-o. Fie ca Cel de Sus să-i odihnească sufletul în pace!

Colectivul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”

Nota redacției. Prezenta rubrică, susținută de Natalia ZAVTUR, șef serviciu Campusul competențelor, are ca obiectiv trecerea în revistă a unor publicații periodice de specialitate din țară și de peste hotare. Sperăm să facilităm prin aceasta lectura profesională, atenționând asupra problemelor actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice.

Dragi colegi, vă prezentăm revista MAGAZIN BIBLIOLOGIC 2021, nr. 1-2, 3-4 (Editori: Consiliul Biblioteconomic Național, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Societatea Științifică de Bibliofilie și Ex-libris „Paul Mihail” din Moldova). Revista poate fi consultată în format tipărit la Campusul Competențelor (BM „B.P. „Hasdeu”), dar și on-line la adresa: <http://www.bnrm.md/index.php/publicatii/bibliografii/15-publicatii/editii-periodice-de-specialitate/26-magazin-bibliologic>

În mod obișnuit, revista plasează în prim plan cele mai actuale probleme cu care s-a confruntat comunitatea bibliotecară, cele mai importante obiective asupra cărora s-a lucrat. Printre acestea s-au evidențiat preocupările pentru depășirea influențelor situației pandemice, precum și prioritățile Anului profesional 2021, lansate la Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci (SNB).

BIBLIOTECILE ȘI PANDEMIA¹

De la nivelul responsabilităților în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM), Vera Osoianu reflectează pe paginile revistei asupra stării bibliotecilor în *contextul pandemiei*, luând în considerare ceea ce a fost și ce urmează a fi. Cu referire la conținuturile documentelor, generate de organismele bibliotecare de diferit rang, ea comentează factorii, care vor determina activitatea bibliotecilor în perioada viitoare așa ca: distanțarea socială, nivelul dotării cu tehnologii, revizuirea structurii bugetelor, gradul de

¹ Am efectuat o grupare proprie a publicațiilor revistei pentru a facilita expunerea și percepția sintetică a materialului, pentru a evita repetarea, dar și din considerentul economiei de spațiu.

implicare a administrației centrale și profesionale, posibilele schimbări climatice. Tot mai mult, autoarea susține ideea unei *biblioteci mixte, hibrid*, în care vor fi prestate în paralel servicii fizice și digitale, iar valoarea bibliotecii nu va mai fi măsurată „în indicatori precum circulația cărților, spațiul alocat pe raft etc., ci în succesul comunității pe care o susține și care întreține biblioteca” (Nr. 1-2, pp. 32-37).

Victoria Vasilică (BNRM) prezintă rezultatele studiului sociologic *Bibliotecile din Republica Moldova în perioada pandemiei: resurse și activități*, realizat de BNRM sub egida Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM).

Curiozitatea va fi satisfăcută de cunoașterea măsurilor întreprinse de către Consiliul ABRM, BNRM, biblioteci și centre biblioteconomice din teritoriul privind solidarizarea profesională în fața crizei. Tabelele înserate în articol înfățișează: tipurile de activități desfășurate în biblioteci, canalele folosite pentru informarea populației despre Covid-19, punctele de acces Wi-Fi create de biblioteci în afară, munca la distanță a personalului bibliotecar etc. În articol mai pot fi găsite date despre serviciile on-line ale unor biblioteci în parte și o mențiune privind importanța dezvoltării inteligenței emoționale a utilizatorilor, fiind citată o lucrare a specialistului BM „B.P. Hasdeu” Maria Pilchin (Nr. 1-2, pp. 38-43).

Unele detalii despre activitatea *BNRM în condițiile pandemiei* sunt expuse de reprezentantul Bibliotecii *Lilia Cara*. Acestea fac trimitere la: documentele instituționale de reglementare în legătură cu criza, instruirea personalului, măsurile de protecție a bibliotecarilor și utilizatorilor, salubritatea colecțiilor, utilizarea resurselor informaționale cu acces on-line, elaborarea instrumentelor de comunicare profesională cu bibliotecarii din teritoriul Republicii Moldova. Important, Biblioteca a funcționat pe toată perioada pandemică, direct și la distanță (Nr. 3-4, pp. 6-10).

Despre experiența pe timp de pandemie a *Bibliotecii Publice Raionale „M. Sadoveanu” Strășeni* relatează *Nadejda Pădure*.

Unele activități nominalizate de autore sunt comune și altor biblioteci, dar ceea ce impresionează vizează Festivalul de Lectură „Pâine de la iepure și o carte de la Iulian Filip”. Acesta a fost rodul colaborării bibliotecarilor cu scriitorul Iulian Filip, care a citit on-line copiilor din manuscrisul său. Ulterior, o multitudine de evenimente s-au desfășurat în bibliotecile din raion, care „s-au reunit într-un festival adevărat”, oferind un loc de seamă dedicațiilor pâinii (Nr. 1-2, pp. 48-49).

Elena Zavtoni descrie experiența *Bibliotecii Publice de Drept*, filială a BM „B.P. Hasdeu” privind implementarea, în condițiile restricțiilor epide-

miologice, a noului serviciu online LAW DOCS. Lansarea acestuia a fost un răspuns la solicitările insistente ale utilizatorilor de a beneficia de informație, dincolo de limitarea accesului fizic la bibliotecă. Serviciul permite livrarea informației în variantă electronică prin e-mail, fiind completat un formular web. Documentele sunt selectate din bazele de date la care biblioteca este abonată, adițional sunt expediate copii, totul – cu respectarea dreptului de autor. Un sondaj de evaluare a serviciului a demonstrat că este unul calitativ și eficient (Nr. 3-4, pp. 61-63).

În câmpul tematic al revistei, legat de pandemie, se regăsesc și *practicile bibliotecilor universitare*. Despre *Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM)* relatează autoarea **Silvia Hăbășescu**. Sesizăm faptele: utilizatorii au la dispoziție 17 baze de date, majoritatea reprezentând resurse științifice licențiate full-text, disponibile pentru acces de pe pagina web; s-a obținut, pentru o perioadă anumită, accesul nelimitat la bazele de date EBSCO Publishing, în temeiul acordului cu compania EBSCO; este utilizat sistemul MOODLE pentru predarea orelor de cultura informației, sunt livrate servicii de referință prin e-mail (Nr. 1-2, pp. 61-65). Tot cu referire la Biblioteca Științifică ASEM scriu **Natalia Suvac** și **Ina Nicuță**, punctând contribuția acesteia la procesul de studiu (Nr. 1-2, pp. 66-69). Cum este folosit capitalul

educațional și cultural al *Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți* pe timp de pandemie comunică **Valentina Topalo**. Ea abordează subiectele: funcțiile bibliotecii, direcțiile de activitate, multitudinea și diversitatea serviciilor. Este curios să aflăm despre evenimentele Clubului Cărții, Clubului ONU Nord, Clubului Centrului de Informare UE, despre marcarea Zilei Bazelor de date științifice etc. Desigur, se lucrează într-un format modern, or toate acțiunile solicită creativitate: bibliotecarii s-au transformat în lucrători on-line, au îmbogățit stocul de informație, au identificat resurse noi de informare, au obținut abilități privind utilizarea platformelor de comunicare și instruire (Nr. 3-4, pp. 182-194).

TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE. INCLUZIUNEA DIGITALĂ

Rolul tehnologiilor informaționale în activitatea bibliotecilor este abordat de revistă în contextul priorităților profesionale ale anului. Astfel, autoarea **Veronica Borș** (BNRM) prezintă *inițiativele-cheie* în domeniul tehnologiilor pentru anul 2021. Acestea sunt formulate/comentate în baza tendințelor domeniului la nivel național și internațional și au ca expresie: identificarea posibilităților de dotare a bibliotecilor cu TIC, dezvoltarea parteneriatelor, reorientarea activităților de advocacy, consolidarea tendințelor digitale, diversificarea ofertelor digitale (Nr. 1-2, pp. 44-47).

Alăturată priorității profesionale sus-numite este *incluziunea digitală a personalului bibliotecar*. Revista înserează mai multe articole la acest subiect, tonul fiind dat de cercetătoarea **Ludmila Corghenci** (BNRM). Ea explică *ce înseamnă a fi inclus digital*, menționând că perceptul presupune nu doar a avea abilități de accesare și utilizare a tehnologiilor informaționale, dar și „cunoștințe, abilități și atitudini adecvate integrării acestora în servicii și produse de bibliotecă, transferul acestora către utilizatori”. Într-o tabelă sinoptică autoarea prezintă *inițiativele-cheie* pentru incluziunea digitală, aducând argumente judicioase, nominalizând responsabili (Nr. 1-2, pp. 50-54).

Un exemplu de pregătire profesională pentru incluziunea digitală demonstrează *Academia de vară pentru tinerii bibliotecari*, un proiect al ABRM. Despre ediția a VI-a a evenimentului comunică **Lilia Povestca** (BNRM). Surprindem genericul *Competențele*

digitale și realitatea virtuală, iar subiectele abordate sunt: alfabetizarea digitală; Repozitoriul Național Tematic MoldLis; HAPes – Repozitoriul instituțional al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; bazele de date în acces deschis; date despre participanți, rezultatele de feedback (Nr. 3-4, pp. 215-218).

Autoarea **Mihaela Staver** relatează despre incluziunea digitală a specialiștilor Bibliotecii Științifice a Universității „Alec Russo” din Bălți. Printre măsurile întreprinse se numără: informarea on-line despre publicațiile de specialitate, propunerea spre lectură a unor articole, participarea la activități de formare în exterior, instruirea instituțională (training-uri, Școala de vară), crearea produselor digitale pentru utilizatori, acordarea asistenței bibliotecarilor din învățământul preuniversitar etc. (Nr. 3-4, pp. 36-40). La fel, despre incluziunea digitală a bibliotecarilor din mun. Bălți comunică **Victoria Țicu**, cu referire la *Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”*. Aici, educația digitală a fost precedată de studierea necesităților de formare, urmată de un șir de training-uri și elaborarea de tutoriale. Grație dezvoltării competențelor comunicării on-line, Biblioteca a reușit să mențină relațiile cu utilizatorii pe toată perioada pandemiei (Nr. 3-4, pp. 41-44).

Aspectul didactic al educației digitale a lucrătorilor *bibliotecilor publice din raionul Drochia* este reflectat de **Lidia Gontea**. Ea dezvoltă Curriculumul la modulul *Tehnologii informaționale noi pentru biblioteci*: indicând temele (programe de procesare a textelor, lucrul cu tabelele, aplicații de birou, designul programelor web etc.); specificând competențele de formare, abilitățile digitale necesare bibliotecarului modern; explicând formele și strategiile de organizare a activităților de formare, luând ca exemplu sistemele de raportare on-line 6-c și ORT (Nr. 3-4, pp. 45-48).

Despre formarea competențelor digitale, în contextul prezerării colecțiilor, comunică **Mariana Kiriakov** (BNRM). Ea se referă la atelierile din cadrul proiectului *Hrisoavele basarabene și alte documente istorice din sec. XIX*, implementat de BNRM și Asociația Obștească *Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexei Rău”*. Susținute de specialiști ai Bibliotecii Congresului SUA, acestea au avut ca teme: politica de prezerare a colecțiilor și tehnologii inovatoare de restaurare a documentelor vechi. Autoarea descrie întreg parcursul activităților, menționând atitudinea formatorilor, subiectele abordate, metodele utilizate, finalitățile. Anexele

suplimentate conțin recomandări ale specialiștilor SUA, privind elaborarea Politicii de preservare a colecțiilor, precum și descrierea proiectului sus-menționat (Nr. 3-4, pp. 11-23).

ȘTIINȚA DESCHISĂ

O altă *prioritate profesională*, evocată în paginile revistei, vizează promovarea *Științei deschise*. Astăzi, știința nu mai este un privilegiu al intelectualilor, cercetătorilor, ci un bun necesar tuturor, traversând toate domeniile vieții, fiind forța primordială a progresului. Conștientizând acest fapt, bibliotecile de toate tipurile susțin mișcarea pentru „Știința deschisă”, creează conținuturi digitale, asigură accesul publicului la informația științifică. Într-un articol dedicat subiectului în cauză, **Angela Drăgănel** (BNRM), enumeră reperele acestei direcții de activitate, descrie și indică adresele repozitoriilor instituționale din Republica Moldova, numește bibliotecile digitale din țară și de peste hotare – potențial informațional, care deschide oportunități vaste pentru cunoaștere și cercetare (Nr. 1-2, pp. 55-60). Despre implicarea bibliotecilor publice în promovarea resurselor științifice în acces deschis relatează autoarele **Lucia Brehoi** și **Victoria Agatiev** (Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei). Aflăm din cele spuse: cine sunt solicitanții unor astfel de resurse, ce domenii de interes manifestă, ce instrumente pune la dispoziție biblioteca și cum sunt ghidați utilizatorii în regăsirea informației. Descrierea unui studiu de caz confirmă necesitatea și importanța prestării de către biblioteca publică a serviciilor de informare științifică (Nr. 3-4, pp. 70-72).

LECTURA

Parcursul istoric al culturii, civilizației demonstrează că lectura rămâne a fi o valoare socială inestimabilă, fiind învrednicită de numeroase epiteturi, de la cele utilitariste la cele edificatoare, susținută de exponenți ai tuturor timpurilor, aparținând omenirii și fiecărui om în parte. Pe acest fundal strălucește templul cărții – biblioteca, fidelă promovării, oferirii serviciilor de lectură. Astăzi, când „se dă luptă” pentru menținerea statutului valoric al lecturii, bibliotecile dezvoltă programe, proiecte, reflectă experiențe, abordează problemele stringente ale lecturii. Întru susținerea acestui grandios efort, revista *Magazin bibliologic* oferă spațiu bine meritat lecturii.

În atenția cititorilor, întâi de toate, este plasat *Programul Național Lectura Centrală*, ediția a III-a, desfășurat în cadrul *Anului*

lecturii 2020. Pe marginea realizării Programului, Vera Osoianu prezintă o sinteză, punctând activitățile de „mare răsunet”: campaniile „10 scriitori/10 întâlniri/10 localități”, „10 experți/10 întâlniri/10 localități”, conferințele zonale dedicate lecturii, Conferința internațională *Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare*, studiul sociologic *Topul celor mai citite 10 cărți editate în anul 2019*. Autoarea își exprimă încrederea că promovarea lecturii este „garantul existenței bibliotecii în viitor” (Nr. 1-2, pp. 84-86). În publicația autoarelor Victoria Popa și Lilia Povestca (BNRM) este demonstrată eficacitatea Programului LecturaCentral prin prisma indicatorilor statistici. Pot fi sesizate datele: activitățile privind cultura lecturii și cultura informației și numărul de utilizatori instruiți; activitățile de promovare a lecturii; activitățile de promovare a științei participative; promovarea cărții în „Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018”; promovarea Programului LecturaCentral pe rețelele de socializare create de BNRM (Nr. 1-2, pp. 87-95).

Revista înserează unele *practici locale de lectură*. Găsim acest subiect în mesajul autoarei Ludmila Ouș, cu privire la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu” (Bălți). Ea relatează despre: serviciile de educație non-formală „Book Trailer@Biblioteca”, „Ora poveștii la bibliotecă”; programele „Cartea în mâna cititorului. Ce îl face pe om OM”, „Scriitorii care ne-au format destinul cititoresc”, „Lecturile verii”; proiectul instituțional „Cartea mea editată la bibliotecă”. Este menționată participarea Bibliotecii la manifestările din exterior: campaniile naționale „Zilele Creangă”, „Să citim împreună”, programele și proiectele internaționale: „Ora să știm” (moldo-româno-german), „Punguța cu 2 cărți” (moldo-român), „Centrul Cultural Transfrontalier multietnic (moldo-român) (Nr. 3-4, pp. 52-60). Autoarea Tamara Coșciuc (Soroca) vorbește despre lectură în contextul concursului raional *Patrimoniul cultural – totalitate de valori ale neamului*. Acesta a avut ca obiective: promovarea lecturii în comunitate, valorificarea patrimoniului cultural, scoaterea din anonimat a utilizatorilor activi, talentați etc. Pe lângă textul bogat, publicația bucură ochiul cu imagini, înfățișând locuri istorice și pitorești, descoperite de biblioteci și utilizatorii lor; înseamnă gândul cu poeziile scrise de cititori (Nr. 1-2, pp. 96-101).

ACTIVITĂȚI. SERVICII

Deși lectura rămâne a fi un obiectiv central, biblioteca demult nu mai este doar o instituție de lectură, ci un *centru cultural multifuncțional*. Serviciile, evenimentele, programele culturale permit satisfacerea multitudinii necesităților de dezvoltare personală a utilizatorilor, potențând, de fapt, și interesul pentru lectură. Identificăm în revistă experiențe interesante în această privință. Autoarele **Elena Belinschi**, **Marina Antoci** (Biblioteca Publică Orașenească „Ion Creangă”, Florești) relatează despre serviciul *Copiii cititori în brațele părinților*, destinat să asigure liantul între bibliotecă-copii-părinți; **Tamara Donici** (Biblioteca Publică Raională „Andrei Ciurunga”, Cahul) vorbește despre *cursurile de instruire non-formală* pentru utilizatori în vederea educației civice; **Aliona Manciu** (Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Orhei) comunică despre instruirea utilizatorilor, cu precădere, în cadrul campaniei *Femeile pot reuși și de acasă*; **Raisa Bordei** (Biblioteca Publică Teritorială pentru Copii, Țibirica, Călărași) descrie utilizarea metodei *experimentul*, în contextul dezvoltării competențelor de lectură (Nr. 3-4, pp. 73-75, 76-78, 79-81, 82-85).

O abordare tematică a activității bibliotecii oferă autoarea **Angela Olărescu**. Ea evocă contribuția *Filialei „Hristo Botev”* (BM „B.P. Hasdeu”) cu privire la *promovarea culturii bulgare*. Constatăm că pe parcursul a 29 de ani, aici sunt desfășurate activități, prestate servicii, difuzate cărți cu tematică bulgară, inclusiv operele bulgarilor basarabeni scrise în limba natală. Sunt marcate evenimentele și sărbătorile naționale bulgărești. Conferințele on-line permit participarea la activități a reprezentanților din diferite țări; blogul facilitează comunicarea în exterior. Cu modestie autoarea spune că sunt încă multe de făcut, dar își dorește ca „lumina focarului culturii bulgare, care arde și strălucește în Biblioteca bulgară „Hristo Botev” din Chișinău, să nu se stingă” (Nr. 3-4, pp. 198-201).

Din experiența BNRM desprindem *expoziția-eveniment „Republica Moldova – 30 de ani de independență”*. Faptul este înserat în revistă de autoarele **Veronica Borș** și **Rodica Baleanu**, fiind menționate tipurile de resurse exponate, titlurile compartimentelor expoziției, alocațiunile participanților la eveniment (Nr. 3-4, pp. 24-26). Este interesant, de asemenea, să cunoaștem despre activitatea de partener al BNRM a *artistului plastic Valeriu Herța*, întrucât el este și partenerul BM „B.P. Hasdeu”. Aflăm din articolul

autoarei **Svetlana Miron** despre participarea maestrului la organizarea concursurilor de caligrafie, lansarea atelierului de caligrafie, susținerea Concursului Național de Ex-libris, donarea de ex-librisuri bibliotecii (Nr. 1-2, pp. 29-31).

Din practica Bibliotecii Științifice ASEM reținem date și informații privind activitatea *Centrului de Informare al Uniunii Europene* (creat în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova cu participarea Bibliotecii), care funcționează pe parcursul a 10 ani. În atenție sunt plasate: obiectivele Centrului, colecția, activitățile informaționale, culturale, de instruire, conferința aniversară on-line cu participarea oficialilor europeni. Este clar determinat rolul Centrului privind creșterea gradului de conștientizare a publicului cu privire la valorile europene (**Angela Amorțitu**; Nr. 3-4, pp. 202-204).

Mesajul autoarelor **Anna Kesea** și **Natalia Garciu** dezvăluie experiența *Bibliotecii Universității de Stat din Comrat* privind dezvoltarea colecțiilor cu conținut local, digitizarea acestora, editarea bibliografiilor cu caracter local. Tangențial, se spune despre utilizarea în perioada pandemică a resurselor electronice proprii și celor cu acces în rețea (Nr. 3-4, pp. 86-90).

Biblioteca Publică Raională Taraclia este vizibilă în revistă cu *practica de voluntariat*. Autoarea articolului, **Nadejda Tanova**, argumentează importanța fenomenului de voluntariat cu referire la documente de politici și de reglementare, experiențe din țară și de peste hotare, apelând și la unele concepte: de ce voluntariat, cine poate fi voluntar, ce activități pot realiza voluntarii, cum pot ei fi atrași și stimulați pentru munca în bibliotecă. Privitor la biblioteca nominalizată, este descrisă experiența de lucru cu voluntarii din Corpul Păcii, grație căreia a funcționat Clubul de limbă engleză, Clubul de instruire non-formală a tinerilor. Printre voluntari se numără și membrii unui Centru pentru tineret și persoane particulare, dispuse să ajute biblioteca (Nr. 3-4, pp. 205-210).

TEORIE. STUDII ȘI CERCETĂRI

Un rol de seamă în revistă este rezervat reflecțiilor teoretice, studiilor și cercetărilor în domeniul biblioteconomiei. Acestea îmbogățesc cunoștințele, pun în circulație informația nouă, stimulează gândirea, creativitatea.

Prezintă interes teoretic și practic articolul autoarei **Lilia Ciobanu** (BM „B.P. Hasdeu”, filiala „Ovidius”). Este vorba despre

un *studiu asupra lecturii*, din care sesizăm importanța dezvoltării competenței de lectură a copiilor, diferențierea cititorilor în funcție de experiența de lectură, tipurile posibile de lectură. Miezul lucrării îl constituie descrierea unor metode interactive de lucru cu textele așa ca: Ciorchinele, Pălăriile gânditoare, Cadranele creative, Harta conceptuală. Promovarea lecturii în baza unor concepte definite aduce roade Bibliotecii „Ovidius”: membrii grupului „Provocarea verii” de pe Viber au prezentat produse realizate pe baza textelor, folosind organizatori grafici (desene a caracteristicilor timpului, spațiului, evenimentelor, însușirilor personajelor etc.); mulți copii au obținut performanțe în cadrul concursurilor de lectură; membrii clubului de lectură ZOOM-ZOOM demonstrează capacități de interpretare a lecturii. Concluzia generală a autoarei este că competențele de lectură se formează prin „valorificarea potențialului intelectual propriu al participanților-cititori în interacțiune cu situația de învățare, în care rolul determinant îl au metodele și tehnicile de aplicare” (Nr. 3-4, pp. 64-69).

Un șir de cercetări publicate în revistă aparțin specialiștilor BNRM. **Ecaterina Dmitric** face un excurs în *evoluția istorică a fenomenului lecturii* prin prisma unor factori sociali pe plan național și internațional, care au influențat valoarea cărții și a cititului. Nume de filozofi, cărturari, citate îmbogățesc textul, servind și ca argumente în favoarea ideilor punctate de autoare, inclusiv a puterii tradiției lecturii pentru ziua de azi (Nr. 3-4, pp. 160-165). **Elna Bolgarina** publică studiul istoric dedicat lui *Nicolai Kozlov*, unul dintre primii directori ai Bibliotecii Publice Guberniale din Chișinău (Nr. 1-2, pp. 156-158). O retrospectivă a *activității editoriale a BNRM* este prezentată de **Tatiana Bahmuteanu**. Autoarea pune în evidență: date remarcabile din viața Centrului editorial-poligrafic, nume de persoane cu contribuții notabile, genurile de tipărituri, statistica producției editoriale din ultimii ani. De o caracterizare aparte s-a învrednicit revista *Magazin Bibliologic*, fiind consemnat aportul ei în promovarea terminologiei de specialitate, abordarea problemelor de biblioteconomie, reflectarea experiențelor inovatoare ale bibliotecilor etc. (Nr. 1-2, pp. 15-19). O analiză detaliată a *publicațiilor editate în timp de BNRM* este înfățișată de autoarea **Raisa Plăieșu**. Găsim în articol date despre editarea materialelor promoționale, edițiilor bibliografice, monografiilor, lucrărilor practice de specialitate, publicațiilor metodologice și de sinteză. Interesant sunt descrise atribuțiile redactorului

de la recepționarea materialului și până la apariția acestuia în lumină (Nr. 1-2, pp. 20-28). Aceeași autoare enunță apariția manualului practic *Biblioteconomie și științe ale informării*, elaborat de BNRM sub auspiciile Ministerului Culturii al RM, meditănd simultan asupra importanței editării cărților de specialitate (Nr. 1-2, pp. 185-186). **Ludmila Corghenci** propune recenzia la lucrarea de cercetare bibliografică realizată de *Biblioteca Publica Orășenească Șoldănești* cu titlul *Cetățeni de onoare ai orașelului Șoldănești*. Autoarea este profund impresionată de participarea cetățenilor, utilizatorilor la elaborarea lucrării menționate. Ea concretizează beneficiile: „o poziționare favorabilă a bibliotecii în comunitate, în relațiile cu fondatorul; contribuție la dezvoltarea/studiul istoriei locale; augmentarea rolului bibliotecii publice ca arhivă documentară a comunității” etc. (Nr. 3-4, pp. 225-226).

De la Biblioteca Științifică ASEM parvine materialul consacrat *studierii necesităților informaționale* ale utilizatorilor. Autoarele **Angela Amorțitu, Elena Railean, Dana Rotaru** relevă rezultatele cercetării bazate pe un chestionar, realizat on-line. Pe marginea opiniilor la fiecare întrebare sunt făcute concluzii, iar din perspectiva viitorului sunt punctate schimbările dorite de respondenți pentru îmbunătățirea activității bibliotecii (Nr. 3-4, pp. 175-181).

Angela Gheorghită (Biblioteca Științifică Medicală a IP USMF „N. Testemițanu”) interpretează un șir de paradigme, acceptate în biblioteconomia de peste hotare, privind *dezvoltarea bibliotecilor universitare* așa ca: biblioteca deschisă, biblioteca ca spațiu, biblioteca-computer, biblioteca globalizată, biblioteca – cel de-al treilea loc digital etc. Vizavi de promovarea imaginii bibliotecii, autoarea caracterizează detaliat canalele folosite de instituția bibliotecară universitară (Nr. 1-2, pp. 70-76).

Despre *cercetarea bibliografică* vorbește în paginile revistei **Viorica Gaja** (BM „M. Sadoveanu”, Soroca). Autoarea pune accentul pe rolul resurselor electronice în munca bibliografului, acestea oferind deschidere largă pentru colectarea informației. Ea relatează că utilizarea mai multor biblioteci digitale din România, a bibliotecii digitale „Moldavica”, a colecțiilor de periodice digitizate și altor documente electronice, a făcut posibilă crearea la BM din Soroca a unor baze de date și bibliografii cu caracter local, care au făcut cunoscute nume ale personalităților sorocene, date și fapte istorice, inclusiv din istoria bibliotecii. Semnificativ, autoarea își exprimă *pledoaria pentru cercetarea bibliografică*, muncă care

stârnește curiozitatea, concentrează gândirea, încurajează efortul, aduce bucuria împlinirii. Totul a început de la un serviciu de referință: a identifica dacă o cunoscută regizoare ucraineană s-a născut în Soroca, or activitatea cercetătorului-bibliograf continuă să ia proporție (Nr. 3-4, pp. 195-197).

Autoarele **Aliona Muntean, Rodica Baleanu** (BNRM) abordează *excursia ca serviciu de bibliotecă* vizavi de formarea competențelor utilizatorilor în problema dată. Dincolo de definițiile din publicații, excursia este caracterizată simplu: „una din formele de cunoaștere a lumii din jurul nostru, compusă din două elemente importante: vizualizarea obiectelor preselectate în realitatea înconjurătoare și o poveste despre ele, care acționează ca o explicație a seriei vizuale”. Sunt punctate: scopul cultural și educativ al excursiei, obiectivele, etapele de pregătire, metodologia realizării. Sunt specificate tehnicile de organizare a diverselor tipuri de excursii; este descris traseul general al excursiei de prezentare a localității. Se face referire și la „excursia în bibliotecă”, privită prin prisma experienței BNRM (Nr. 1-2, pp. 4-14).

Angela Negură (Biblioteca Științifică Medicală a IP USMF „N. Testemițanu”) aduce în paginile revistei un material cu caracter metodologic util – elaborarea unor tutoriale video-didactice, dar nu fără a argumenta avantajele educației on-line (Nr. 1-2, pp. 77-83).

Din activitatea de cercetare a colegilor din România, atrage atenție studiul autoarei **Sanda Beatrice Bîtere** (Biblioteca Județeană „Gh. Asachi”, Iași), dedicat *rolului istoric al presei ieșene în promovarea lecturii și cunoașterii*. Impresionează arhitectura prezentării studiului vizavi de interpretarea elementelor: alegerea temei, scop, obiective, conexiunea cu alte cercetări, metodologie, descrierea detaliată a obiectului de analiză (periodicele de epocă), propriile considerațiuni și concluzii (Nr. 1-2, pp. 162-172). O altă autoare de la aceeași bibliotecă, **Genoveva-Irina Buliche**, își împărtășește gândurile despre rolul major al bibliotecilor în *evaluarea resurselor de pe internet* în scopul oferirii informației de calitate utilizatorilor (Nr. 1-2, pp. 159-161).

PROFESIA. PROFESIONIȘTII

Profesia este reflectată în revistă prin componenta etică/deontologică, activitățile profesionale, oamenii profesiei.

Multitudinea relațiilor pe care le dezvoltă bibliotecarul, propriul confort, fac subiectul central al *deontologiei profesionale*. Având ca

expresie practică *codul etic/deontologic*, deontologia oferă profesioniștilor suport pentru gândirea și acțiunea morală, motivează sporirea imaginii profesiei. Întru preocuparea pentru educația/instruirea deontologică, **Ludmila Corghenci** propune cititorilor revistei o retrospectivă a evoluției în ascensiune a codului deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova. Descoperim diferența în abordarea codurilor la diferite etape, exprimând schimbările în activitatea profesională și cele de mentalitate, sub influența imperativelor timpului. Totodată, autoarea încearcă să facă distincție dintre codul deontologic și codul etic (Nr. 3-4, pp. 211-214).

O altă linie de subiect privind profesia o constituie *reuniunile profesionale*. Într-un comunicat de presă al BNRM se relatează despre organizarea *Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, ediția a III-a*. Acesta centrează atenția pe: aspectul organizatoric, desfășurarea lucrărilor, reflecții pe marginea finalizării Conferinței, aprecieri, mediatizare. Găsim alăturat comunicatului, printre portretele participanților, pe cele ale colaboratorilor BM „B.P. Hasdeu” – dr. hab., prof. univ. Nelly Țurcan, Ivan Pilchin (șef Secție activitate editorială), Maria Pilchin (cercetător) (Nr. 1, pp. 27-30).

Forumul de nivel național, cu genericul *Integritate profesională și perspective de viitor*, a îmbrățișat conferințele zonale 2021, susținute on-line. Sintetic, rezultatele conferinței sunt prezentate de **Ecaterina Dmitric și Natalia Ghimpu** (BNRM). Reținem, evenimentul a avut ca scop sprijinirea bibliotecilor în implementarea priorităților profesionale pentru anul 2021; aflăm ce biblioteci au participat, numele comunicatorilor și titlurile comunicărilor, aprecierile și recomandările în final, datele de impact (Nr. 3-4, pp. 31-35).

Revista publică câteva articole ale angajaților Bibliotecii Științifice ASEM, alăturate *aniversării de 30 de ani* de la fondarea Academiei de Studii Economice din Moldova. **Natalia Cheradi** relatează într-un articol despre masa rotundă *Noi roluri și funcții ale bibliotecilor în dezvoltarea comunicării virtuale în mediul online*, dedicată evenimentului aniversar, prezentând obiectivele, subiectele puse în discuție, participanții, adresările de salut ale oficialilor prezenți la forum. Într-o altă publicație, aceeași autoare dezvăluie cele mai importante realizări ale Bibliotecii în sprijinul învățământului economic. **Silvia Habașescu** prezintă trei publicații ale Bibliotecii Științifice ASEM, editate către evenimentul aniversar:

Colectivul ASEM la cea de-a 30 aniversare; Doctori Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei; Biblioteca Științifică ASEM la cea de-a treizecea aniversare: Repertoriul publicațiilor (1991-2021) (Nr. 3-4, pp. 91-96, 97-101, 102-104).

La rubrica „Oameni în profesie. Profesie în oameni” revista aduce omagii aniversare specialiștilor BNRM: Aliona Muntean, director adjunct Direcția Dezvoltarea și Prelucrarea resurselor infodocumentare și Svetlana Barbei, șef secție Dezvoltare instituțională (Aliona Tostogan; Nr. 1-2, pp. 173-174; Ludmila Corghenci, Nr. 1, pp. 182-184). Iar surpriza deosebită pentru BM „B.P. Hasdeu” este publicația consacrată dr. Lidia Kulikovski. Autoarea, Vera Osoianu, relevă aportul protagonistei la constituirea simpozionului *Anul bibliologic* și susținerea acestuia, cu participare fluidă, ani la rând. Descoperim că dr. Lidia Kulikovski a prezentat în cadrul Anului bibliologic comunicări de cea mai înaltă calitate, abordând subiecte actuale, oportune practicii bibliotecare autohtone. Printre acestea se numără: politica editorială din perioada ex-sovietică, serviciile noi de bibliotecă, rolul bibliotecii publice în comunitate, indicatori de performanță pentru biblioteci, biblioteca și dreptul la informație, imaginea bibliotecii etc. Menționarea altor contribuții ale doamnei dr. Lidia Kulikovski în domeniul biblioteconomic, prin care s-a impus ca lider-profesionist, savant, pedagog, sugerează implicarea totală, responsabilitatea înaltă a Domniei sale pentru orice sarcină încredințată. Considerațiunea autoarei pentru dr. Lidia Kulikovski este impunătoare (Nr. 1-2, pp. 175-181).

Un articol consacrat Asociației profesionale obștești *Liga bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”* aparține Alionei Tostogan. Autoarea amintește că Asociația s-a lansat în anul 2010 „cu o viziune nouă asupra strategiilor relaționale ale bibliotecii cu societatea, utilizatorii, fondatorii și partenerii, reliefând întâietatea cerințelor și solicitărilor persoanelor care beneficiază de serviciile bibliotecii”. În particular, se atenționează asupra formei de stimulare a editării cărții și lecturii aplicate de Asociație – Premiile GALEX, fiind menționate nominalizările anului 2021 (Nr. 3-4, pp. 219-221).

Printr-un mesaj al Ludmilei Corghenci, revista prezintă lucrarea *O carte cât un om: monografia bibliografică „Vera Osoianu și biblioteca din oglinda unui destin”*. Aceasta a apărut în colecția BNRM *BiblioLeader*, o realizare profesională de anvergură, merită

să promoveze cercetătorii notorii din domeniul biblioteconomic, să asigure evidența bibliografică a cercetărilor științifice și bibliografice. Lansată, în premieră, în anul 2021, colecția a debutat cu 4 volume dedicate: dr. hab. Nelly Țurcan, dr. Lidia Kulikovski, Vera Osoianu, Ludmila Corghenci. După o asemenea relatare introductivă, autoarea dezvăluie conținutul monografiei sus-menționate, din care se desprinde activitatea de cercetare prolifică a specialistului în biblioteconomie Vera Osoianu, onestitatea și acuratețea ei de cercetător, devotamentul profesional, respectul și aprecierile acordate de comunitatea profesională, alte personalități din domeniul culturii (Nr. 3-4, pp. 222-224).

MOȘTENIREA CULTURALĂ

Este impresionant materialul revistei înserat la rubrica *Moștenirea culturală. Valori bibliofile*. Într-o notă precedată conținuturilor rubricii, **Veronica Cosovan** (BNRM) spune despre intenția revistei de a întreține segmentul dat, punctând legătura indispensabilă dintre educație și moștenirea culturală. Totodată, autoarea comunică despre Simpozionul *Valori bibliofile* cu genericul *Biblioteca Națională – liant dintre patrimoniul cultural și educație*, organizat de BNRM în colaborare cu Mitropolia Moldovei (15-16 octombrie 2020) și despre Simpozionul BNRM cu participare internațională *Valori bibliofile*, având genericul *Limba română – 500 de ani de dăinuire în cultura românească scrisă* (15-16 iunie 2021) (Nr. 1-2, p. 102; Nr. 3-4, pp.105-106).

Inițial, sub cupola moștenirii culturale, publicațiile comemorează numele a două personalități marcante ale culturii Basarabiei: *Paul Mihail*, cărturar, cercetător, slujitor al bisericii și *Andronic Popovici*, copist, bibliotecar, istoric, arhimandrit (**prot. Maxim Melinti**, Nr. 1-2, pp. 103-108, 109-115). Urmează articolul despre istoria *Bibliotecii Seminarului Teologic din Chișinău*, înființat de către mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, din care remarcăm locul de amplasare a bibliotecii, structura ei și chiar numele unor bibliotecari (**Veronica Cosovan**, Nr. 1-2, pp. 116-119). Câteva articole relevă istoria instituțiilor de învățământ în domeniul cultului așa ca: Capela „Întâmpinarea Domnului” din Chișinău (**prot. Octavian Moșin**, Nr. 1-2, pp. 120-126); școlile spirituale de băieți din Chișinău și Edineți (**prot. Eugen Onicov**, Nr. 1-2, pp. 127-132); școlile teologice din partea de nord a Basarabiei (**prot. Ioan Lisnic**, Nr. 1-2, pp. 133-139). **Prot. Maxim Melinte** descrie

activitatea preotului *Iustin Ignatovici* privind fondarea Școlii parohiale din satul Năpădeni și funcția sa de pedagog. În condițiile țarismului, accentuează autorul, când *Evanghelia* se propovăduia în limba rusă, se găseau cărturari, pedagogi, asemenea lui Iustin Ignatovici, care promovau cultura românească în școală și biserică (Nr. 3-4, pp. 137-145). Istoricul dr. **Vlad Ghimpu** pune în lumină date despre o biserică de zid din secolele VI-VII de la *monumentul arheologic Sobari* (Soroca) (Nr. 1-2, pp. 141-152). Un interviu cu Protoiereul *Octavian Moșin*, realizat de jurnalista **Raisa Plăieșu**, are ca subiect darul lui Dumnezeu reflectat în scrierea cărților (Nr. 1-2, pp. 153-154).

Un cupaj de articole vizează edițiile documentare vechi. Astfel, acad. **Andrei Eșanu** și dr. **Valentina Eșanu** readuc în actualitate personalitatea lui *Filip Moldoveanu*, concretizările vizând biografia acestuia și activitatea sa tipografică (Nr. 3-4, pp. 107-115). Dr. **Vlad Ghimpu** relatează despre identificarea unei serii de *nume românești*, cât și a unor forme lingvistice tipice unor vorbitori de limbă română, în baza studierii inscripțiilor parietale din diferite biserici din orașul Kiev (Nr. 3-4, pp. 122-129). Autoarea **Tatiana Gheiceanu** remarcă rolul istoricului, literatului *Mihail Kogălniceanu* privind publicarea primei ediții de cronici vechi, intitulate *Letopiseșele Țării Moldovei*, în trei volume, precum și valoarea istorico-literară a acestei resurse documentare (Nr. 3-4, pp. 116-121). Cercetătoarea **Elena Iețcu** publică rezultatele unui studiu asupra circulației manuscriselor religioase românești în secolul al XX-lea în zona Neamțului. Ea dezvoltă tematica manuscriselor, limba lor, forma grafică, dă nume de autori, de instituții deținătoare și încearcă să găsească răspunsul la întrebarea de ce acestea au continuat să circule chiar și într-o perioadă atât de dezvoltată tipografic (Nr. 3-4, pp. 131-136).

O valoare bibliofilă de excepție o constituie *ex-librisurile*. Fiind o marcă de proprietate, însemnată pe cărțile de epocă, acestea au luat forma unor adevărate creații de artă, din perspectiva compozițiilor, temelor abordate, tehnicilor grafice și informației sugerate cu privire la operă și autor. Cum au evaluat *ex-librisurile*, care este tipologia lor, ce tematici și tehnici se regăsesc în exercitarea lor, ce se știe despre *ex-librisurile* în Republica Moldova – despre toate acestea comunică într-un articol autoarele **Nicoleta Vasilieș** și **Lucia Adascalita** (UTM). Bine structurat pe subiectele abordate, materialul surprinde și prin imaginea unei multitudini de

ex-librisuri (Nr. 3-4, pp. 146-154). De la aceeași instituție, autoarele **Daniela Mardari** și **Lucia Adascalita** prezintă activitatea artistului plastic, graficianului **Sergiu Puică** privind designul cărții pentru copii. Aflăm cum a lucrat maestrul la colecția „Micile Americi”, ediția *Rața și Arhimede* de **Arcadie Suceveanu** și la ediția periodică *Alunelul*. Meritele îi sunt punctate vizavi de „diversificarea tehnicilor de executare, a stilurilor și gamei de culori”, „utilizarea umorului”, promovarea cărții pentru copii (Nr. 3-4, pp. 155-159).

Cercetătorul, istoricul **Iurie Colesnic** pune în lumină numele poetului român-basarabean *Sergiu Grossu*. Trecând în revistă creația acestuia, autorul relevă cele mai importante realizări pe care le-a avut protagonistul: volumul de epigrame *Muștar*; poeziile apărute în publicațiile *Basarabia literară*, *Convorbiri literare* și în alte reviste din România; volumul *Pietre de aducere aminte* (apărut în R.F.G.); poeziile publicate în reviste de peste hotare, înserate mai târziu în volumul *Inscripții pe un vas de lut*; lucrarea *Apocalipsul*, o epopee creștină în 12 cânturi, după *Apocalipsa* din *Noul Testament*; volumul din 10 poeme *Univers simfonic*. Nu sunt trecute cu vederea colaborarea publicistică cu un șir de reviste din România și de peste hotare, datele biografice, relevând viața zbuciumată a poetului (Nr. 3-4, pp. 166-170).

Bibliograful **Elena Balinschi** (BNRM) prezintă un omagiu biografic lingvistului cu renume național și internațional, academicianului *Eugeniu Coșeriu*, alături de centenarul de la nașterea sa. Aflăm despre studiile notorietății, cariera de pedagog, profesor universitar, realizările enorme în tratarea problemelor de limbă, cercetările dedicate limbii române, scrierile literare, erudiția lingvistică, despre recunoașterea meritelor și comemorarea. Deși a activat peste hotarele țării, și-a iubit nespus Patria, s-a încadrat în mișcarea pentru dreptul limbii române în Republica Moldova (Nr. 3-4, pp. 171-173).

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
 - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
 - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
 - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

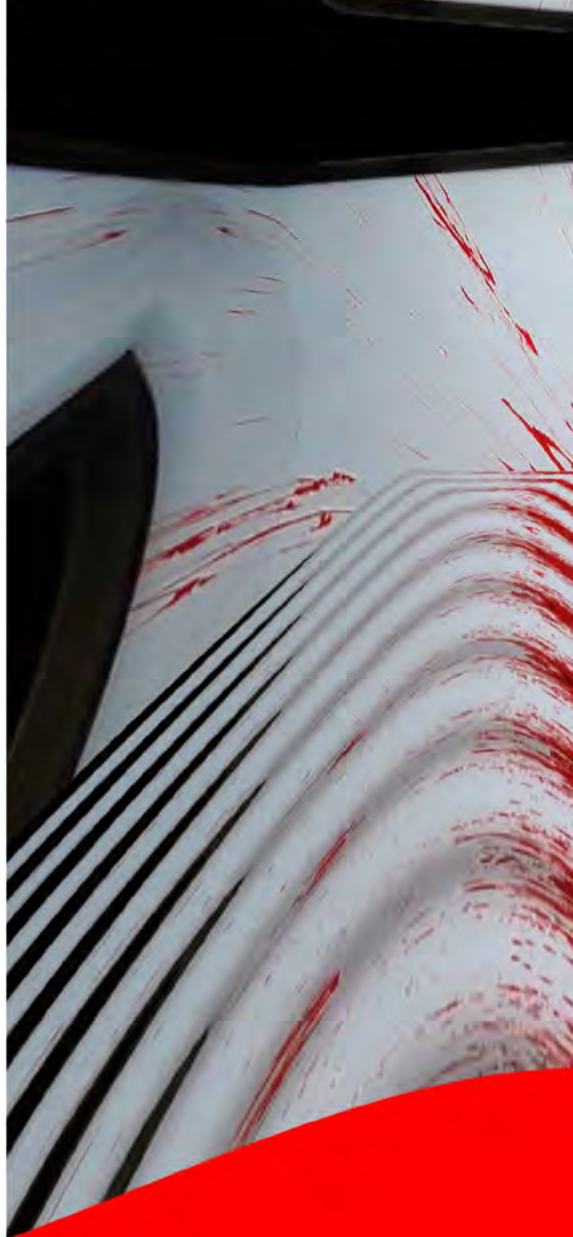
Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 87 (2022) Nr. 4

Polis

dia

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: (373 22) 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>